قه

Ketabton.com

Download fr

(c) ketabton.com: The Digital Library

آسانه فقه

عربي ليکنه

شيخ شفيق الرحمن ندوي رحمة الله عليه

پښتو ژباړه

مولوي احمدالله ابوالبدر مرتاض

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ټول حقوق په خپرندوی اړه لري!

د کتاب پېژندنه

❁ د کتاب نوم	: آسانه فقه
❁ مصنف	: شیخ شفیق الرحمن ندوي رحمه الله
❁ ژباړن	: مولوي احمدالله ابوالبدر مرتاض
❁ خپرندوی	: صداقت خپرندویه ټولنه/ کندهار
❁ کمپوز/ ډیزاین	: صداقت د کتاب چاپولو اداره
❁ د پښتۍ طرحه	: محمدعمر
❁ چاپ کال	: ۱۳۹۰ ش - ۲۰۱۰ ع
❁ دوهم چاپ	:۱۳۹۲ ش - ۲۰۱۳ ع.
❁ د چاپ شمېر	: ۱۰۰۰ ټوکه
❁ کچه	: ۲۱×۱۲/۵۰ سانتي متره

د تر لاسه کولو پته:

صداقت خپرندویه ټولنه

ارګ بازار، منیر مارکېټ، کندهار - افغانستان

تلیفون: ۰۷۰۰۳۰۹۲۴۴ - ۰۷۰۰۳۰۵٤۰۷

ایمیل: sadaqat.books@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

۱. پیلامه ۱
۲. **د پاکۍ کتاب** ۲
۳. د اوبو هغه ډولونه چې د پاکۍ لپاره کارېږي ۳
۴. د اوبو ډولونه او حکمونه ۳
۵. د هغو اوبو حکم چې پاک شي ورسره ګډ سوي وي ۵
۶. د پاتهه شوني احکام ۶
۷. د څاهانو د اوبو احکام ۷
۸. د انساني حاجت د پر ځای کولو اداب ۹
۹. د استنجاء احکام ۱۲
۱۰. د مرداریو ډولونه او احکام ۱۳
۱۱. د سختي مرداری حکم ۱۵
۱۲. سپکه مرداري لاندي ډولونه لري ۱۵
۱۳. د سپکي مرداري حکم ۱۵
۱۴. مرداري په څو ډوله له منځه وړل کېږي ۱۶
۱۵. د اودس کولو حکم ۱۸
۱۶. د اودس رکنونه ۱۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. د اودس د سهي کېدلو شرطونه ۱۹
۱۸. د اوداسه د واجب کېدلو شرطونه ۱۹
۱۹. هغه احکام چي په اوداسه پوري اړه لري ۲۰
۲۰. د اوداسه سنتونه ۲۱
۲۱. د اوداسه ادبونه ۲۲
۲۲. د اوداسه مکروهات ۲۳
۲۳. د اوداسه ړولونه ۲۴
۲۴. اودس څه مهال فرضېږي؟ ۲۴
۲۵. اودس څه مهال واجبېږي ۲۴
۲۶. اودس څه مهال مستحب دئ ۲۵
۲۷. اودس ماتوونکي شيان ۲۶
۲۸. هغه شيان چي اودس نه ماتوي ۲۷
۲۹. د لمبېدلو فرضونه ۲۸
۳۰. د لمبېدلو سنتونه ۲۸
۳۱. د لمبېدلو ړولونه ۲۹
۳۲. لمبېدل څه مهال فضېږئ؟ ۲۹
۳۳. څه مهال غسل سنت دئ؟ ۲۹
۳۴. غسل څه مهال مستحب دئ؟ ۳۰
۳۵. د تيمم وهلو مشروعيت ۳۱
۳۶. د تيمم د سهي کېدو شرطونه ۳۲
۳۷. د تيمم رکنونه ۳۴
۳۸. د تيمم سنتونه ۳۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۹. د تیمم کولو ډول ۳۵
۴۰. د تیمم ماتوونکي ۳۵
۴۱. هغه څه چي په تیمم پوري اړه لري ۲۶
۴۲. پر موزو مسح کول ۳۷
۴۳. د مسح د روایښت شرطونه ۳۷
۴۴. د مسح فرضونه او سنتونه ۳۸
۴۵. پر موزو د مسح کولو موده ۳۸
۴۶. د موزې د مسح ماتوونکي شیان ۳۹
۴۷. پر پټۍ او ترړل سوی ځای مسح کول ۳۹
۴۸. **د لمانځه کتاب** ۴۱
۴۹. د لمانځه ډولونه ۴۲
۵۰. د لمانځه د سهي کېدو شرطونه ۴۲
۵۱. د لمانځه وختونه ۴۳
۵۲. هغه څه چي د لمانځه په وختونو پوري اړه لري ۴۴
۵۳. هغه وختونه چي لمونځ پکښي روا نه دئ ۴۵
۵۴. هغه وختونه چي نفلي لمونځ پکښي مکروه دئ ۴۶
۵۵. د اذان او اقامت حکم ۴۷
۵۶. د اذان مستحبات ۴۸
۵۷. هغه څه چي په اذان کي مکروه دي ۵۰
۵۸. د لمانځه د سهي کېدو شرطونه ۵۱
۵۹. هغه څه چي د لمانځه په شرطو پوري اړه لري ۵۳
۶۰. د لمانځه رکنونه ۵۴
۶۱. د لمانځه واجبونه ۵۵
۶۲. د لمانځه سنتونه ۵۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۳.د لمانځه مستحبات ۶۰
۶۴.د لمانځه فاسدوونکي ۶۱
۶۵.هغه څه چي لمونځ نه فاسدوي ۶۴
۶۶.هغه څه چي په لمانځه کي مکروه دي ۶۴
۶۷.هغه څه چي په لمانځه کي مکروه نه دي ۶۷
۶۸.د لمانځه د ادا کولو ډول ۶۸
۶۹.د جماعت د لمانځه فضیلت ۷۱
۷۰.د جماعت د لمانځه حکم ۷۳
۷۱.جماعت د چا لپاره سنت دئ؟ ۷۳
۷۲.د جماعت لمونځ څه مهال له ذمې اوړي ۷۴
۷۳.د امامت د سهي کېدو شرطونه ۷۵
۷۴.د امامت لپاره تر ټولو ډېر څوک حقدار دئ؟ ۷۶
۷۵.هغه کسان چي امامت ئې مکروه دئ ۷۷
۷۶.د مقتدي د درېدو ځای او د صفونو ترتیب ۷۷
۷۷.د اقتدا د سهي کېدو شرطونه ۷۸
۷۸.مقتدی به څه مهال د امام متابعت کوي؟ ۷۹
۷۹.د ستري احکام ۸۰
۸۰.د لمونځ کوونکي مخ ته د تېرېدو احکام ۸۱
۸۱.څه مهال واجب څه مهال روا ده چي لمونځ پرېښودل سي ۸۲
۸۲.د وتر لمونځ ۸۲
۸۳.سنت لمونځونه ۸۵
۸۴.هغه لمونځونه چي مؤکد سنت دي ۸۶
۸۵.هغه لونځونه چي غیر مؤکد سنت دي ۸۶
۸۶.مستحب لمونځونه او شپه په ویښه تېرول ۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۷. د لمانځه جدول ۸۸

۸۸. لمونځ په ناسته کول ۸۹

۸۹. د سپرتیا پر مهال لمونځ کول ۸۹

۹۰. په کښتۍ کي لمونځ کول ۹۰

۹۱. په ریل ګاډي کي لمونځ کول ۹۰

۹۲. د تراویح لمونځ ۹۱

۹۳. د مسافر لمونځ ۹۲

۹۴. د سفر د نیت د سهي کېدو شرطونه ۹۳

۹۵. څه مهال لمونځ لنډېږي؟ ۹۴

۹۶. د لنډولو موده ۹۴

۹۷. په مقیم پسي د مسافر اقتداء کول ۹۵

۹۸. د وطن ډولونه او احکام ۹۵

۹۹. د ناروغ لمونځ ۹۶

۱۰۰. د قضایي لمونځونو قضا راوړل ۹۷

۱۰۱. فرضي لمونځ په جماعت سره نیول ۹۹

۱۰۲. د روژې او لمانځه فدیه ۱۰۱

۱۰۳. د سهوي د سجدې احکام ۱۰۲

۱۰۴. هغه څه چي د سهوي په سجده پوري اړه لري ۱۰۴

۱۰۵. د سهوي سجدې د کولو ډول ۱۰۵

۱۰۶. د سهوي سجده څه مهال له منځه ځي ۱۰۶

۱۰۷. په شک سره څه مهال لمونځ له منځه ځي؟ ۱۰۶

۱۰۸. د تلاوت د سجدې احکام ۱۰۷

۱۰۹. هغه څه چي د تلاوت په سجده پوري اړه لري ۱۰۸

۱۱۰. د تلاوت سجدې د کولو ډول ۱۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱۱. د جمعې لمونځ........................	۱۱۱
۱۱۲. د جمعې د لمانځه د سهي کېدو شرطونه	۱۱۲
۱۱۳. د جمعې د لمانځه د فرضېدو شرطونه	۱۱۳
۱۱۴. د خطبې سنتونه	۱۱۳
۱۱۵. هغه څه چې د جمعې په لمانځه پورې اړه لري	۱۱۴
۱۱۶. د اخترونو احکام	۱۱۵
۱۱۷. د اختر لمونځ پر چا واجب دئ؟	۱۱۶
۱۱۸. د اختر د لمانځه د روا کېدو شرطونه	۱۱۶
۱۱۹. د کوچني اختر د ورځې غوره کارونه	۱۱۷
۱۲۰. د اختر د لمانځه د ادا کولو ډول	۱۱۸
۱۲۱. د لوی اختر د ورځې احکام........................	۱۱۹
۱۲۲. د لمر او سپوږمۍ د تورېدو لمنځونه	۱۲۰
۱۲۳. د استسقا لمونځ........................	۱۲۱
۱۲۴. **د جنازې کتاب**	۱۲۳
۱۲۵. تر غسل مخکې به په مړي څه کوي؟	۱۲۴
۱۲۶. مړي ته د غسل ورکولو حکم	۱۲۵
۱۲۷. د غسل ورکولو ډول	۱۲۵
۱۲۸. مړي ته د کفن ورکولو احکام	۱۲۶
۱۲۹. د کفن ډولونه	۱۲۷
۱۳۰. نارینه ته د کفن ورکولو ډول	۱۲۷
۱۳۱. ښځې ته د کفن ورکولو ډول	۱۲۸
۱۳۲. د جنازې د لمانځه احکام........................	۱۲۸
۱۳۳. د جنازې د لمانځه شرطونه	۱۲۹
۱۳۴. د جنازې د لمانځه سنتونه........................	۱۲۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۵. هغه څه چي د جنازې په لمانځه پوري اړه لري ۱۳۱
۱۳۶. د جنازې د لمانځه ډول ۱۳۲
۱۳۷. د جنازې د وړلو احکام ۱۳۳
۱۳۸. د مړي د ښخولو احکام ۱۳۳
۱۳۹. د قبرو د زيارت کولو احکام ۱۳۵
۱۴۰. د شهيد احکام ۱۳۵
۱۴۱. **د روژې کتاب** ۱۳۸
۱۴۲. روژه پر چا فرض ده ۱۳۹
۱۴۳. د روژې ادا پر چا فرض ده ۱۳۹
۱۴۴. د لاندي شرطو پر مهال ادا سهي کيږي ۱۴۰
۱۴۵. د روژې ډولونه ۱۴۰
۱۴۶. د روژې د نيت وخت ۱۴۲
۱۴۷. د مياشتي ليدل څنگه ثابتيږي؟ ۱۴۳
۱۴۸. د شک په ورځ روژه نيول ۱۴۴
۱۴۹. هغه شيان چي روژه نه ماتوي ۱۴۴
۱۵۰. څه مهال قضا او کفاره دواړه لازميږي؟ ۱۴۶
۱۵۱. د کفارې د وجوب شرطونه ۱۴۶
۱۵۲. د کفارې بيان ۱۴۷
۱۵۳. څه مهال قضا بېله کفارې لازميږي؟ ۱۴۸
۱۵۴. هغه څه چي د روژاتي لپاره مکروه دي ۱۴۹
۱۵۵. هغه څه چي د روژاتي لپاره مکروه نه دي ۱۵۰
۱۵۶. هغه څه چي د روژاتي لپاره مستحب دي ۱۵۰
۱۵۷. هغه عذرونه چي د روژې ماتول روا کوي ۱۵۱
۱۵۸. څه وخت په نظر وفا کول واجب ده ۱۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۹. اعتکاف ۱۵۳

۱۶۰. د اعتکاف موده ۱۵۳

۱۶۱. د اعتکاف فاسدونکي شیان ۱۵۴

۱۶۲. هغه عذرونه چي له مسجد څخه د وتلو لپاره روا دي ۱۵۴

۱۶۳. هغه څه چي د معتکف لپاره مکروه دي ۱۵۵

۱۶۴. د اعتکاف کولو اداب ۱۵۵

۱۶۵. سرسایه ۱۵۶

۱۶۶. سرسایه پر چا واجب ده ۱۵۶

۱۶۷. لاندي شیان په ضروري او اصلي اړتیاوو کي داخل ۱۵۷

۱۶۸. د کوم چا له خوا سرسایه ادا کېږي ۱۵۸

۱۶۹. د سرسایې اندازه ۱۵۸

۱۷۰. **د زکات کتاب** ۱۵۹

۱۷۱. د زکات د فرض کېدو شرطونه ۱۶۱

۱۷۲. زکات څه مهال ادا کېږي ۱۶۲

۱۷۳. د زکات ورکړه څه مهال سهي کېږي ۱۶۲

۱۷۴. د سرو او سپینو زرو زکات ۱۶۳

۱۷۵. د سامان زکات ۱۶۴

۱۷۶. د پور زکات ۱۶۵

۱۷۷. د ضمار مال زکات ۱۶۶

۱۷۸. هغه څوک چي زکات ورکول کېږي ۱۶۷

۱۷۹. هغه څوک چي زکات نه ورکول کېږي ۱۶۹

۱۸۰. **د حج کتاب** ۱۷۰

۱۸۱. د حج د فرض کېدو شرطونه ۱۷۱

۱۸۲. د حج د ادا کولو د واجبېدو شرطونه ۱۷۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۳. د حج د اداکولو د سهي کېدو شرطونه ۱۷۲
۱۸۴. د احرام تړلو ځای ۱۷۳
۱۸۵. د حج ارکان ۱۷۴
۱۸۶. د حج واجبونه ۱۷۴
۱۸۷. د حج سنتونه ۱۷۵
۱۸۸. هغه څه چي په حج کي منع دي ۱۷۶
۱۸۹. د حج د اداکولو ډول ۱۷۷
۱۹۰. قران حج ۱۸۰
۱۹۱. تمتع حج ۱۸۱
۱۹۲. عمره ۱۸۲
۱۹۳. جنایتونه او سزاوي ۱۸۲
۱۹۴. هدیه ۱۸۶
۱۹۵. د رسول الله د قبر لیدو ته ورتلل ۱۸۷
۱۹۶. **د اختري کولو کتاب** ۱۸۹
۱۹۷. اختري پر چا واجب دئ؟ ۱۹۰
۱۹۸. د اختري کولو وخت ۱۹۰
۱۹۹. هغه حیوان چي د اختري لپاره کفایت نه کوي ۱۹۱
۲۰۰. د اختري غوښي او پوستونه چا ته ورکول کېږي ۱۹۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېلامه

کله چې په کال ۱۳۸۵ کې ما په قادري تعليمي مرکز کې درس ورکاوه نو د فقه مشهور کتاب (الفقه الميسر) زما په برخه وو. زما په زړه کې ګرځېدله چې که خدای وغواړي دا کتاب به پښتو ته ژباړم، ما همدغه اراده پخوله چې په يوه کتابخانه کې مې د دې کتاب پښتو ژباړل سوې نسخه وليدله چې رښتيا وو ايم ډېر خوشحاله سوم چې په دې عصر کې چې د برګر د خوړلو زمانه ده داسې ښاغلي سته چې د خير په کار مسابقه کوي، د چا بانه ته نه ګوري قدم اخلي.

نو ما خپله اراده له ذهنه پرېوله خو په کال ۱۳۹۰ کې د صداقت خپرندويه ټولنې مشر محمدعمرجان ما ته وړانديز وکړ چې ياد سوی کتاب دوهم وار پښتو ته وژباړم ځکه لومړي ژباړونکې که څه هم سترېا ګاللې وه کتاب ئې ژباړلی وو خو ګرامري او ژبنيزې ستونزې پکښې کمې نه دې. ما هم ورسره ومنل په ژباړه مې پيل وکړ په څو محدودو شپو کې ژباړه پای ته ورسېده. کله چې ما نوې او پخوانۍ ژباړې مقايسه کړې دوه توپيره پکښې ښکاره وه، يو دا چې: په نوې ژباړه کې لنډې جملې او خواږه مفردات په کار لوېدلي دي مخکنۍ ژباړه دغه مالګه نه لري.

بل دا چې په نوې ژباړه کې پښتو د پښتو په قالب کې ليکل سوې ده، مخکنۍ ژباړه دغه سُرخي او سفېده نه لري قضاوت لوستونکو ته پرېږدو.

د لوی خدای ﷻ څخه غواړم چې ما ته د ژباړلو، ښاغلي محمدعمرجان ته د خپرولو اجر نصيب کړي.

د دعا په اميد

مولوي احمدالله ابوالبدر مرتاض کندهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاکۍ کتاب

الله ﷻ ویلي دي: إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلتَّوَّٰبِينَ وَيُحِبُّ ٱلْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٢﴾[1]

ژباړه: ربښتیا الله توبه ګاره او پاکي کوونکي خوښوي.

رسول ﷺ ویلي دي: الطهور شطر الایمان[2] "پاکي د ایمان یوه برخه ده".

پاکي د عباداتو له پاره اساس دئ، لمونځ بې له پاکۍ نه سهي کېږي. رسول ﷺ ویلي دي:

(مفتاح الجنة الصلاةُ ومفتاحُ الصلوةِ الطُهُورُ[3]".

لمونځ د جنت کیلي ده، پاکي د لمانځه کیلي ده".

طهارت په شریعت کي پاکۍ ته وایي، هغه که له محسوسي ناپاکۍ څخه وي، یا له معنوي عیوبو څخه وي.

په شریعت کي پاکي دوه ډوله ده:

لومړی: له بې اودسۍ څخه پاکوالی، دا ډول پاکي د حکمي پاکۍ په نوم یادېږي.

دوهم: له مرداریو څخه پاکوالی، دا ډول پاکي د حقیقي پاکۍ په نوم یادېږي.

له بې ادوسۍ څخه پاکوالی په اودس کولو، لمبېدلو او کله چي د اوبو کارول

---

(۱) [البقره: ۲۲۲]

(۲) دغه حدیث احمد، مسلم، ترمذي او نسائي روایت کړي دئ.

(۳) دغه حدیث احمد، ترمذي او بیهیقي په شعب الایمان کي کي روایت کړی دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزمن وي په تيمم وهلو تر لاسه کېږي. خو له مردارېو څخه پاکوالی، د پاک کوونکو شيانو په کارولو او مردارېو په لېرې کولو تر لاسه کېږي لکه: خالصې اوبه، پاکې خاورې، ډبرې او نورو او د مردارېو په لېرې کولو تر لاسه کېږي.

د اوبو هغه ډولونه چې د پاکۍ له پاره کارېږي

پاکي په مطلقو اوبو منځته راځي. مطلقې اوبه هغه اوبه دي چې پر خپل هغه حالت پاتې وي چې د پيدايښت پر مهال ئې درلودې، بل هيڅ شی ورسره ګډ شوی نه وي.

لاندې ډولونه ټول مطلقې اوبه دي:

۱. د باران اوبه

۲. د ويالې اوبه

۳. د څاه اوبه

۴. د چينې اوبه

۵. د درياب اوبه

۶. هغه اوبه چې د واورې په ويلې کېدلو تر لاسه شوې وي.

۷. هغه اوبه چې د يخې په ويلې کېدلو تر لاسه شوې وي.

د اوبو ډولونه او حکمونه

د پاکۍ راوستلو او نه راوستلو په اعتبار اوبه پنځه ډوله دي:

لومړی: پاکې پاک کوونکې اوبه چې مکروه نه وي، مطلقې اوبه، پاکې او پاک کوونکې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم: پاکي پاک کوونکي اوبه خو مکروه وي، دا هغه اوبه دي چې پيشي، چرګي، وحشي مرغانو او مارانو چښل ځني کړي وي. په دغه ډول اوبو اودس او غسل کول تنزيهي مکروه دي، دا هغه مهال که مطلقي اوبه موجودي وي، که مطلقي اوبه موجودي نه وي بيا د دې ډول اوبو کارول مکروه والی نه لري.

دريم: هغه اوبه چې پاکي وي، خو په پاکولو کې ئې شک وي. دا هغه اوبه دي چې خره او غاتري چښل ځني کړي وي، دغه ډول اوبه بې له شکه پاکي دي، خو په دې کې ئې شک سته چې پاک کوونکي دي که نه دي؟. که نوري اوبه نه وي بې اودسه سړی به په دغو اوبو اودس کوي بيا به تيمم وهي، دی اختيار لري که اودس مخکي کوي که تيمم مخکي کوي، فرق نه لري.

ځلورم: هغه اوبه چې پاکي وي خو پاک کوونکي نه وي، دا هغه اوبه دي چې يو وار کارول سوي وي، دغه ډول اوبه پاکي دي، پاک کوونکي نه دي، دوهم وار اودس نه په کېږي.

کارول سوي (مستعملي) اوبه هغه اوبه دي چې يو وار اودس يا غسل په سوی وي، بې اودسي په ليري سوې وي، يا د ثواب په نيت پر اودس سربېره بل اودس په سوی وي. که اودس لرونکی سړی اوبه د ځان سړولو يا بل چا ته د اودس ښوولو په نيت وکارولې اوبه مستعملي نه ګرځي. که بې اودسه سړی د ځان سړولو يا بل چا ته د اودس ښوولو په نيت وکاروي اوبه مستعملي ګرځي[۱]، همدارنګه اوبه هغه وخت مستعملي ګرځي چې د اودس کوونکي يا غسل کوونکي له بدن څخه جلا سي.

پنځم: هغه اوبه دي چې مرداري وي، دا هغه اوبه دي چې رواني نه وي، مرداري ورلوېدلې وي، فرق نه کوي که د مرداری اغېز پر ښکاره وي که نه وي يو برابر دي. پر کومو اوبو چې د مرداری اغېز او اثر ښکاره وي هغه مرداري دي، فرق

(۱) ځکه بې اودسه سړي چې اودس وکړي پاک کېږي فرق نه لري. که د پاکی نيته ولري که نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کوي که اوبه لږ وي که ډېري وي، ولاړي وي، که رواني وي. که اوبه په لوی حوض کي موجودي وي، حوض دومره لوی وي چي د يوې خوا د اوبو په ښورولو د بلي خوا اوبه و نه ښوري دا ډېري اوبه ګڼل کېږي.

ځيني وخت داسي اندازه ورته ټاکل کېږي چي هغه اوبه ډېري دي، چي حوض د شرعي ګزو په اندازه لس په لس ګزه کي پراخوالی ولري او د اوبو ژوروالی دومره وي چي په لپه کي د اوبو په اخيستلو سره د حوض تل ښکاره نه سي.

داسي نه وي هغه اوبه لږ بلل کېږي. د مردارو اوبو حکم دا دئ چي پاکي نه په راځي، که د بل شي سره ګډي سي هغه شی مردار ګرځي.

کومي اوبه چي د درختي او مېوې په نښتېځلو تر لاسه سي اودس نه په روا کېږي، فرق نه کوي که دغه ډول اوبه په کښېکښلو تر لاسه سوي وي که خپله راوتلي وي، په هغو اوبو اودس روا نه دئ چي په پخېدلو سره له خپل طبعي حالته وتلي وي، لکه: ښوروا او شربتونه.

د هغو اوبو حکم چي پاک شی ور سره ګډ سوی وي

کله چي د اوبو سره پاک شی لکه صابون، اوړه او زعفران ګډ سي دغه شيان پر اوبو غالبه نه وي اوبه پاکي دي اودس په روا دئ. که دوی پر اوبو غالب وي اوبه ئې له نرمۍ او بهېدلو ايستلي وي اوبه پاکي دي خو اودس په روا نه دئ.

کله چي د زړښت له امله د اوبو رنګ، خوند او بوی بدل سي اوبه پاکي دي اودس په روا دئ، کله چي د اوبو سره هغه شی ګډ سي چي ډېری وخت له اوبو څخه بېل نه وي لکه د اوبو پر سر زرغون پېروي، د درختو پاڼي او نور دغه اوبه پاکي دي اودس په روا دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د اوبو سره داسي شی ګډ سي چي دوه صفتونه ولري لکه شیدې چي رنګ او خوند لري بوی نه لري، که د دې شي یو صفت پر اوبو غالبه سو او اوبه مغلوبه سي اودس په روا نه دئ.

که د اوبو سره داسي نرم شی ګډ سو چي درې صفتونه ولري لکه سرکه، په دَرو صفتو کي دوه صفتونه پر اوبو غالبه سوه اوبه مغلوبه دغه شی غالبه ګڼل کېږي اودس په روا نه دئ.

که د اوبو سره مایع شی ګډ سو هیڅ وصف ئې نه درلودی لکه مستعملي اوبه او د ګلاب هغه اوبه چي بوی ئې تللی وي، دلته وزن ارزښت لري، که دوه کیلو مستعملي اوبه د یوه کیلو پاکو اوبو سره ګډې سوې اودس په روا نه دئ.

که یو کیلو مستعملي اوبه د دوو کیلو پاکو اوبو سره ګډې سي اودس په روا دئ.

د پاته شوني احکام

پاته شوني (پس خورده) هغه اوبه دي چي د انسان او حیوان تر چښلو وروسته په لوښي کي پاته سي. پاته شوني اوبه حیوان ته په کتو بېلابېل احکام لري.

لومړی: د انسان پس خورده پاکه ده، اودس په روا دئ، دا هغه مهال که د انسان خوله د چښلو پر مهال په مردار شي ککړه نه وي. مسلمان، کافر، ناولی او پاک ټول یو برابر دي.

د آس پس خورده هم پاکه ده، اودس په روا دئ هیڅ مکروه والی پکښې نسته، همدا ډول د هغه حیوان چي غوښې ئې خوړل کېږي پاته شونې ئې پاکه ده اودس په روا دئ، مکروه والی پکښې نسته، لکه غویی، اوښ، پسه او نور.

دوهم: د پیشي پاته شونې پاکه ده، خو اودس په کول تنزیهي مکروه دي. دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وخت که نوري پاکي اوبه موجودي وي او د پیشي خوله په مرداری ککړه نه وي (تازه ئې موږک خوړلی نه وي). همدا رنګه پس خورده د ځیرونکو مرغانو لکه باز او تېپوس پس خورده پاکه ده خو اودس کول په مکروه دئ.

همدا ډول د کورنیو حیوانانو لکه موږک او نورو پاته شونې پاکه ده خو اودس په کول تنزیهي مکروه دي.

دریم: د خره او غاتري پاته شونې بې شکه پاکه ده خو دا شک موجود دئ چې اودس په روا دئ که نه دئ؟ نو همدا وجه ده چې د دغه ډول اوبو په موجودیت کي به اودس او تیمم دواړه کوي، بیا به لمونځ کوي.

څلورم: د سرکوزي پاته شونې مرداره ده، اودس په روا نه دئ. همداسي د سپي پاته شونې مرداره ده اوس په روا نه دئ. همداسي د زمري، پړانګ، شرموښ او نورو ځیرونکو حیوانانو چې په هوا نه الوزي پاته شونې (پس خورده) مرداره ده اودس په روا نه دئ.

د کوم حیوان چي پاته شونې پاکه وي، خوله (عرق) ئې هم پاکه ده. د کوم حیوان چي پاته شونې مرداره وي خوله ئې هم مرداره ده.

د څاهانو داوبو احکام

کله چي څاه ته مرداري ولوېږي که څه هم لږ وي لکه یو څاڅکیویني یا یو څاڅکی شراب د څاه د ټولو اوبو کښل واجب دي. که څاه ته حیوان ولوېدی چي ذات ئې مردار وي لکه سرکوزی او نور د ټولو اوبو کښل واجب دي، فرق نه کوي که حیوان ژوندی راوکښل سي که مړ وي، خوله ئې اوبو ته رسېدلې وي که نه وي حکم ئې یو دئ، که په څاه کي یو حیوان ولوېدی چي ذات ئې مردار نه وو لاکن پس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خورده ئې مرداره وه نو د څاه د ټولو اوبو راکښل واجب دئ.

که څاه ته انسان ولوېدی ژوندی ځني راووتی بدن ئې په مرداري ککړ نه وو، د څاه اوبه نه مردارېږي.

که څاه ته غاتره، خر، تېپوس، څرخک (باز) ولوېدل ژوندي را وایستل سول بدن ئې په مرداریو ککړ نه وو خولې ئې اوبو ته رسېدلې نه وي د څاه اوبه پاکې دي.

که د ورلوېدلي شي ناړې د اوبو سره ګډې سوې دغه اوبه د پاته شوني حکم لري.

که په څاه کې حیوان مړ سي، بهېدونکې وینه ونه لري لکه غوماشه، مچ او غالبوزه اوبه نه په مردارېږي.

که په څاه کې هغه حیوان مړ سو چې په اوبو کې ژوند کوي، په اوبو کې زېږي، لکه ماهی، چنګښه، چنګابښ اوبه نه مردارېږي.

که په څاه کې لوی حیوان مړ سو لکه سپی، پسه یا انسان، تر پړسېدلو مخکې راوایستل سو اوبه مرداري ګرځي، د څاه ټولې اوبه باید وکښل سي.

که ممکنه نه وه چې د څاه ټولې اوبه وکښل سي بیا په ټولو هغو صورتو کې چې د څاه وچول واجب وي د دوه سوه میانه سلواغو کښل کفایت کوي، که پیشي، چرګه او دوی ته ورته حیوان په څاه کې مړ سي څلوېښت سلواغې کفایت کوي. که چوغکه، موږک او دوی ته ورته حیوان پکښې مړ سي شل سلواغې کفایت کوي، کله چې ټاکلې اندازه اوبه وکښل سي څاه، رسۍ، سلواغه د را کښونکي سړي لاسونه پاک ګرځي.

څاه ته که خوشایي، پچه، د غوایي مرداري ولوېږي یوازي هغه مهال څاه مردارېږي که دغه ورلوېدلي شیان دومره ډېر وي چې په هره سلواغه کې د اوبو سره مل راخېژي.

څاه ته که د کوترې، چوغکې مرداري ولوېدل اوبه نه مردارېږي. که څاه ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

حیوان ولوېدی پکښې وپړسېد معلومه نه وه چي څه مهال لوېدلی دئ نو څاه د درو ورځو او شپو څخه مردار ګڼل کېږي. د درو ورځو د لمونځو قضا به راګرځوي، که ئې د دې څاه په اوبو اودس نه وو کړی لمونځ راګرځول نه غواړي، که په دغه اوبو لمبېدلی وو یا ئې کالي په پرېولي وه دهٔ هم وار دي پرېمینځي، دوهم وار دي ولمبېږي که په څاه کي تر پړسېدلو مخکي یو حیوان پیدا سو او معلومه نه وه چي څه وخت څاه ته لوېدلی دئ نو د غه څاه د یوې ورځي او یوې شپې څخه مردرا ګڼل کېږي. صرف هر چا که دا اوبه استعمال کړي وي، د یوې ورځي او یوې شپې د لمونځونو قضا به راوړي.

د انساني حاجت د پر ځای کولو آداب

رسول ﷺ ویلي دي: انما انا لکم بمنزلة الوالد اعلمکم فاذا اتی احدکم الغائط فلا یستقبل القبلة و لا یستدبرها و لا یستطب بیمینه وکان یامر بثلاثة احجارٍ وَ یَنهيَ عن الروث والرمة.

زه تاسي ته ستاسي د پلار غوندي یم، تاسي ته ښوونه کوم، کله چي په تاسي کي یو څوک د صحرا ګښت له پاره ووزي مخ او شا دي د قبلې لوري ته نه کوي، په راسته لاس دي ځان نه پاکوي، درې ډبري دي کاروي، خوشایي او هډوکي دي نه استعمالوي.

څوک چي د ډکو او تشو متیازو اراده ولري لاندي آداب به په پام کي نیسي:

۱. د خلکو له سترګو دي لیري ولاړ سي تر څو د ده ږغ او بوی محسوس نه سي.

۲. د صحرا ګښت له پاره دي نرمه مځکه خوښه کړي تر څو د بولو څاڅکي پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه پاشل سي.

۳. بیت الخلاء (تشناب) ته تر ننوتلو مخکي دي دا دعا ووايي: اعُوذُبِاللهِ مِنَ الخُبُثِ والخَبَائِثِ. له نارینه او ښځینه شیطانانو څخه الله ته پناه وړم. که چا صحرا گښت په دښت کي کاوه پورته دعا دي هغه مهال ووايي چي کالي راټول کړي ځان ئې لوڅ کړی نه وي.

۴. تشناب ته دي لومړی چپه پښه دننه کړي، د راوتلو پر مهال دي لومړی راسته پښه دباندي وباسي.

۵. د ناستي پر مهال دي پر چپه پښه زور کوي په دې ډول په آسانۍ سره صحرا گښت تر سره کېږي.

۶. د صحرا گښت او استنجا پر مهال دي سر پټ وي.

۷. په غار کي دي بولي نه کوي کېدلای سي په غار کي ضررمنه خزنده موجوده وي دی به وچیچي.

۸. پر لاره او هدیره کي دي صحرا گښت نه کوي.

۹. په هغه سایه (سیوري) کي دي صحرا گښت نه کوي چي خلک د ناستي له پاره کار ځني اخلي.

۱۰. د خلکو د راټولېدو په ځای کي دي صحرا گښت نه کوي.

۱۱. تر مېوه لرونکي وني لاندي دي صحرا گښت نه کوي.

۱۲. بې عذره دي د صحرا گښت پر مهال خبري نه کوي، خو که ړوند سړی ويني چي د کندي پر لوري روان وي او دا بېره موجوده وي چي کندي ته به ولوېږي بیا پر ده واجبه ده چي خبري وکړي لار ور وښيي.

۱۳. دا مکروه ده چي د صحرا گښت یا استنجا پر مهال حمد ووايي، قرآني

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیاتونه ووایي.

۱۴. دا تحریمي مکروه ده چي د صحرا ګښت پر مهال مخ یا شا د قبلې خوا ته وګرځوي، تشناب او دښتیو حکم لري.

۱۵. تحریمي مکروه ده چي په لږو ولاړو اوبو کي ډکي یا تشي متیازي وکړي.

۱۶. تنزیهي مکروه ده چي په روانو اوبو کي ډکي یا تشي متیازي وکړي او یا په ډیرو اوبو کي چي ولاړي وي.

۱۷. مکروه ده چي د لمبېدلو په ځای (غسلخانه) کي بولي وکړي.

۱۸. مکروه ده چي څاه، ویالې او حوض ته نژدې صحرا ګښت وکړي.

۱۹. مکروه ده چي په داسي ځای کي چي سړی پټ نه وي د استنجاء له پاره خپل شرم ځای ښکاره کړي.

۲۰. مکروه ده چي بې له عذره په راسته لاس استنجاء ووهي.

۲۱. مکروه ده چي بې له عذره په ولاړه بولي وکړي ځکه د بولو څاڅکي د ده پر کالیو او بدن پاشل کیږي.

۲۲. کله چي له صحرا ګښت څخه فارغه سي چپه پښه دي راوباسي بیا دي دا دعا وکړي: [اَلحَمدُلِلهِ الَّذِی اَذهَبَ عَنِی الاَذٰی وَ عَافَانِی]. هغه الله لره ستاینه ده چي زما څخه ئې تکلیف لیري کړ او زه ئې هوسا کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استنجاء احکام

الله ﷻ ویلي دي:

فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَن يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ ﴿١٠٨﴾ [التوبه: ۱۰۸].

دلته خلک دي د پاکۍ سره مینه لري، الله پاک کوونکي خوښوي.

رسول ﷺ ویلي دي: استنزِهوا من البولِ فإنّ عامةَ عَذابِ القَبرِ منه .

"له بولو څخه ځان پاک ساتئ ربښتیا د قبر عام عذاب له دغه څخه دئ".

تر استنجاء مخکي ځان وچول لازم دي. ځان وچول دا دي چي د مخ او شا پر شرم ځایونو چي کوم څه پاته وي هغه لیري کړل سي، تر څو د ده غالب ګومان وسي چي دغه ټاکلي ځایونه پاک دي، په دې هکله که څوک یو خاص عادت ولري لکه ولاړېدل، ښورېدل، غاړي تازه کول او نور دغه عادت دي تر سره کړي.

د استنجاء له پاره تفصیل سته:

که مرداري د راوتلو تر ځای تېره سي نور بدن ککړ کړي، د یوه درهم[٥] تر اندازې زیاته سي، د دې ځای پرېولل فرض[٦] دي که پاته سي لمونځ ئې روا نه دئ.

که دغه ځای د یوه درهم په اندازه ککړ سي، پرېولل ئې واجب دي، که تر ټاکلي ځای تېر نه سي استنجاء سُنت ده. روا ده چي د استنجاء پر مهال یوازي اوبه وکاروي.

دا هم روا ده چي یوازي ډبره یا ډبري ته ورته شی وکاروي، دا هغه مهال که

---

[٥] په وزني نجاست کي د یوه درهم وزن معتبر دئ، په نرم نجاست کي د یوه درهم مساحت چي د ورغوي د منځ په اندازه دئ اعتبار لري.

[٦] فرض هغه دي چي په قطعي دلیل ثابت وي، واجب هغه دي چي په داسي دلیل ثابت وي چي شبهه پکښي وي، سنت هغه دي چي د رسول الله صلي الله علیه وسلم په فعل یا وینا ثابت وي، خو رسول الله دوامداره نه وي تر سره کړي، واجب او فرض په عمل کي یو ډول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ککړ سوی ځای یوه درهم ته رسېدلی نه وي، خو په اوبو سره استنجاء وهل ښه کار دئ.

غوره دا ده چي لومړی په ډبره یا ډبري ته په ورته شي ځان پاک کړي وروسته اوبه وکاروي په دې ډول به ښه پاک سي.

غوره دا ده چي استنجاء په درو ډبرو ووهل سي، که دوې یا یوه ډبره وکاروي هم کفایت کوي.

کله چي خپل شرمځای په ډبره یا ډبري ته په ورته شي پاک کړي لومړی دي لاسونه ومینځي بیا دي خپل شرمځای تر هغه مهاله پرېولي چي بوی ئې ورک سي.

کله چي له استنجاء څخه فارغه سي لاسونه دي پرېولي، ټینګ دې ومو‌ږي تر څو بوی ئې ورک سي.

د مرداریو ډولونه او احکام

الله جل جلاله ویلي دي: [وثیابک فطهر[7]] خپلي جامې پاکي کړه.

رسول علیه السلام ویلي دي: لا یَقبَلُ اللّٰهُ ثلاةً مِن غَیرِ طُهُورٍ.

"الله بې له پاکۍ لمونځ نه قبلوي".

مرداري دا ده چي بدن، کالي او ځای پر داسي حالت وي چي شریعت ئې مردار وګڼي او د پاک کولو امر ئې وکړي.

مرداري دوه ډوله ده:

۱. حکمي

۲. حقیقي

---

[7] المدثر ۴ ایت

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکمي مرداري هغه ده چي انسان پر داسي حالت وي چي د دغه حالته سره ئې لمونځ روا نه وي، حکمي مرداري د بې اودسی په نوم یادېږي، بې اودسي دوه ډوله ده:

۱. یوه لویه بې اودسي ده چي انسان پر داسي حالت وي چي لمبېدل باندي فرض وي، د دغه حالته سره لمونځ ورته روا نه وي، د قرآنکریم لوستنه ورته روا نه وي.

۲. بله کوچنۍ بې اودسي ده، هغه دا چي سړی پر داسي حالت وي چي اودس باندي لازم وي په دغه حالت کي لمونځ روا نه دئ، د قرآن له پاڼو څخه ورته قرائت روا نه وي خو د قران کریم له یادو ویل روا دئ.

حقیقي مرداري هغه ناولي او مردار مواد دي چي پر مسلمان لازمه ده چي له هغوی څخه ځان پاک وساتي.

حقیقي مرداري دوه ډوله ده:

یوه سخته مرداري ده: دا هغه مرداري ده چي مرداروالی ئې په قطعي دلیل ثابت وي.

سخته مرداري په لاندي ډول ده:

۱. د رګو وینه، چي د ذبح پر مهال د باندي وزي.

۲. شراب.

۳. د مردار سوي حیوان لاښ او پوست.

۴. د هغه حیوان بولي چي غوښي ئې نه خوړل کېږي.

۵. د ځیرونکو حیواناتو فضله مواد او ناړي.

۶. د سپي فضله مواد.

۷. د چرګي او بطي فضله مواد.

۸. هر هغه شی چي د هغه په وتلو سره د سړي اودس ماتېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سختې مردارۍ حکم

سخته مرداري د يوه درهم[۸] په اندازه معاف ده، که تر يوه درهم زياته سوه په اوبو يا بل مايع شي سره ئې پرېولل واجب دي. د هغه په موجوديت کي لمونځ روا نه دئ.

سپکه مرداري هغه ده چي مرداروالی ئې په قطعي توګه معلوم نه وي، ځکه داسي دليل موجود وي چي پر پاکوالي دلالت ولري.

سپکه مرداري لاندي ډولونه لري

۱. د آس بولي.
۲. د هغه حيوان بولي چي غوښي ئې خوړل کېږي لکه اوښ، غويي، پسه.
۳. د هغه مرغه فضله مواد چي غوښي ئې نه خوړل کېږي.

د سپکې مردارۍ حکم

سپکه مرداري تر هغه مهاله معاف ده چي زياته سوې نه وي، د زياتوالي له پاره د جامې يوه څلورمه تاکل سوې ده.

---

(۸) که د يوه درهم په اندازه مرداري موجوده وي لمونځ روا دئ، خو مکروه دئ. که ئې د لېري کولو وس ولري نو لېري ئې کړئ او بيا لمونځ وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بولو هغه ثاڅکي معاف دي چي د ستني د سرو غوندي کوچني وي. که مردار کالي، یا مردار فرش د بیده په خولو لوند سي یا د لندو پښو په قدمو لانده سي که د مرداری اثر (نخښه) پر بدن معلومه سي بدن او قدم مردار دي، که نخښه ښکاره نه سي مردار نه دي.

که لنده جامه پر وچي مرداري مځکي وغوړول سي په دغه جامه سره مځکه لنده سي که پر جامه د مرداری نخښه نه وي جامه پاکه ده. که پاکه وچه جامه په لنده مرداره جامه کي وپېچل سوه مرداره جامه دومره لنده وه که کښېکښل سوې وای اوبه نه ځني وتلې پاکه وچه جامه پاکه ده.

که پر مرداریو باد راوالوتی، مرداري ئې پر لندو جامو وپاشل که د مرداری نخښه پر معلومه سي جامې ناپاکي دي، که نخښه معلومه نه وي پاکي دي.

مرداري په څو ډوله له منځه وړل کېږي؟

کومه مرداري چي په سترګو لیدل کېږي لکه وینه او غایطه مواد، پاکي ئې دا ده چي د دوی ذات لیري کړل سي. دا که په یو وار پرېولو سره وي که په ډېرو وارو سره فرق نه کوي. که بوی او رنګ ئې پاته وي لیري کول ئې ستونزمن وي پروا نه لري.

کومه مرداري چي په سترګو نه لیدل کېږي لکه بولي کله چي درې واره ومینځل سي او هر وار دومره ونښتېځل سي چي ثاڅکي نه کوي او هر وار پاکي اوبه وکارول سي شی پاک ګرځي.

حقیقي مرداري له بدن او کالیو څخه په اوبو او هر مایع (بهېدونکي) شي لکه سرکه او د ګلاب اوبه له منځه ځي. اودس په سرکه او د ګلاب په اوبو روا نه دئ.

موزې په پرېولو پاکي ګرځي. همدا ډول موزه پر پاکه مځکه ومو ښل سي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکیږي، دا هغه مهال که مرداره تن درلودی که وچه وي که لنده وي فرق نه لري حکم ئې یو دئ.

توره، چاړه، هینداره، ښیښه او غوړ لوښی په موښلو پاکیږي.

مځکه چي وچه سي د مرداره نخښه پر پاته نه سي پاکه ګرځي، تیمم باندي روا نه دئ خو لمونځ باندي روا دئ.

که د مرداره ذات تغیر وکړ، د مثال په ډول مالګه سوه پاکه ګرځي که مرداري وسوځل سي هم پاکه ګرځي.

که د انسان مني پر بدن یا کالیو ولوېدل وچ سول په موښلو پاکیږي که لانده وه هرو مرو پرېولل غواړي.

د حیوان پوست په پخولو پاکیږي، پخول که حقیقي وي که حکمي وي فرق نه کوي.

د سرکوزي پوست په هیڅ حالت نه پاکیږي.

د انسان پوست په پخولو پاکیږي خو استعمال ئې روا نه دئ. ځکه د انساني کرامت سره ټکر لري.

د هغه حیوان پوست چي غوښي ئې نه خوړل کیږي په شرعي ذبح کولو سره پاک ګرځي.

په هر شي کي چي وینه ځای ونه لري لکه وریښتان، ښکه، ښکرونه، هډوکي او نور د حیوان په مړینه مردار نه ګرځي.

دا هغه مهال که پر دوی غوړ نه وه که غوړ باندي وي بیا مردار دي، د مردار سوي حیوان پلې مرداري دي.

د مشکو له پاره د پوستکي کڅوړه د مشکو غوندي پاکه ده، د مشکو خوړل روا دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اودس کولو حکم

الله ﷻ ویلي دي: يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قُمۡتُمۡ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغۡسِلُواْ وُجُوهَكُمۡ وَأَيۡدِيَكُمۡ إِلَى ٱلۡمَرَافِقِ وَٱمۡسَحُواْ بِرُءُوسِكُمۡ وَأَرۡجُلَكُمۡ إِلَى ٱلۡكَعۡبَيۡنِۚ ... [المائده: ٦]

اې مؤمنانو! کله چې لمانځه ته ولاړ سئ خپل مخونه پرېمینځئ، لاسونه تر څنګلو پرېولئ، پر خپلو سرو مسح وکړئ، پښې تر بجلکو پرېولئ.

رسول ﷺ ویلي دي: لا يِقبَلُ صَلاةَ احَدِكُم اذا احدثَ حَتي يَتَوضا.

"ستاسي د یوه لمونځ الله ﷻ تر هغه مهاله نه قبلوي چي دی بې اودسه وي تر څو اودس ئې تازه کړی نه وي".

په شریعت کي اودس دا دئ چي سړی ځان داسي پاک کړي چي د مخ، لاسونو او پښو پرېولل پکښې وي د سر مسح پکښې وي، بې له اودسه لمونځ روا نه دئ.

قران ته بې اودسه لاس وروړل روا نه دي. څوک چي دوامداره[۱] اودس ولري د ثواب حقداره دئ، په آخرت کي د لوړو درجو وړ دئ.

د اودس رکنونه

د اودس رکنونه چي د اوداسه فرضونه دي څلور دي:

۱. یو وار مخ پرېولل. مخ په اوږدو د تندي له لوړي برخي څخه د زني تر لاندي برخي پوري دئ. په بره له یوه غوږه تر بله غوږه پوري دئ.

۲. د څنګلو سره د لاسونو پرېولل یو وار.

---

[۱] یعني چي اودس ئې مات سي ژر بیا اودس وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د سر يوه څلورمه مسح كول.
۴. د بجلكو سره پښې پرېوللو يو وار.

د اودس د سهي كېدلو شرطونه

اودس يوازې هغه مهال سهي كېږي چې درې شرطونه موجود سي:

۱. ټولو هغو غړو ته به اوبه رسول كېږي چې پرېوللئې فرض دي.
۲. داسې شی به موجود نه وي چې د اوبو د رسېدو مخنيوی كوي، لكه شمع، موم خيشته اوړه (د نوكانو رنګ).
۳. داسې شی به موجود نه وي چې د اودس كولو پر مهال اودس بيرته له منځه يوسي، كه موجود وي اودس نه سهي كېږي.

د اوداسه د واجب كېدو شرطونه

اودس هغه مهال واجبېږي چې لاندې شرطونه موجود وي:

۱. **غټ والی:** پر كوچني اودس واجب نه دئ.
۲. **عقل:** پر لېوني اودس واجب نه دئ.
۳. **اسلام:** پر كافر اودس واجب نه دئ.
۴. پر دومره اوبو واک درلودل چې د ټولو فرضي غړو له پاره كفايت وكړي. كه د اوبو پر استعمال قدرت ونه لري اودس باندې واجب نه دئ، كه پر دومره اوبو واک ولري چې د اودس له پاره كفايت نه كوي هم اودس واجب نه دئ.
۵. كوچنۍ بې اودسي به موجوده وي، كه څوک اودس ولري اودس باندې نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶. له ناوليتوب (جنابت) څخه به پاک وي، ځکه د ناولي له پاره چي غسل باندي فرض وي يواري اودس کفايت نه کوي.
۷. وخت به تنګ وي، که پراخ وخت موجود وي، سمدلاسه اودس فرض نه دئ.

هغه احکام چي په اودس پوري اړه لري

که ږيره ګڼه وي د سرېږني برخي پرېولل واجب دي، که ږيره ګڼه نه وي بيا پوستکي ته اوبه رسول واجب دي. د ږيري د ځړېدلو وربښتانو پرېولل فرض نه دي، مسح کول ئې هم واجب نه دي.

که په نوکانو کي داسي شی بند وي چي اوبه د پوستکي څخه راګرځوي لکه موم او خيشته اوړه د هغه ليري کول واجب دي، لاندي برخي ته اوبه رسول واجب دي، که نوکان دومره اوږده سي چي د ګوتو سرونه پټ کړي پرې کول ئې واجب دي، تر څو اوبه پوستکي ته ورسېږي. د نوکانو خيره او د کيکو ګندګي د اوبو مخ نه نيسي.

که ګوتمی په ګوته وي تنګه وي د اودس کولو پر مهال ئې ښورول واجب دي.

که د ښنو د چاکونو پرېولو سړي ته تاوان کاوه کفايت کوي چي اوبه سرېږه پر تېري کړل سي.

که يوه سړي پر سر مسح وکړه وروسته ئې سر وخراوه مسح بيرته راګرځول نه غواړي. که سړي اودس وکړ وروسته ئې نوکان پرې کړه، يا ئې برېتونه لنډ کړه، د دغو ځايونو دوهم ځلي پرېولل واجب نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوداسه سنتونه

لاندي کارونه په اودس کي سنت دي باید پام ورته وسي، تر څو اودس په بشپړه بڼه تر سره سي:

۱. تر پیل مخکي به د اوداسه نیت کوي.

۲. بسم الله الرحمن الرحیم به وایي.

۳. داوړه لاسونه دي تر لومړي بنده پوري پرېولي.

۴. مسواک به وهي، که مسواک موجود نه وي ګوته به استعمالوي.

۵. خوله به پرېولي.

۶. پزه به پرېولي.

۷. که ئې روژه نه وي د خولې او پزي په مینځلو کي به مبالغه (ډېر کوښښ) کوي.

۸. هر اندام به درې واره پرېولي.

۹. یو وار دي ټول سر مسح کړي.

۱۰. د غوږونو پر دباندي او دننه برخو دي مسح وکړي.

۱۱. ږیره دي له لاندي خوا څخه خلال کړي، ګوتي دي پکښې تېري کړي.

۱۲. د ګوتو په منځنو کي دي ګوتي تېري کړي.

۱۳. د پرېولو پر مهال دي خپل اندامونه وموږي.

۱۴. دوهم اندام به د لومړي اندام تر وچېدو مخکي پرېولي.

۱۵. د اندامو په پرېولو کي به ترتیب مراعاتوي. لومړی مخ، بیا لاسونه بیا پر سر مسح کول وروسته به پښې پرېولي.

۱۶. راسته لاس دي تر چپه لاس، راسته پښه دي تر چپې پښې مخکي پرېولي.

۱۷. د سر مسح دي د سر له لومړۍ برخي څخه پیل کړي.

۱۸. پر غاړه دي مسح وکړي، پر غوټو (کرنکه) دي مسح نه کوي، ځکه پر غوټو مسح کول بدعت دئ.

د اوداسه ادبونه[۱۰]

په اوداسه کي لاندي کارونه مستحب دي:

۱. د اودس کولو له پاره دي پر لوړ ځای کښېني تر څو د مستعملو اوبو څاڅکي پر ونه پاشل سي.

۲. قبلې ته مخامخ دي کښېني.

۳. په اودس کولو کي دي له بل چا څخه مرسته نه غواړي.

۴. عادي خبري دي نه کوي (دعاوي دي کوي).

۵. د اودس کولو پر مهال دي هغه دعاوي کوي چي له پیغمبر ﷺ څخه نقل سوي دي.

۶. د زړه نیت او د خولې ویل به سره یو ځای وي.

۷. د هر انداز د پرېولو پر مهال به بسم الله الرحمن الرحیم وایي.

۸. کله چي د غوږو مسح کوي لنډۍ ګوتي دي د غوږونو په دننه برخه کي دننه کړي.

۹. که ګوتمۍ پراخه وي ودې ښوروي، که تنګه وي ښورول ئې لازم دي.

۱۰. د پزي او غوږونو له پاره دي په راسته لاس اوبه پورته کوي.

۱۱. پزه دي په چپه لاس تکوهي.

---

[۱۰] ادبونه، مستحبات او فضائل داسي لفظونه دي چي معنا ګاني ئې دومره ډېر فرق نه لري، د ادابو او سنتو تر منځ فرق دا دئ: سنت هغه دي چي رسول الله دوامداره کړي وي، خو یو یا دوه واره ئې پر ایښي وي، نو مسلمان ته ئې په کولو ثواب ورکول کېږي پر پرېښولو ئې ملامتیا سته. اداب هغه دي چي پر کولو ئې ثواب سته او پر نه کولو ئې ملامتیا نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲. که شرعي عذر ونه لري د وخت تر مخه دي اودس کوي.

۱۳. کله چي له اودس څخه فارغه سي ولاړ دي سي قبلې ته مخامخ دي ودرېږي، لاندي کلمه دي ووايي:

[اَشهَدُاَنْ لآ اِلَهَ اِلاّالله وَحْدَهُ لاشَرِيکَ لَهُ واَشهَدُ اَنَّ مُحَمَّداًعَبْدُه وَرَسُولُه اللهُمَّ اجعَلنِى مِنَ التَوَّابِينَ وَاجعَلنِى مِنَ المُتَطَهِرِينَ].

ترجمه: زه شاهدي اداء کوم چي د الله څخه پرته هيڅ معبود نسته، الله ﷻ تنها دئ. ده لره شريک نسته او زه شاهدي اداکوم چي محمد (صلی الله عليه وسلم) دده بنده او رسول دئ. راضي يم په دې چي الله ﷻ مي رب دئ، محمد (صلی الله عليه وسلم) مي نبی او اسلام مي دين دئ. يا الله! ما د ډېرو توبه کوونکو او د ډېر پاک او صفا خلگو څخه وگرځوي.

د اوداسه مکروهات

په اوداسه کي لاندي کارونه مکروه دي:

۱. په اوداسه کي اوبه ډېري کارول.

۲. په اوداسه کي ډېري کمي اوبه کارول.

۳. اوبه په زوره پر مخ وهل.

۴. عادي خبري کول.

۵. د بل چا څخه مرسته غوښتل. که عذر ولري بيا مرسته غوښتل پروا نه لري.

۶. پر سر درې واره مسح کول او د هر وار له پاره نوي اوبه اخيستل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوداسه ډولونه

اودس درې ډوله دئ:

۱. فرضي اودس
۲. واجب اودس
۳. مستحب اودس

اودس څه مهال فرضيږي؟

پر بې اودسه سړي دلاندي شيانو له امله اودس فرضيږي:

۱. د فرضي او نفلي لمونځو له پاره.
۲. د جنازې د لمانځه له پاره.
۳. د تلاوت د سجدې له پاره.
۴. د قرآن شريف د را اخيستلو او لاس ور وړلو له پاره، که پر کاغذ، درهم، او ديوال باندي ايات ليکل سوي وي د لاس ور وړلو له پاره اودس فرض دئ.

اودس څه مهال واجبيږي؟

د کعبې د طواف له پاره اودس واجب دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودس څه مهال مستحب دئ؟

دلاندي کارونو له پاره اودس مستحب دئ:

۱. د خوب کولو له پاره.

۲. کله چي له خوب څخه راويښ سي.

۳. د دوامداره اودس لرلو له پاره.

۴. پر اودس سربېره بل اودس د ثواب ګټلو په نيت[۱۱].

۵. تر غيبت، چوغلګرۍ او درواغو ويلو وروسته اودس کول، تر ګناه کولو وروسته هم اودس مستحب دئ.

۶. د بد شعر تر ويلو وروسته.

۷. له لمانځه څخه دباندي تر په زوره (قهقهه) خندا کولو وروسته[۱۲].

۸. مړي ته د غسل ورکولو له پاره.

۹. د مړي د وړلو له پاره.

۱۰. د لمانځه د هر وخت له پاره.

۱۱. د جنابت (ناوليتوب) تر غسل مخکي اودس.

۱۲. جُنُب (ناولی سړی) چي د خوراک، څښاک او خوب اراده ولري.

۱۳. د غوسې پر مهال.

۱۴. د قرآن له پاڅو څخه د قرآنکريم لوستني له پاره.

۱۵. د حديثو د ويلو او روايت کولو له پاره.

۱۶. د شرعي علومو د لوستلو له پاره.

---

[۱۱] پر اودس سربېره بل اودس هغه مهال مستحب دئ چي په لومړي اودس عبادت سوی وي، که نه وي سوی په دې صورت کي دوهم اودس اسراف دئ.

[۱۲] په زوره خندا که د لمانځه په حريان کي وي اودس ماتوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. د اذان کولو له پاره.

۱۸. د اقامت کولو له پاره.

۱۹. د خطبې لوستنې له پاره.

۲۰. د رسول ﷺ د زیارت کولو له پاره.

۲۱. د عرفات له پاره.

۲۲. د صفا او مروا د تګ کولو لپاره.

اودس ماتوونکي شيان

په لاندي شيانو اودس ماتيږي:

۱. کله چي د شا او مخ له شرم ځايونو څخه يو شی ووزي، لکه بولي، غائطه مواد، باد او نور.

۲. کله چي له بدن څخه وينه او نَو ووزي پاک ځای ته وبهيږي.

۳. کله چَي له خولې څخه وينه ووزي پر ناړو زياته وي يا ورسره برابره وي.

۴. کلهَ چي خواړه، اوبه، وينه، او ژړ په ډکه خوله قی کړي[۱۳].

۵. کله چي بيده سي او شاتنی عورت ئې پر مځکه قرار ونه لري. يا تر ويښېدو مخکي شاتنی عورت له مځکي څخه پورته سي.

۶. کله چي بې سده سي.

۷. کله چي لېونی سي.

۸. کله چي نشه سي.

۹. کله چي بالغ سړی په ويښه په هغه لمانځه کي په زوره وخاندي چي رکوع او

---

(۱۳) که خوله دومره ډکه سي چي په تکليف راتولېږي ډکه ګڼل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سجده ولري. که کوچنی او بیده په لمانځه کي په زوره وخاندي اودس نه ماتیږي، همدا ډول د جنازې په لمانځه او د تلاوت په سجده کي په زوره خندل اودس نه ماتوي.

هغه شیان چي اودس نه ماتوي

لاندي شیان اودس ماتوونکو شیانو ته ورته دي خو اودس نه ماتوي:

۱. کله چي وینه ښکاره سي ونه بهیږي.
۲. کله چي له بدن څخه غوښه ولوېږي وینه ورسره نه وي.
۳. کله چي له تپ او غوږ څخه چینجی ووزي.
۴. کله چي قی په ډکه خوله نه وي.
۵. کله چي بلغم قی کړي لږ او ډېر یو حکم لري.
۶. کله چي لمونځ کوونکی په لمانځه کي بیده سي فرق نه کوي که په ولاړه بیده سي که په ناسته، یا په رکوع او سجده کي حکم ئې یو دئ. دا هغه مهال که د لمانځه پر سنت طریقه وي.
۷. کله چي اودس لرونکی سړی بیده سي، شاتنی عورت ئې پر مځکه وي.
۸. کله چي خپل لاس تناسلي آلې ته وروړي.
۹. کله چي ښځي ته لاس وروړي.
۱۰. کله چي بیده سړی کوږ سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمبیدو فرضونه

د لمبیدو فرضونه درې دي:

۱. خوله پرېولل.
۲. پزه پرېولل.
۳. ټول بدن داسي پرېولل چي هیڅ ځای وچ پاته نه سي.

د لمبیدلو سنتونه

لاندي کارونه په لمبېدلو کي سنت دي، باید پام ورته وسي تر څو غسل په ښه توګه تر سره سي:

۱. د غسل تر پیلېدلو مخکي بِسم الله ویل.
۲. داسي نیت کول چي د پاکېدلو له پاره لمبېږم.
۳. دواړه لاسونه تر کوچنیو بندو پوري پرېولل لکه د غسي چي په اُوداسه کي هم کېدل.
۴. تر لمبېدلو مخکي دي هغه مرداري لیري کړي چي د ده پر بدن یا جامه موجوده وي.
۵. تر لمبېدلو مخکي دي اودس وکړي خو د پښو پرېولل دي وځنډوي دا هغه مهال که دی په کښته ځای کي وو اوبه پکښې جمع کېدلې.
۶. پر ټول بدن دي درې واره اوبه واچوي.
۷. لومړی دي پر سر اوبه واچوي بیا دي پر راسته اوږه بیا دي پر چپه اوږه اوبه واچوي.
۸. بدن دي وموږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. بدن دي پرله پسې پرېولي تر څو بدني اندامونه يو تر بل مخکي وچ نه سي.
که سړی روانو اوبو ته ولوېدی هلته يو ګړی پکښې پاته سو ځان ئې
وموښی، غسل ئې بشپړ دئ. که سړی حوض ته ولوېږي همداسي ده.

د لمبيدو ډولونه

لمبيدل درې ډوله دي:

۱. فرضي لمبېدل
۲. سنت لمبېدل
۳. مستحب لمبېدل

لمبيدل څه مهال فرضيږي؟

دلاندي شيانو د يوه په موجوديت سره غسل فرضيږي:

۱. کله چي سړی جُنُب (ناولی) سي.
۲. کله چي ښځه له حيض څخه پاکه سي.
۳. کله چي ښځه له نفاس څخه پاکه سي.
۴. پر ژونديو د مړي غسل فرض دئ.

څه مهال غسل سنت دئ؟

غسل په لاندي صورتو کي سنت دئ:

۱. د جمعې د لمانځه له پاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. د دوو اخترو له پاره.

۳. د احرام له پاره.

۴. تر زوال وروسته په عرفات کې د حاجي له پاره.

غسل څه مهال مستحب دئ؟

په لاندې صورتو کې غسل مستحب دئ:

۱. د برات د پنځلسمې شپې په نيمې کې.

۲. د شبقدر په شپه.

۳. کله چې لمر او سپوږمۍ ترنڅه ونيسي (تور سي).

۴. د استسقاء د لمانځه له پاره.

۵. د بېرې پر مهال.

۶. د تاريکۍ پر مهال.

۷. د سخت باد پر مهال.

۸. کله چې نوي کالي اغوندي.

۹. څوک چې له ګناه څخه توبه ګاره سي.

۱۰. څوک چې له سفر څخه راسي.

۱۱. څوک چې مدينې منورې ته ننوزي.

۱۲. څوک چې مکې مکرمې ته ننوزي.

۱۳. د لوی اختر په ورځ چې پر مزدلفه درېږي.

۱۴. د طواف زيارت له پاره.

۱۵. چا چې مړي ته غسل ورکړی وي.

۱۶. چې وينه وکاږي (حجامت وکړي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. څوک چې له لېونتوب څخه پر سد سي. که څوک له بېهوښۍ (کوما) او نشې څخه پر سد سي هم غسل ورته مستحب دئ.

۱۸. څوک چي مسلمان سي او جُنب نه وي، که جُنب وي غسل باندي فرض دئ.

د تيمم وهلو مشروعيت

الله ﷻ ويلي دي: وَإِن كُنتُم مَّرْضَىٰٓ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَآءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ ٱلْغَآئِطِ أَوْ لَـٰمَسْتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوا۟ مَآءً فَتَيَمَّمُوا۟ صَعِيدًا طَيِّبًا فَٱمْسَحُوا۟ بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٤٣﴾ [النساء: ۴۳].

که تاسي ناروغان واست يا مسافر واست يا په تاسي کي يو څوک له صحرا گښت څخه راسي، يا د ښځو سره جنسي نژدېوالی وکړي او به پيدا نه کړي نو په پاکه خاوره تيمم ووهئ، نو خپل مخونه او لاسونه مسحه کړئ، بېشکه الله بخښوونکی او مهربان دئ.

رسول ﷺ ويلي دي:

فُضِلنَا عَلَي النَاسِ بِثَلاثٍ جُعِلَت صُفُوفُنَا كَصُفُوفِ المَلائكَةِ وَ جُعِلَت لَنَا الارضُ كُلُهَا مَسجِداً وَ جُعِلَت تُربَتُهَا لَنَا طَهُوراً اِذَا لَم نَجِد المَاءَ.

"موږ تر نورو خلکو په درو شيانو نازول سوي يو، زموږ صفونه د ملائکو د صفو غوندي گرځول سوي دي، زموږ له پاره ټوله ځمکه د لمونځ کولو ور گرځېدلې ده، کله چي موږ او به پيدا نه کړو د ځمکي خاوره زموږ له پاره پاک کوونکې گرځېدلې ده".

تيمم له دې وجي شرعي سوی دئ چي ځيني وختونه انسان د اوبو د کارولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

واک ونه لري ځکه اوبه موجودي نه وي يا سړی ناروغ وي. نو د اوداسه پر ځای تیمم ووهي. تر څو له هغو عباداتو څخه بې برخي نه سي چي بې له اودسه او تیممه روا نه دي لکه لمونځ او نور چي ډېر اهمیت لري. تیمم په لغت کي قصد ته ویل کېږي او په شریعت کي تیمم هغه خاورینه پاکي ده چي د مخ او لاسونو مسح په ځان کي لري د مسح پر مهال به څنګلي هم مسح کوي، د پاکۍ نیت ضروري دئ.

د تیمم د سهي کېدو شرطونه

تیمم هغه مهال سهي کېږي چي لاندي اته شرطونه موجود وي:

۱. نیت کول، بې له نیته تیمم روا نه دئ. د هغه تیمم له پاره چي لمونځ په روا کېږي په لاندي درو شیانو کي یو شی ضروري دئ:

لومړی: د بې اودسۍ څخه د پاک کېدلو نیت، په نیت کي د بې اودسۍ تعین اړین نه دئ.

دوهم: د لمونځ د روا کېدلو نیت.

دریم: د هغه مقصودي عبادت نیت کول چي بې له پاکۍ روا نه وي، لکه لمونځ او د تلاوت سجده. که څوک د قرآن د لمس کولو او را اخیستلو په نیت تیمم ووهي په دغه تیمم لمونځ روا نه دئ. ځکه د قرآن را اخیستل او لاس ور وړل مقصودي عبادت نه دئ. همدا ډول که د اذان کولو په نیت تیمم ووهل سي په دغه تیمم لمونځ روا نه دئ. ځکه اذان او اقامت مقصودي عبادتونه نه دي. که څوک د قرآن د لوستني په نیت تیمم ووهي په دغه تیمم لمونځ روا نه دئ ځکه د قرآن لوستل که څه هم مقصودي عبادت دئ خو بې له اودسه روا دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرط دا دئ چي لاندي عذرونه به موجود وي:

لومړی: اوبه به يو ميل يا زيات ليري وي.

دوهم: د ده به غالب ګومان وي يا به پوه ډاکټر ورته ويلي وي چي د اوبو استعمال تا ته تاوان کوي، ناروغه کېږې يا دي ناروغي زياتيږي، يا دي رغېدنه ځنډېږي.

دريم: د ده غالب ګومان به وي که سړې اوبه وکاروي مړ به سي.

څلورم: که تږی سړی بېړېدی که په اوبو اودس تازه کړم زه يا زما ملګری به له تندي مړه سي.

پنځم: د اوبو د راکښلو له پاره سلواغه او رسی موجوده نه وي.

شپږم: د ده او اوبو په منځ کي دښمن يا وحشي حيوان موجود وي.

اووم: د ده به غالب ګومان وي که زه په اودس کولو اخته سم د اختر يا جنازې لمونځ به راڅخه تېر سي. که دا ېږه ورسره وي چي که زه په اودس کولو اخته سم د لمانځه وخت به تېر سي، يا به د جمعې لمونځ تېر سي، تيمم نه روا کېږي. بلکي اودس دي وکړي، وروسته دي د لمانځه قضا راوګرځوي يا دي د جمعې د لمانځه په عوض کي د ماپښين لمونځ وکړي.

۲. شرط دا دئ چي تيمم به د ځمکي له جنس څخه په پاک شي سره وهل سوی وي، لکه خاوره، ډبره، ريګ، تيمم پر لرګي روا نه دئ په سپينو او سرو زرو روا نه دئ.

۳. شرط دا دئ: چي ټوله مخ، دواړه لاسونه د څنګلو سره به مسح کوي.

۴. شرط دا دئ چي د مسح له پاره به پوره ورغوی يا د ورغوو ډېره برخه کاروي، که د دوو ګوتو په سرو مخ او لاسونه مسح کړي تيمم روا نه دئ.

۵. شرط دا دئ: چي مسحه به کوي په دوه واره وهلو سره او د ورغوي لاندي خواوي به پر ځمکه وهي. که دواړه وهل (يو ځل مخ بيا لاسونه) له يوه ځايه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه وي پروا نه لري. که د سري پر بدن خاوره ولوېږي دی هغه د تیمم په نیت پر مخ او لاسونو مسح کړي تیمم سهي دئ.

٦. شرط دا دئ چي: پر بدن به داسي شی نه وي چي د مسح مخنیوی وکړي لکه موم، وازګه، روغني رنګ او نور. که موجود وي واجب ده چي تر تیمم کولو مخکي به دغه شی لیري کوي که ئې نېږي نه کړي تیمم روا نه دئ.

٧. شرط دا دئ چي: حیض، نفاس او په سملاسي توګه د بې اودسه کېدلو حالت به نه وي. که د حیض، نفاس او په سملاسي توګه د بې اودسه کېدلو حالت وي تیمم سهي نه دئ.

د تیمم رکنونه (داخلي فرضونه)

د تیمم یوازي دوه فرضونه دي:

١. د ټول مخ مسح کول.

٢. د څنګلو سره د دواړو لاسونو مسح کول.

د تیمم سنتونه

لاندي کارونه په تیمم کي سنت دي:

١. په پیل کي به بسم الله الرحمن الرحیم وایي.

٢. ترتیب به مراعاتوي، لومړی مخ، بیا راسته لاس وروسته چپه لاس به مسح کوي.

٣. د مخ او لاسونو تر منځ به ځان په بل کار نه اختهٔ کوي (دواړه به پرله پسې متصل مسح کوي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د لاسونو مخ او شا دواړه به پر خاورو وهي.
۵. کله چې لاسونه له خاورو راپورته کړي ودې څنډي.
۶. کله چې لاسونه پر خاورو ایږدي ګوتې دې وغوړوي.

د تیمم کولو ډول

څوک چې غواړي تیمم ووهي له مړوندو څخه دې لستوڼي پورته کړي بیا دې بسم الله الرحمن الرحیم ووايي.

د لمانځه د روا کېدو نیت دې وکړي. د ورغوو مخونه دې پر پاکو خاورو کنبېږدي. د ګوتو تر منځ دې فاصله راولي، بیا دې پر خاورو د لاسونو مخ او شا دواړه کنبېږدي، بیا دې پورته کړي، لاسونه دې وڅنډي، بیا دې پر مخ تېر کړي.

بیا دې د لومړي وار غوندې لاسونه پر خاوره کنبېږدي بیا دې په چپه ورغوي راسته لاس وروسته دې په راسته ورغوي چپه لاس مسح کړي، څنګلي دې ورسره مسح کړي.

تیمم بشپړ سو، خپل فرضي او نفلي لمونځ دې دوه مره وکړي چې دی ئې غواړي.

د تیمم ماتوونکي

۱. هر شي چې اودس ماتوي تیمم هم ماتوي.
۲. که د اوبو د استعمال قدرت پیدا کړئ هغه عذر له منځه ځي چې د هغه له امله ده ته تیمم روا سوی وو، لکه د اوبو نه موجودیت، له دښمن څخه بېره او داسې نور تیمم ماتېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې په تیمم پورې اړه لري

څوک چې د جنازې د لمانځه، د تلاوت د سجدې له پاره تیمم ووهي روا ده چې په دغه تیمم سره نور لمونځونه هم وکړي، خو د چې مسجد ته د ننوتلو له پاره تیمم ووهي په دغه تیمم سره لمونځ کولای نه سي.

څوک چې د قبرونو د زیارت له پاره یا د مړي د ښخولو له پاره تیمم ووهي په دغه تیمم سره نور لمونځونه کولای نه سي.

که څوک امید ولري چې د وخت په آخر کي اوبه پیدا کولای سم ده ته مستحبه ده چې لمونځ وروستي وخت ته وځنډوي، که چا وعده ورسره کړې وه چې زه اوبه درکوم نو پر ده واجب ده چې تیمم وځنډوي.

که د چا سره لږ اوبه وي دی اړ وي چې اوږه خیشته کړي په موجوده اوبو دي اوږه خیشته (لانده) کړي د لمانځه له پاره دي تیمم ووهي.

که د چا سره لږ اوبه وي دی اړ وي چې دغه اوبه د اشپزۍ له پاره وکاروي، اشپزي دي پرېږدي د لمانځه له پاره دي اودس وکړي.

پر سړي واجبه ده چې له خپل ملګري څخه د اوبو غوښتنه وکړي. دا هغه مهال که دوی په داسي ځای کي وه چې پر اوبو بخیلي نه کېدله، که په داسي ځای کي وه چې پر اوبو بخیلي کېدل بیا د اوبو غوښتنه واجبه نه ده.

که څوک عذر ونه لري روا ده چې تر وخت مخکي تیمم ووهي، که د چا لاسونه پرې وه، پښې ئې پرې وې مخ ئې ټپي وو، لمونځ دي بې اودسه کوي.

که د اندامو ډېره برخه یا نیمی ټپي وي تیمم دي ووهي.

که ډېره برخه ئې روغه وي اودس دي کوي، پر ټپونو دي مسح کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر موزو مسح کول

الله ﷻ ويلي دي: يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلْعُسْرَ [البقره: ۱۸۵]

الله غواړي چي پر تاسي اساني راولي، الله نه غواړي چي پر تاسي سختي راولي.

رسول ﷺ ويلي دي: اَلْمَسحُ عَلىَ الخُفَينِ لِمُسافِرٍ ثَلاثَةُ اَيامٍ وَ لَيَالِيهَا و لِلمُقِيمِ يَومُ وَ لَيلَةُ .

"مسافر دي پر موزو دري ورځي او شپې مقيم دي يوه ورځ او يوه شپه مسح كوي".

خلكو ته د اسانۍ په موخه سپېڅلي شريعت روا كړې ده چي د پښو د پرېولو په عوض كي پر موزو مسح وكړي.

د مسح د روايښت شرطونه

لاندي شيان د مسح د روا كېدو شرطونه دي:

۱. موزې به په پاكۍ په پښو سوي وي. كه سړي پښې پرېولي وي موزې ئې په پښو كړې وروسته ئې اودس بشپړ كړ، په وروستيو اودسو كي مسح ورته روا ده. دا هغه مهال كه ئې تر بې اودسۍ مخكي اودس بشپړ كړى وو.

۲. موزې به داسي جوړي وي چي بجلكي پټي كړي.

۳. دواړي موزې به دومره څيري نه وي چي درې كوچنۍ ګوتي تر ښكاره سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. موزې به بې له ترلو پر پښو تینګېږي.
۵. موزې به داسي وي چي او به به نه پرېږدي چي قدمو ته ورسېږي.
٦. په موزو کي به تګ کېدلای سي.

د مسح فرضونه او سنتونه

د لاس د دریو کوچنیو ګوتو په اندازه مسح کول فرض ده، د هري پښې مخ به مسح کوي. سنت ده چي د ګوتو تر منځ فاصله راولي بیا ئې د پښې د ګوتو له سرونو څخه تر پنډیو پوري کش کړي.

پر موزو د مسح کولو موده

د مقیم له پاره د مسح موده یوه ورځ یوه شپه ده.
د مسافر له پاره درې ورځي درې شپې دي.
د مسح موده د بې اودسه کېدلو له وخت څخه پیلېږي.
د موزو د په پښه کولو له وخت څخه نه پیلېږي.
که مقیم سړی مسح پیل کړه موده پوره سوې نه وه مسافر سو. د مسافر موده دي پوره کړي. که مسافر سړی مقیم سو یوه ورځ او یوه شپه ئې مسحه کړې وه نو د مسحي وخت ئې پوره دئ.
که مسافر تر یوې ورځي او شپې لږ وخت مسح کړې وه اوس مقیم سو، یوه ورځ او شپه دي پوره کړي (د مسح موده پای ته رسېږي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موزې د مسح ماتوونکي شیان

۱. هر شی چې اودس ماتوي مسح هم ماتوي.
۲. د موزې په ختلو سره مسح ماتېږي.
۳. که قدم د موزې لومړي برخي (پنډۍ) ته وخېژي مسح ماتېږي.
۴. چې موده پوره سي مسح ماتېږي.
۵. که په موزه کي دننه اوبه د پښې ډېري برخي ته ورسېږي مسح ماتېږي، د سر د مسح پر ځای پر لنګوټه، رخچیني مسح روا نه ده، پر روی بند چې پر مخ اچول سوی تر کر دئ مسح روا نه ده. د لاسونو د پرېولو په عوض کي پر دسکلو مسح روا نه ده.

پر پټۍ او ترل سوي ځای مسح کول

الله ﷻ ویلي دي: هُوَ ٱجۡتَبَىٰكُمۡ وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٍ [الحج: ۸۷]

الله تاسي غوره کړي یاست، پر تاسي ئې ستاسي په دین کي سختي راوستې نه ده.

کله چې یو اندام زخمي سي وتړل سي، سړي وس نه درلودی چې زخمي ځای پرېولي، د مسح کولو وس ئې هم نه درلودی، د رغېدو تر وخته دي سربېره پټۍ مسح کوي. شرط نه دئ چې پټۍ به په اوداسه او پاکۍ تړل سوې وي.

که یو اندام مات سي بیا وتړل سي همدا سي حکم لري، روا ده چې پر مات سوي پښې مسح وکړي روغه پښه پرېولي، که پټۍ د تپ تر رغېدو مخکي خلاصه سوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسح له منځه نه ځي، روا ده چي نوې پټۍ باندي وتړي مسح د سره را ونه ګرځوي.

ښه دا ده چي د پټۍ تر نوي کولو مخکي مسح وکړي، که د سړي سترګو ته شي ولوېدی پوه ډاکټر ورته وويل سترګي مه پرېوله، ده ته روا ده چي پر سترګو مسح وکړي، د سر، موزو او پټۍ د مسح له پاره نيت شرط نه دئ يوازي د تيمم له پاره نيت شرط دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه کتاب

الله جل جلاله ویلي دي: حَـٰفِظُواْ عَلَى ٱلصَّلَوَٰتِ وَٱلصَّلَوٰةِ ٱلۡوُسۡطَىٰ وَقُومُواْ لِلَّهِ قَـٰنِتِينَ ﴿٢٣٨﴾ [البقره: ۲۳۸]

پر لمونځو ټينګ اوسئ پر منځني لمونځ (ټينګ اوسئ) د الله له پاره عاجزه ودرېږي.

رسول عليه السلام ویلي دي: ارايتم لو ان نهرا بباب احدكم يغتسل فيه كل يوم خمسا هل يبقي من درنه شيي قالو لا يبقي من درنه شيي قال فذلک مثل صلوت الخمس يمحو الله بهن الخطايا[14].

تاسي ما ته ووایاست که ستاسي د دروازې سره ویاله وي تاسي هره ورځ پنځه واره پکښې لمبېږئ، آیا خیره به پاته سي؟

اصحابو وویل: خیره به هیڅ پاته نه سي.

رسول عليه السلام وویل: لمونځونه همداسي دي. الله جل جلاله په لمونځو سره ګناه له منځه وړي.

لمونځ لوی عبادت دئ ځکه بنده د خپل رب سره پیوند سي، لمونځ د الله جل جلاله د بې شمېره نعمتو شکر دئ. لمونځ ته په عربي کي صلوٰة وايي. صلوٰة په لغت کي دعا ته ویل کېږي په شریعت کي لمونځ د هغه مخصوصو افعالو، ویناوو،

---

[14] رواه البخاري ومسلم عن ابي هريره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکبیرونو نوم دئ چي په تکبیر سره شروع کېږي او په سلام پای ته رسېږي.

د لمانځه ډولونه

لمونځ دوه ډوله دئ:

یو هغه لمونځ دئ چي رکوع او سجده ولري.

بل هغه لمونځ دئ چي رکوع او سجده پکښې نه وي. دا د جنازې لمونځ دئ.

هغه لمونځ چي رکوع او سجده ولري درې ډوله لري:

۱. فرضي لمونځ، دا هره ورځ د پنځه وختو لمونځ دئ.

۲. واجب لمونځ، دا لمونځ وتر، د دوو اخترونو لمونځونه او د هغه نفلي لمونځو قضا ده چي تر شروع کېدلو وروسته فاسد سوي وي، تر طواف وروسته دوه رکعتونه هم واجب دي.

۳. نفلي لمونځ، دا ډول لمونځ هغه لمونځ دئ چي نه فرضي وي نه واجب وي.

د لمانځه د سهي کېدو شرطونه

لمونځ یوازي هغه مهال فرضېږي چي په سړي کي درې شرطونه جمع سي:

۱. اسلام، پر کافر لمونځ نسته.

۲. غټ والی، پر کوچني لمونځ نسته.

۳. عقل، پر لېوني لمونځ نسته.

مور او پلار ته په کار ده چي کله د دوی اولادونه اووه کلن سي پر لمونځو دې امر کړي، کله چي لس کلن سي د لمانځه نه کولو په وجه دې په چپلاخه ووهي، تر څو تر بلوغ مخکي د لمانځه عادت ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه وختونه

الله ﷻ ویلي دي: إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتۡ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ كِتَٰبٗا مَّوۡقُوتٗا ﴿١٠٣﴾ [النساء: ۱۰۳]

بې له شکه لمونځ په ټاکلي وختو پر مؤمنانو فرض دئ.

رسول ﷺ ویلي دي: خمس صلوات افترضهن الله تعالي من احسن و ضوءهن و صلاهن لوقتهن و اتم رکوعهن و خشوعهن کان له علي الله عهد ان یغفر له ومن لم یفعل فلیس له عهد ان شاءَغفرله و ان شاءَ عذبه.

الله پنځه لمونځه فرض کړي دي، څوک چي ښه اودس وکړي لمنځونه په خپلو وختو کي ادا کړي، رکوع بشپړه وکړي، عاجزي پکښې وکړي، الله ژمنه کوي چي ده ته به بخښنه کوي که څوک ئې دا ډول ادا نه کړي الله ژمنه نه کوي، که ئې خوښه وي بخښنه کوي که ئې خوښه وي عذاب ورکوي.

الله ﷻ پنځه لمونځونه په یوه شپه او ورځ کي فرض کړي دي:

۱. دوه رکعتونه د سهار په وخت کي فرض دي. د سهار وخت د رښتیني سباوون (سپېدو) څخه د لمر تر راختلو پوري دي.

۲. څلور رکعتونه د ماپښین په وخت کي فرض دي، د ماپښین وخت د لمر له زوال څخه بیا چي د هر شي سایه د هغه شي دوه برابره سي، دا د امام اعظم رحمه الله علیه پر مذهب د ده پر مسلک فتوا ورکول کېږي، وروستنیو علماوو د ده مسلک خوښ کړی دئ، خو امام ابو یوسف رحمه الله علیه او امام محمد رحمه الله علیه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماپښین وخت تر هغه وخته پوري ګڼي چي د هر شي سایه د هغه شي یو برابر سي، امام الطحاوي د دوی مسلک خوښ کړی دئ.

۳. د مازیګر په وخت کي څلور رکعته لمونځ فرض دئ. د مازیګر وخت هغه مهال پیلېږي[15] چي د ماپښین وخت پای ته ورسېږي، بیا تر لمر لوېدو پوري دوام کوي.

۴. د ماښام په وخت کي دري رکعته لمونځ فرض دئ. د ماښام وخت هغه مهال پیلېږي چي د مازیګر وخت پای ته ورسېږي بیا د سور شفق تر ورک کېدو پوري دوام کوي، فتوا همدا ډول ده.

۵. د ماخستن په وخت کي څلور رکعته لمونځ فرض دئ. د ماخستن وخت د سور شفق له ورک کېدو څخه د رښتیني سباوون (سپېدو) پوري دوام کوي. د وتر لمونځ واجب دئ، وخت ئې د ماخستن تر فرضو وروسته دئ، که چا تر فرضو مخکي وتر وکړه راګرځول غواړي.

هغه څه چي د لمانځه په وختونو پوري اړه لري

ښه دا ده چي: د سهار لمونځ په رڼا کي وسي.

ښه دا ده چي: په دوبي کي د ماپښین لمونځ وځنډول سي.

ښه دا ده چي: د ماپښین لمونځ په ژمي کي ونه ځنډول سي.

ښه دا ده چي: که په ژمي کي که ورځ اوریځ ولري د ماپښین لمونځ وځنډول سي تر څو زوال یقیني سي.

---

[15] کله چي د هر شي سایه دوه برابره سي د امام اعظم رحمة الله علیه پر مسلک د ماپښین وخت پای ته رسېږي، خو امام بو یوسف او امام احمد رحمة الله علیهم وایي چي د هر شي سایه دوه برابره سي د ماپښین وخت پای ته رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه دا ده چي: د ماzیګر لمونځ دومره وځنډول سي چي لمر تغیر ونه کړي.
ښه دا ده چي که اوریځ موجوده وي د ماzیګر لمونځ ونه ځنډول سي.
ښه دا ده چي: د ماخستن لمونځ د شپې تریوې دریمي پوري وځنډول سي.
ښه دا ده چي: وتر د شپې وروستی برخي ته پرېښوول سي، دا هغه مهال که سړی ډاډمن وو چي د شپې په وروستی برخه کي ویښېدلای سم، روا نه ده چي دوه فرضي لمونځونه (په یوه وخت کي) جوړه کړل سي.
په دې هکله د عذر موجودیت او نه موجودیت اغېز نه لري.
یوازي پر حاجي لازمه ده چي په عرفات کي د لوی پاچا (یا د هغه د نائب) سره د ماپښین او مازیګر لمونځونه د ماپښین په وخت کي یو ځای ادا کړي او څوک چي مزدلفې ته ځي د ماښام او ماخستن لمونځونه دي په هغه وخت کي ادا کړي چي مزدلفې ته ورسېږي.

هغه وختونه چي لمونځ پکښي روا نه دئ

په لاندي وختو کي فرضي، نفلي او واجب لمونځ روا نه دئ. د لمانځه قضا راوړل هم پکښي روا نه ده:

۱. کله چي لمر راخېژي ترڅو لوړ پورته کېږي.
۲. کله چي لمر پر سر وي ترڅو له سر څخه اوړي.
۳. کله چي لمر ژړ سي ترڅو پټېږي. خو د دغي موجوده ورځي د مازیګر لمونځ په دغه حالت کي روا دئ، په یاد سوو وختو کي که لمونځ واجب سو، د مکروه والي سره روا دي، که په دغو وختو کي جنازه حاضره سوه د مکروه والي سره ادا کېږي. که په دغو وختو کي د سجدې آیات تلاوت سو د مکروه والي سره د تلاوت سجده ادا کېږي. په دغو وختو کي نفلي لمونځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تحريمي مکروه دئ.

هغه وختونه چي نفلي لمونځ پکښي مکروه دئ

۱. کله چي سپيدې راوخېژي يوازي د سهار دوه رکعته سنت مکروه نه دئ نور نفلي لمونځونه مکروه دي.

۲. د سهار له لمانځه وروسته بيا د لمر تر راختلو پوري نفلي لمونځ مکروه دئ.

۳. د مازيگر له لمانځه څخه وروسته بيا تر لمر لوېدو پوري نفلي لمونځ مکروه دئ.

۴. کله چي خطيب د خطبې د ويلو له پاره راووزي بيا د خطبې تر پای ته رسېدو پوري نفلي لمونځ مکروه دئ.

۵. د اقامت کولو پر مهال،نفلي لمونځ مکروه دئ خو له دغه حکم څخه د سهار سنت مستثنی دئ، ځکه که د سړي يقين وي چي د امام سره دوهم رکعت نيولای سم د اقامت پر مهال بې له مکروه والي سنت کولای سي.

۶. د اختر تر لمانځه مخکي په عيدگاه او کور کي نفل کولای نه سي.

۷. د اختر تر لمانځه وروسته يوازي په عيدگاه کي نفل کولای نه سي، که د اختر تر لمانځه وروسته نفلي لمونځ په کور کي وکړي روا دي.

۸. که د وخت د تنگی له امله د فرضي لمونځ د قضا کېدو بېره وي نفلي لمونځ روا نه دئ.

۹. که ډوډۍ حاضره سوه او سړی وږی وو، ډوډۍ ته ډېر لېواله وو لمونځ نسته.

۱۰. کله چي د تشو او ډکو متيازو په وجه په تکليف وي لمونځ نسته، لمونځ مکروه دئ فرضي او نفلي يو حکم لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱. که داسي شی موجود وي چي د ده ذهن ئې بوخت ساتي عاجزی ته ئې تاوان رساوه لمونځ نسته.

۱۲. یوازي د حاجي له پاره پر عرفات د ماپښین او مازیگر د لمونځو په منځ کي لمونځ نسته.

۱۳. د ماښام او ماخستن په منځ کي په مزدلفه کي خاص د حاجیانو لپاره لمونځ نسته.

د اذان او اقامت حکم

د فرضي لمونځو له پاره پر نارینه وو اذان موکد سنت دئ. د فرضي لمونځو له پاره اقامت پر نارینه وو موکد سنت دئ. فرق نه لري که سړی مقیم وي که مسافر وي، لمونځ په جماعت کوي که ئې یوازي کوي، د وخت لمونځ کوي که قضایي لمونځ کوي حکم ئې یو دئ.

اذان په دغو الفاظو کیږي:

اَللّٰهُ اَکبَرُ – اَللّٰهُ اَکبَرُ – اَللّٰهُ اَکبَرُ – اَللّٰهُ اَکبَرُ

ژباړه: الله تر ټولو لوی دئ.

اَشهَدُ اَن لاَاِلٰهَ اِلاَ اللّٰهُ – اَشهَدُ اَن لاَاِلٰهَ اِلاَ اللّٰهُ

ژباړه: زه شاهد یم یوازي یو الله د عبادت وړ دئ.

اَشهَد اَنَ مُحَمَداً رسُولُ اللّٰه – اَشهَد اَنَ مُحَمَداً رسُولُ اللّٰه

ژباړه: زه شاهد یم محمد د الله رسول دئ.

حَی عَلَی الصَلٰوةِ – حَی عَلَی الصَلٰوةِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: د لمانځه لوري ته راسئ.

حَیَ عَلَی الفَلاَحِ – حَی عَلَی الفَلاَحِ

ژباړه: د خلاصون لوري ته راسئ.

اَللّٰهُ اَکبَرُ – اَللّٰهُ اَکبَرُ

ژباړه: الله تر ټولو لوی دئ.

لاَاِلٰهَ اِلاَ اللّٰهُ

ژباړه: یوازې الله د عبادت وړ دئ.

د سهار په اذان کې دې تر حی الفلاح وروسته دوه واره ووایي:

الصَلوةُ خَیرُ مِنَ النَومِ –الصَلوةُ خَیرُ مِنَ النَومِ

ژباړه: لمونځ تر خوب ډېر ګټور دئ.

اقامت د آذان غوندې دئ خو تر حی علی الفلاح وروسته دوه واره:

قد قامت الصلوة –قد قامت الصلوة، ویل کېږي.

ژباړه: لمونځ درېدونکی دئ.

آذان په ځنډ، اقامت په تلوار کېږي.

آذان یوازې په عربي ژبه سهي دئ، که په بله ژبه آذان وسي سهي نه دئ که څوک په پوهېږي که نه په پوهېږي فرق نه لري، خبر او ناخبره یو دي.

د آذان مستحبات

په آذان کې لاندې کارونه مستحب (ښه) دي:

۱. مؤذن به اودس لري.

۲. مؤذن به په سنتو او د لمانځه په وختو خبر وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. مؤذن به صالح سړی وي.

۴. د آذان پر مهال به د قبلې خوا ته مخ کوي.

۵. دوې ګوتې به په غوږونو کې دننه کوي.

۶. کله چې حی علی الصلوة وايي مخ به د شمال (راسته اړخ ته) ګرځوي. د حی علی الفلاح پر مهال به مخ چپه خوا ته ګرځوي.

۷. د آذان او اقامت تر منځ به دومره فاصله راولي چې هغه کسان چې دوامداره جماعت ته حاضرېږي مسجد ته راسي که د وخت د تېرېدو بېره وي، بیا دي لمونځ نه ځنډوي.

۸. د ماښام په وخت کې دي د درو لنډو آياتو د لوستلو په اندازه فاصله ورکړي.

۹. ښه دا ده چې څوک آذان واوري خپل بوختيا دي پرېږدي هغه څه دي وايي چې مؤذن ئې وايي. کله چې مؤذن ووايي: حی علی الصلوة – حی علی الفلاح، ناست سړی دي ووايي: لَاحَولَ و لا قُوةَ اِلاَ بِاللهِ. ژباړه: راګرځېدنه او ځواک يوازې د الله له لوري دئ. کله چې موذن ووايي. الصلوة خير من النوم. ناست سړی دي ووايي: صدقت و بررت، تا رشتيا او سم وويل.

۱۰. کله چې اذان پای ته ورسېږي موذن او اورېدونکی دي دا دعا وکړي: «اَللّٰهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّداً الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوْداً الَّذِيْ وَعَدْتَهُ اِنَکَ لاَ تُخْلِفَ الْمِيْعَادَ.»

۱۱. يا الله جل جلاله ! ددې کامل دعوت ، او قائم لمانځه څښتن، محمد ﷺ ته وسيله او فضيلت او لوړه درجه ورکړې، هغه محمود مقام ته ورسوې ،هغه مقام چې (تا ئې) وعدهٔ کړې ده. بېشکه ته وعده خلافي نه کوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چي په آذان کي مکروه دي

لاندي کارونه په آذان کي مکروه دي:

۱. آذان په سندریز ډول کول (حروف د اواز تابع کول).

۲. بې اوداسه آذان او اقامت کول.

۳. په ناولیتوب آذان کول.

٤. د هغه کوچني آذان چي پوهه نه لري.

۵. د لېوني آذان.

٦. د نشه يي آذان.

۷. د ښځي آذان.

۸. د فاسق آذان.

۹. د ناست سړي آذان چي د رېدلای نه سي.

۱۰. مؤذن ته مکروه ده چي د آذان یا اقامت په منځ کي خبري وکړي. که مؤذن د آذان په منځ کي خبري وکړې، ښه دا ده چي آذان بیرته را وګرځول سي. که د اقامت په منځ کي خبري وسي راګرځول نه غواړي.

۱۱. په ښار کي مکروه ده چي د جمعې په ورځ د ماپښین د لمانځه له پاره اذان وسي. که د سړي څخه تر یوه زیات لمونځونه قضا سوي وي د لومړي لمانځه له پاره ئې آذان او اقامت وکړ په پاته لمونځو کي اختیار لري، یا دي د هر لمانځه له پاره آذان او اقامت وکړي، یا دي یوازي اقامت وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه د سهي کېدو شرطونه

دلته داسي شيان سته چي په لمانځه کي دننه نه دي، خو د لمانځه د سهي کېدو له پاره لازم دي. که په دوی کي يو پاته سي لمونځ نه سهي کېږي. دغه شيان د لمانځه د شرطو په نوم يادېږي، شمېر ئې شپږ دئ:

لومړی: پاکي، بې له پاکۍ څخه لمونځ روا نه دئ، له پاکۍ څخه مراد دا دئ چي سړی به له کوچنۍ او غټي بې اودسۍ څخه پاک وي او دومره مرداري به باندي نه وي چي د شريعت له خوا معاف نه بلل کېږي، جامې به ئې همدا ډول پاکي وي، د لمانځه کولو ځای به ئې پاک وي. د ځای په پاکوالي کي دومره ضروري ده، چي: د قدمو د ايښوولو، د لاسو د تکيه کولو، د تندي او زنګنو د ايښوولو ځايونه به پاک وي.

دوهم: د شرم ځای پټول. که سړی د عورت پټولو وس ولري پټ ئې نه کړه لمونځ ئې روا نه دئ، لازمه ده چي د لمانځه له پيل څخه تر پايه پوري به عورت پټ وي. که د اندام يوه څلورمه تر لمانځه مخکي لوڅوي لمونځ صحيح نه دئ. که د لمانځه په اوږدو کي د اندام يوه څلورمه برخه د يوې رکوع په اندازه ښکاره سي لمونځ له منځه ځي.

د نارينه عورت له نو (نامه) څخه د زنګون تر لاندي برخي پوري دئ، زنګون عورت دئ، (نو) عورت نه دئ.

د مينځي عورت له نو څخه د زنګون تر لاندي برخي پوري دئ، نس او شا ئې هم عورت دي. د آزادي ښځي ټوله بدن عورت دئ، يوازي ورغوي، قدمونه او مخ ئې عورت نه دي.

دريم: لمونځ کوونکي به قبلې ته به مخامخ درېږي. که څوک وس ولري خو مخ د قبلې لوري ته نه کړي لمونځ ئې روا نه دئ. د کعبې ذات د مکې د هغه اوسېدونکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پاره قبله ده چي د کعبې د ليدلو امکان ولري. که څوک د کعبې (هغه خونه چي تور اطلس باندي هوار دئ) د ليدلو وس ونه لري د کعبې خوا د ده له پاره قبله ده. که څوک له مکې څخه ليري وي د هغه له پاره هم د کعبې لوری قبله ده.

که څوک ناروغه وي يا له دښمن څخه بېره ولري، ده ته روا ده چي هر لوري ته چي ده ته اسانه وي مخامخ سي، لمونځ وکړي.

څلورم: د لمانځه وخت شرط دئ، که د لمانځه وخت را رسېدلی نه وي لمونځ روا نه دئ. مخکي د وختو بيان په تفصيل سره تېر سو.

پنځم: نيت کول، بې له نيته لمونځ روا نه دئ. يعني که سړي فرضي لمونځ کاوه دا تعين به کوي، يعني کول ئې ضروري وي معلوموي به ئې چي د ماپښين لمونځ، يا د مازيگر لمونځ او داسي نور، که واجب وي همداسي ده بايد معلوم سي چي وتر کوم يا د اختر لمونځ کوم.

که نفلي وي تعين نه غواړي تش د مطلق لمانځه نيت دي وکړي، که سړي په امام پسي لمونځ کاوه هرومرو به د متابعت نيت کوي.

شپږم: لومړی الله اکبر ويل، له لومړي الله اکبر څخه مراد دا دئ چي لمونځ د الله په نوم پيل سي د مثال پر ډول الله اکبر، ووايي يا الله اعظم ووايي، يا سبحان الله ووايي، د نيت او تکبير تر منځ به په بل کار سره فاصله نه راولي.

لومړی الله اکبر به رکوع ته تر کږېدو مخکي وي، روا نه ده چي نيت تر الله اکبر وروسته کړي، يا دا چي الله اکبر په نفس کي ووايي ژبي ته حرکت ور نه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې د لمانځه په شرطو پورې اړه لري

که څوک داسې شی پیدا نه کړي چې مرداري په لیرې کړي، د مردارۍ سره دې لمونځ وکړي بیرته دې نه راګرځوي.

که چا کالي پیدا نه کړه چې خپل عورت په پټ کړي همدا ډول واښه او خټې ئې پیدا نه کړې لمونځ دې لوڅ ادا کړي، بیرته راګرځول نه غواړي.

که د چا د کالیو ځلرمه برخه مرداره وي لوڅ لمونځ ورته روا نه دئ، که د چا کالي مردار وي ده ته په دغه مرداره جامه کې لمونځ کول تر لوڅ لمانځه فضیلت لري.

لوڅ سړی به په ناسته لمونځ کوي، پښې به ئې د قبلې لورې ته غځولې وي، رکوع او سجده دې په اشاره کوي.

روا ده چې سړی د مردار فرش پر پاکه څنډه لمونځ وکړي دا هغه مهال که فرش دومره وو چې د یوې څنډې په ښورولو سره هغه بله څنډه نه ښوریده.

پر هغه تخته چې لاندې برخه ئې مرداره سربېره خوا ئې پاکه وي لمونځ روا دئ.

که د سړي څخه د قبلې خوا ورکه سوه، دومره څوک نه وو چې د قبلې پوښتنه ځني وکړي داسې نخښه نه وه چې د قبلې خوا په معلومه سي، سړی دې فکر ووهي پر هري خوا چې ئې د قبلې ګومان راغی لمونځ دې هغې خوا ته وکړي.

که ده په فکر کولو سره لمونځ ادا کړ وروسته معلومه سوه چې دی خطا وتلی دئ لمونځ روا دئ. که د لمانځه په منځ کې په خپلې خطا پوه سي د قبلې لوري ته دې راوګرځي خپل لمانځه ته دې ادامه ورکړي.

که د عورت بېلابېل ځایونه ښکاره وي دومره چې که سره یو ځای سي اندازه ئې یوه کوچنی اندام ته رسېدله، لمونځ سهي نه دئ، که کم وي لمونځ روا دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه رکنونه (داخلي فرضونه)

د لمانځه رکنونه پنځه دي دا د لمانځه فرضونه هم دي:

د دې رکنو څخه که چا یو رکن پرېښووی لمونځ روا نه دئ، که په سهواً او یا قصداً وي.

لومړی: ولاړه، که څوک د ولاړې وس ولري بې له ولاړې ئې لمونځ روا نه دئ. ولاړه په فرضي او واجب لمونځو کي فرض ده، په نفلي لمونځو کي فرض نه ده، روا ده چي سړی د ولاړې وس ولري خو نفلي لمونځ په ناسته وکړي.

دوهم: قرائت دئ، که څه هم یو لنډ ایات وي د فرضو ځای نیسي بې له قرائته لمونځ روا نه دئ. قرائت د فرضي لمانځه په دوو رکعتو کي فرض دئ. د واجب او نفلي لمونځو په ټولو رکعتو کي قرائت فرض دئ. که سړی مقتدی وي (په امام پسي ولاړ وي) قرائت ورته روا نه دئ.

دریم: رکوع، بې له رکوع لمونځ روا نه دئ.

څوک چي د سر ټیټولو وس ولري پر رکوع قادر ګڼل کېږي که څه هم دغه ټیټوالی په دومره اندازه وي چي د رکوع اصلي بڼې ته نژدې وي. خو بشپړه رکوع دا ده چي شا دومره کږه کړي چي سر د ورنو سره برابر سي.

څلورم: سجده، لمونځ بې له سجدې روا نه دئ په هر رکعت کي دوې سجدې ضروري دي. د سجدې دومره اندازه فرض ده چي تندی پر مځکه ولګېږي، یو لاس او یو زنګون او د دوو قدمو یوه برخه پر مځکه تکیه سي. بشپړه سجده دا ده چي دواړه لاسونه، دواړه زنګنونه، دواړه قدمونه، تندی او پزه پر مځکه کښېښوول سي.

سجده یوازې پر هغه شي سهي کېږي چي تندی دومره قرار باندي ولري که سجده کوونکی خپل تندی لاندي خوا ته کښېکاږي د ایښوولو تر وخت ئې سر

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېنته ولاړ نه سي سجده يوازي پر پزه نه کېږي. که عذر ولري بيا سهي کېږي.

که سري پر خپلو ورغوو سجده وکړه يا ئې د کاليو پر يوه برخه سجده وکړه سجده روا ده خو مکروه ده. د سجدې د سهي کېدو له پاره شرط دي چي د سجدې ځای به د قدمو تر ځای تر نيم شرعي گز (چي زموږ معاصر نژدې ۲۵ سانتي دئ) ډېر لوړ نه وي، که ډېر لوړ وي يوازي د گڼي گوڼي (ازدحام) پر مهال روا ده.

پنځم: وروستی ناسته د التحيات په اندازه فرض ده. ځينو فقهاوو دا هم فرض بللې ده چي لمونځ کوونکي به په يوه کړني سره ځان له لمانځه څخه باسي خو د محققينو پوهانو پر مسلک فرض نه بلکي واجب دي.

د لمانځه واجبونه

لاندي کارونه په لمانځه کي واجب دي، که په سهوه پاته سي د سهوي سجده ضروري ده. که ئې څوک په قصدي توگه پرېږدي لمونځ دي له سره راوگرځوي، که ئې راونه گرځوي گناه کاره دئ.

۱. واجبه ده چي خاص د الله اکبر په ويلو لمونځ پيل کړي.

۲. د فرضو په دوو لومړنيو او د وترا و نفلي لمونځ په ټولو رکعتو کي الحمدلله (فاتحه سورت) واجبه ده.

۳. د فرضو په دوو لومړيو، د وترو او نفلو په ټولو رکعتو کي د الحمدلله (فاتحه سورت) سره لنډ سورت يا درې کوچني اياتونه يو ځای کول واجب دي.

۴. سورت بايد تر الحمدلله وروسته وويل سي.

۵. دوهمه سجده به تر لومړۍ سجدې وروسته متصله وي.

۶. ټول فرضي رکنونه به په آرامی ادا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. لومړۍ ناسته به د التحیات په اندازه کوي.

۸. په لومړۍ او دوهمه ناسته کي التحیات ويل واجب ده.

۹. کله چي په لومړۍ ناسته کي له التحیات څخه فارغه سي سمدستي دي ولاړ سي، ځنډ دي نه کوي.

۱۰. د سلام په دوه واره ويلو سره به ځان له لمانځه څخه باسي.

۱۱. کله چي د وترو په دريم رکعت کي له الحمدلله او سورت څخه فارغ سي دعا قنوت (اللهم انا) به وايي.

۱۲. د اختر په لمانځه کي به زوائد تکبيرونه وايي، زوائد تکبيرونه شپږ دي، په هر رکعت کي درې درې ويل کېږي.

۱۳. د اختر په لمانځه کي د رکوع له پاره تکبير ويل.

۱۴. واجبه ده چي امام د سهار په دوو رکعتو کي د ماښام، ماخستن، جمعې، اخترونو، تراويح او د روژې د وترو په لومړيو دوو رکعتو کي قرائت په لوړ آواز ووايي. په دغو پورتنيو رکعتو کي هغه څوک اختيار لري چي لمونځ يوازي کوي که ئې خوښه وه قرائت دي په زوره که نه کرار دې ووايي. ښه دا ده چي په زوره ئې ووايي.

۱۵. امام او هغه څوک چي لمونځ يوازي کوي د ماپښين او مازيگر په ټولو رکعتو کي د ماښام په وروستي يوه رکعت کي، د ماخستن په دوو وروستيو رکعتو کي او د نفلي لمانځه په ټولو رکعتو کي به قرائت کرار وايي. که څوک د ماخستن په دوو لومړيو رکعتو کي سورت پرېږدي په دوو وروستيو رکعتو کي دې د الحمدلله سره يو ځای ووايي د سهوي سجده دي وکړي. که څوک په لومړيو دوو رکعتو کي الحمدلله ونه وايي، په دوو وروستيو رکعتو کي دې نه وايي بلکي د سهوي سجده دي وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه سنتونه

لاندي کارونه په لمانځه کي سنت دي، باید پام ورته وسي تر څو لمونځ په بشپړه توګه ادا سي، ځکه رسول ﷺ وویل: (صَلّوا کَمَا رَأیتُمُونِي اُصَلِي) "لمونځ دغه ډول ادا کوئ لکه زه چي مو ولیدلم چي لمونځ مي ادا کړ".

۱. د لومړي اَللهُ اکبر د ویلو پر مهال به سیده دریږي سر به نه ټیټوي.

۲. د الله اکبر تر ویلو مخکي به د غوږونو برابرۍ ته لاسونه[۱۶] پورته کوي.

۳. د ورغوو او ګوتو د نس خوا به د لاسو د پورته کولو پر مهال قبلې ته مخامخ کوي.

۴. د لاسو د پورته کولو پر مهال به ګوتي پر خپل حال پرېږدي، نه دي په بشپړه ډول غوړوي نه دي ټولوي.

۵. راسته لاس دي پر چپه لاس تر نامه لاندي کښېږدئ.

۶. د راسته لاس د نس (لاندي) خوا دي د چپه لاس پر سربېرني خوا کښېږدي، د چپه لاس پر بند دي د راسته لاس بټه او خمچۍ ګوته حلقه کړي.

۷. کله چي لاسونه تر نامه لاندي کښېږدي سملاسي دي سبحانک اللهم ووایي.

سبحانک اللهم دا ډول ویل کېږي:

سُبحانَکَ اللهُمَ و بِحَمدِکَ وَ تَبارَکَ اسْمُکَ و تَعَالی جَدُکَ ولاالٰهَ غَیرُکَ.

ژباړه: اې الله! ته پاک یې، تا ته حمد دئ، ستا نوم مبارک دئ، ستا شان لوړ دئ، له تا پرته بل معبود نسته.

[۱۶] ښځه دي تر لومړي الله اکبر مخکي دواړه لاسونه تر اوږو پوري پورته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸. د الحمدلله تر ویلو مخکي به اعوذ بالله من الشیطن الرجیم وایي[۱۷].

۹. په هر رکعت کي دي تر الحمدلله مخکي بسم الله الرحمن الرحیم وایي.

۱۰. کله چي له الحمدلله څخه فارغه سي په ټيټ اواز دي امین ووایي.

۱۱. د خپلو قدمونو تر منځ دي د څلورو ګوتو په مصافه مسافه فاصله راولي.

۱۲. د ماپښین او سهار په لمونځو کي دي تر الحمدلله وروسته له طوال مفصل[۱۸] سورتو څخه یو سورت ووایي. د مازیګر او ماخستن په لمونځو کي دي اوساط مفصل[۱۹] سورت ووایي، په ماښام کي دي له قصار مفصل[۲۰] څخه یو سورت ووایي.

۱۳. یوازي د سهار په لمانځه کي دي لومړی رکعت اوږد وي.

۱۴. د رکوع له پاره الله اکبر ویل.

۱۵. د رکوع پر مهال دي زنګنونه په لاسونو ټينګ ونیسي، ګوتي دي سره بېلي کړي.

۱۶. په رکوع کي دي شا وغوړوي، سر دي د ورنو سره برابر کړي، د رکوع پر مهال به خپلي پنډۍ سیده دروي.

۱۷. په رکوع کي دي سبحان ربی العظیم دري واره ووایي، دري واره کمه اندازه ده

۱۸. د رکوع پر مهال دي نارینه لاسونه له اړخونو څخه لیري کوي.

۱۹. امام به د رکوع څخه د پورته کېدو پر مهال سمع الله لمن حمده وایي، ژباړه: څوک چي د الله ستاینه کوي الله ئې اوري. مقتدی به په ټيټ آواز ربنا لک الحمد وایي، ژباړه: اې زموږ ربه تا لره ستاینه ده. څوک چي لمونځ یوازي کوي دواړه به وایي.

---

[۱۷] مقتدی به اعوذ بالله او بسم الله نه وایي او مسبوق به په هغه لومړي رکعت کي چي د امام تر سلام ګرځولو وروسته ئې کوي اعوذ بالله او بسم الله وایي.

[۱۸] طوال المفصل هغه سورتونه دي چي له الحجرات سورت څخه تر البروج پوري دي.

[۱۹] اوساط المفصل له البروج څخه تر لم یکن الذی پوري دي.

[۲۰] قطار المفصل له لم یکن الذي څخه تر الناس پوري دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰.د سجدې له پاره تکبير ويل سنت دئ.

۲۱.د سجدې پر مهال به لومړی زنګنونه، بيا لاسونه، وروسته مخ پر مځکه ايږدي.

۲۲. د سجدې څخه د راپورته کېدو پر مهال دي لومړی مخ، بيا لاسونه، وروسته زنګنونه راپورته کړي.

۲۳. د سجدې پر مهال دي مخ د دوو ورغوو په منځ کي کښېږدي.

۲۴. نس دي له ورنو څخه، څنګلي دي له بغلو څخه، مړوندونه دي له مځکي څخه ليري کوي.

۲۵. د سجدې پر مهال به ګوتي جوړه کوي.

۲۶. د سجدې پر مهال به د پښو ګوتي قبلې ته مخامخ کوي.

۲۷. په سجده کي به سبحان ربی الاعلی وايي، کمه اندازه ئې درې واره ده.

۲۸. کله چي له سجدې څخه پورته کېږي الله اکبر به وايي.

۲۹. سجدې ته چي ځي کښېني دي نه، پر مځکه دي تکيه نه کوي که عذر ولري تکيه پروا نه لري.

۳۰. د دوو سجدو تر منځ دي لاسونه پر زنګنو داسي کښېږدي لکه د التحيات د ويلو پر مهال چي ئې ايږدي.

۳۱. په لومړۍ او وروستۍ ناسته کي دي چپه پښه وغوړوي، راسته پښه دي ودروي[۲۱].

۳۲. د التحيات د ويلو پر مهال دي د لااله د لوستلو پر مهال دي د شهادت ګوته پورته کړي. د الا الله د ويلو پر مهال دې کښته کړي.

۳۳.د ماپښين، مازيګر، ماخستن په دوو وروستيو رکعتو کي د ماښام په يوه اخر رکعت کي دي الحمدلله ووايي.

---

[۲۱] ښځه دي پر ورانه کښېني او پښه دي د راسته ورانه لوري ته وباسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴. په وروستۍ ناسته کي دي تر التحیات وروسته درود ووایي.

۳۵. تر درود وروسته دي د ځان له پاره دعا وکړي. د رانقل سوو دعاوو څخه یوه دا ده:

«اللّٰهُمَّ إِنِّيْ ظَلَمْتُ نَفْسِيْ ظُلْماً كَثِيْراً، وَلاَ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ إِلاَّ أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِيْ مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِيْ إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ»

ژباړه: اې الله! ما پر خپل ځان ډېر ظلم کړی دئ. له تا پرته بل څوک ګناهونه نه بخښي، ما ته بخښنه وکړه، پر ما رحم وکړه، ته بخښونکی او مهربانه یې.

۳۶. د السلام علیکم ورحمة الله د ویلو پر مهال به یو وار راسته بیا چپه خوا ته مخ اړوي.

۳۷. د انتقال الله اکبرونه به امام په زوره، مقتدي به ئې قرار وایي.

۳۸. امام به السلام علیکم ورحمة الله په زوره وایي، مقتدی به ئې کرار وایي.

۳۹. امام به د سلام پر مهال د خلکو او ملایکو او مسلمان پېرانانو نیت کوي. مقتدی به د امام، موجوده خلکو نیت کوي د امام نیت دي هغه مهال وکړي چي د امام لوري ته مخ اړوي. څوک چي لمونځ یوازي کوي یوازي به د ملایکو نیت کوي.

۴۰. تر لومړي سلام به د دوهم سلام آواز کښته کوي.

۴۱. لومړی به سلام راسته خوا ته ګرځوي.

۴۲. مقتدي به د امام سره یو ځای سلام ګرځوي.

۴۳. مسبوق (چي د لمانځه سر ځني تېر سوی وي) به انتظار کوي، تر څو امام دواړو خواوو ته سلام ګرځوي چي امام له دواړو سلامو څخه فارغه سوی نه وي مسبوق به نه ولاړېږي.

د لمانځه مستحبات

لاندي کارونه په لمانځه کي مستحب دي، باید پام ورته وسي تر څو لمونځ په بشپړه توګه ادا سي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. سړی به خپل لاسونه د لومړي الله اکبر پر مهال له پټو (دوپټې) څخه دباندي باسي همدا ډول له لستوڼي څخه هم راباسي، ښځه دې نه راباسي.
۲. لمونځ کوونکی به د ولاړي پر مهال د سجدې ځای ته ګوري.
۳. د رکوع پر مهال به د خپلو قدمو سربېرني برخي ته ګوري.
۴. د سجدې پر مهال به د خپلي پزي نرمیو ته ګوري.
۵. د ناستي پر مهال به خپلي سینې ته ګوري.
۶. د سلام ګرځولو پر مهال به خپلو اوږو ته ګوري.
۷. تر خپله وسه پوري به د ټوخي او ارږمۍ مخ نیسي.
۸. که اړتیا وه د ارږمۍ پر مهال به لستوڼی پر خوله ایږدي.
۹. په لومړۍ او دوهمه ناسته کي به هغه التحیات وایي چي له عبدالله بن مسعود ﷺ څخه نقل سوې ده.
۱۰. یوازې په وترو کي به اللهم انا نستعینک وایي.

د لمانځه فاسدوونکي

که د لمانځه په بهیر کي په لاندي شیانو کي یو شی منځ ته راغی لمونځ فاسدېږي:

۱. که د لمانځه له شرطو څخه یو شرط پاته سي.
۲. که د لمانځه له داخلي فرضو (رکنونو) څخه یو فرض پاته سي.
۳. که دلمانځه په بهیر کي خبري وکړي، قصدي خبري او په سهوه خبري یو حکم لري.
۴. که په لمانځه کي داسي دعا وکړي چي د خلکو خبرو ته ورته وي د سازي په توګه ووایي: اې الله! ما ته فلانۍ ښځه په نکاح راکړه، ما ته سېب راکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. کله چي يو چا ته سلام ووايي، يا د سلام جواب ووايي. يا لاسي روغبړ وکړي په دې هکله قصد او سهوه يو حکم لري. که د سلام جواب په اشاره سره وي لمونځ فاسد نه ګرځي.

۶. کله چي په لمانځه کي عمل کثير ترسره کړي[۲۲].

۷. کله چي سينه د قبلې له لوري څخه وګرځوي[۲۳].

۸. کله چي خوراک، څښاک وکړي فرق نه کوي که خوړل سوی او څښل سوی شی لږ وي.

۹. کله چي په غاښو کي بند سوی شی د نخود په اندازه وي وخوړل سي.

۱۰. کله چي بې له اړتيا غاړي تازه کړي (ستوني پاک کړي).

۱۱. کله چي آه اوه او څګېروی وکړي دا هغه مهال که دغه آه او فرياد د الله له بېري نه وي. له دې حکم څخه ناروغ وتلی دئ ځکه ناروغ وس نه لري چي خپل څګېروی ودروي.

۱۲. کله چي په لوړ آواز وژاړي، له درد او معصيت څخه لمونځ فاسد يږي، خو که ژړا د الله له بيري، د جنت او دوږخ له يادېدو څخه وي، لمونځ فاسد نه ګرځي.

۱۳. کله چي د يوې رکوع په اندازه د لمونځ کوونکي عورت ښکاره پاته سي.

۱۴. کله چي د لمونځ کوونکي پر بدن، کاليو يا د لمانځه پر ځای مرداري موجوده وي.

۱۵. که لمونځ کوونکی لېونی سو لمونځ فاسد دئ.

۱۶. که لمونځ کوونکی بې سده (بې هوښه) سو لمونځ فاسد دئ.

۱۷. که د سهار د لمانځه پر مهال لمر راوختی لمونځ فاسد دئ.

---

[۲۲] عمل کثير دا دئ چي کتوونکی غالب ګمان کوي چي دغه لمونځ کوونکي په لمانځه کي نه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸. که د اختر په لمانځه کي لمر تر سر واوښتی (زوال ته ورسېدی) لمونځ فاسد دئ.
۱۹. که د جمعې د لمانځه پر مهال د مازیګر وخت داخل سو لمونځ فاسد دئ.
۲۰. که لمونځ کوونکي تیمم وهلی وو اوس ئې اوبه پیدا کړې، د استعمالولو قدرت ئې درلودی لمونځ فاسد دئ.
۲۱. که د لمونځ کوونکي یاد بل چا په کړنه اودس مات سي لمونځ فاسد دئ.
۲۲. کله چي د الله اکبر همزه کش کړي مد ورکړي، لمونځ فاسد دئ.
۲۳. کله چي د قرآن له پاڼو څخه قرائت ووايي لمونځ فاسد دئ.
۲۴. کله چي د خوب په حالت کي د لمانځه یو رکن ادا کړي د بیرته ویښېدو پر مهال ئې بیرته راونه ګرځوي لمونځ فاسد دئ.
۲۵. که پر لمونځ کوونکي تر پنځه لمونځو کم قضايي لمونځونه پاته وي اوس ئې د لمانځه په بهیر کي یاد سي لمونځ فاسد دئ.
۲۶. که امام داسي څوک خلیفه وګرځوي چي د خلافت وړتیا ونه لري لمونځ فاسد دئ.
۲۷. کله چي لمونځ کوونکی ګومان وکړي چي ما ته بې اودسي پېښه سوه له مسجد څخه ووزي تر صفونو تېر سي یا د مسجد تر پایو تېر سي لمونځ فاسد دئ.
۲۸. کله چي په لمانځه کي داسي وخاندي چي اواز ولري لمونځ فاسد دئ.
۲۹. کله چي د لمانځه په منځ کي ئې موزه وخېژي لمونځ فاسد دئ.
۳۰. که مقتدي تر امام یو رکن داسي مخکي وکړ لکه ورسره شریک چي نه وي. د ساري په توګه مقتدي تر امام مخکي رکوع وکړه، له رکوع څخه تر امام مخکي سر پورته کړي بیرته رکوع ته ونه ګرځي لمونځ فاسد دئ.
۳۱. د لمانځه په منځ کي ئې ښځي ته وکتل جنابت ورپېښ سو یا د فکر کولو له امله ناولی سو لمونځ فاسد دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چي لمونځ نه فاسدوي

لاندي شيان لمونځ نه فاسدوي:

۱. کله چي په سهو سلام وګرځوي.

۲. کله چي يو څوک د ده مخ ته تېر سي.

۳. کله چي په غاښونو کي بند شی وخوړل سي اندازه ئې تر يوه نخود کمه وي.

۴. کله چي يو ليک ته وګوري، خو وه ئې نه فهموي.

هغه څه چي په لمانځه کي مکروه دي

لاندي کارونه په لمانځه کي مکروه دي، بايد ډېره ځني وسي تر څو په لمانځه کي کمی را نه سي:

۱. د لمانځه سنت کار قصداً پرېښوول.

۲. په کاليو او بدن لوبي کول.

۳. په هغه خوارو کاليو کي لمونځ کول چي د درنو خلکو په مخ کي هغه ډول کالي نه اغوندي.

۴. په لمانځه کي شي ته تکيه وهل.

۵. بې له اړتيا چپه او راسته خوا ته غاړه ګرځول.

۶. په داسي ډول لمونځ کول چي انسان ئې مخ ته ناست وي.

۷. کله چي د صحرا ګښت ضرورت وي (اودس درونه وي).

۸. د بل چا په مځکه کي د هغه له خوښي پرته لمونځ کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. اور ته مخامخ لمونځ کول، یا داسي تنور ته لمونځ کول چي اور پکښي بل وي.
۱۰. په سپک ځای لکه حمام او تشناب کي لمونځ کول.
۱۱. پر لاري لمونځ کول.
۱۲. په هدیره کي لمونځ کول.
۱۳. مرداری ته نژدې لمونځ کول.
۱۴. د مرداری د هغي اندازې سره لمونځ کول چي معاف وي، (لږ وي) او عذر موجود نه وي.
۱۵. په هغه کالیو کي لمونځ کول چي د ساه لرونکو موجوداتو تصویر ولري.
۱۶. په هغه ځای کي لمونځ کول چي تصویر پکښي موجود وي. تصویر که لوړ، کښته او مخته وي یو حکم لري[۲۴].
۱۷. په ګوتو ټکان کول.
۱۸. ګوتي سره بندول.
۱۹. بې له عذره چارزانو کښېناستل.
۲۰. پر ورنو کښېناستل.
۲۱. په سجده کي مړوندونه پر مځکه اېښوول.
۲۲. پر تشو باندي لاسونه نیول.
۲۳. له مړوندو څخه لستوڼي پورته کول.
۲۴. یوازي په یوه پرتوګ کي لمونځ کول او حال دا چي د قمیص اغوستلو وس ولري.
۲۵. بې فایدې او بې له عذر لوڅ سر لمونځ کول[۲۵].
۲۶. په صف کي ځای موجود وي خو سړی تر شا ودرېږي.

---

[۲۴] که تصویر دومره کوچنی وي چي ولاړ سړی ئې نه سي سهي کولای، یا ئې سر پرې وي، یا د بې روحه شی تصویر وي لمونځ مکروه نه دئ.
[۲۵] که عذر ولري او یا د عاجزی له امله په لوڅ سر لمونځ وسي مکروه نه دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷. تسبیحات او ایاتونه په ګوتو شمېرل.
۲۸. د لمانځه په بهیر کي له مخ څخه هغه خاوره پاکول چي ده ته تکلیف نه رسوي.
۲۹. بې له عذره یوازي پر تندي سجده کول.
۳۰. که وږی وي د ډوډۍ په وړاندي لمونځ کول.
۳۱. د لمانځه له پاره داسي یو سورت ټاکل چي په لمانځه کي له دې سورت څخه چپه بل سورت نه وایي.
۳۲. که د سړي سورتونه یاد وي د فرضي لمانځه په دوو لومړیو رکعتو کي یو سورت مکرر ویل.
۳۳. په قصدي توګه په فرضي لمونځو کي د سورتونو د ترتیب څخه مخالف سورتونه ویل.
۳۴. دوهم رکعت تر لومړي رکعت ډېر اوږدول.
۳۵. په سجده او نورو کي د ګوتو سرونه د قبلې څخه بلي خوا ته ګرځول.
۳۶. د لنګوټې پر وَل یا د ساه لرونکي شي پر تصویر سجده کول.
۳۷. په فرضي لمانځه کي دوه داسي سورتونه لوستل چي په منځ کي یو کوچنی سورت پرېږدي. د بېلګي په توګه په لومړي رکعت کي التکاثر سورت و وایي په دوهم رکعت کي هُمَزة سورت و وایي، خو په منځ کي العصر سورت پرېږدي.
۳۸. په رکوع کي لاسونه پر زنګنو نه ایښوول.
۳۹. د التحیات پر مهال پر ورنو لاسونه نه ایښوول همدا ډول د دوو سجدو تر منځ لاسونه پر ورنو نه ایښوول.
۴۰. اوږدمې کښل. که اوږدمې غلبه وکړه د راسته لاس چپه خوا دي پر خوله کښېږدي.
۴۱. په اشاره د سلام جواب ورکول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۲. شپږه نیول او وژل.

۴۳. په داسي حال کي لمونځ کول چي ورېښتان ئې د مخ او شا لوري ته ترلي وي.

۴۴. په داسي حال کي لمونځ کول چي سر ئې په دسمال ترلی وي، د سر منځ ئې لوڅ پرې ایښی وي.

۴۵. د رکوع او سجدې پر مهال کالي راټولول تر څو په خاورو ککړ نه سي.

۴۶. جامه (دوبټه، صدرۍ، چپنه) پر ځان ځړول چي یوه څنډه ئې پر ده پرته وي بله څنډه ئې لاندي ځړېږي.

۴۷. پرتوګ، لنګ دومره کښته کول چي بجلکي پټي کړي.

۴۸. قرائت بشپړ سوی نه وي رکوع ته ولاړ سي هلته په رکوع کي قرائت پوره کړي.

۴۹. بې له عذره امام په پوره ډول په محراب کي دننه دریدل[۲۶].

۵۰. چي امام یو شرعي ګز یوازي پر لوړ ځای، مقتدیان کښته ولاړ وي لمونځ مکروه دئ، که یو مقتدی هلته لوړ ورسره ولاړ وي بیا پروا نه لري لمونځ مکروه نه دئ.

۵۱. بې فایدې سترګي پټول[۲۷].

۵۲. د لمانځه پر مهال اسمان ته کتل.

هغه څه چي په لمانځه کي مکروه نه دي

لاندي کارونه په لمانځه کي مکروه نه دي:

۱. یوازي سترګي شا و خوا اړول چي مخ ورسره و نه ګرځول سي.

---

(۲۶) که امام له محراب څخه دباندي وي سجده په محراب کي کوي، یا د ځای د تنګوالي له امله دننه په محراب کي ودرېږي پروا نه لري.

(۲۷) که سترګي د ډېري عاجزۍ له امله پټي کړي مکروه نه دئ.

۲. قرآن ته مخامخ لمونځ کول.

۳. د هغه سړي شا ته لمونځ کول چي خبري کوي.

۴. قندیل، څراغ ته مخامخ لمونځ کول.

۵. په نفلي لمانځه کي یو سورت مکرر ویل.

٦. کله چي له لمانځه څخه فارغه سي له تندي څخه خاشې او خاوره پاکول. که په لمانځه کي د سړي ذهن په مصروفېدی هم ئې لیري کولای سي.

۷. د مار او یا لړم وژل که ئې له ضرر څخه بېرېدی.

۸. کالي له ځان څخه جلا کول تر څو د رکوع او سجدې پر مهال په بدن پوري ونه موښلي.

۹. پر هغه فرش لمونځ کول چي د ساه لرونکو تصویر ولري. خو سجده د تصویر پر ځای ونه کړي.

۱۰. راځړېدلي توري ته مخامخ لمونځ کول.

د لمانځه د ادا کولو ډول

کله چي ته د لمونځ کولو اراده وکړې ودرېږه، خپل ورغوي د غوږو تر برابرۍ پوري پورته کړه، د لمانځه نیت وکړه بیا الله اکبر ووایه.

وروسته راسته لاس پر چپه لاس تر نامه لاندي کېښېږده، ځنډ مه پکښې کوه، وروسته په ټیټ اواز سُبحانَکَ اللّهُمَ و بِحَمدِکَ و تَبارَکَ اسمُکَ و تَعالی جَدُکَ ولاالهَ غَیرُکَ. ووایه، بیا اَعُوْذُ بِاللهِ مِنَ الشَّیْطَانِ الرَّجِیْم [۲۸] او بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ

[۲۸] مقتدی به بسم الله او اعوذ بالله نه وایي، منفرد او امام به په ټولو رکعتونو کي تر الحمد الله مخکي بسم الله وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الرَّحِيْم ووایه، وروسته د فاتحې سورت اَلحَمْدُ لِلّٰهِ ووایه، په پای کې له ځان سره پټ امین ووایه. بیا وروسته درې لنډ آیاتونه ووایه، یو اوږد ایات هم کفایت کوي.

بیا د الله اکبر په ملتیا رکوع ته ولاړ سه، په داسې حال کې چې سر به دې د ورنو سره برابر وي زنګنونه دې په لاسو ونیسه، ګوتې دې خلاصې کړه، په رکوع کې درې واره سبحان ربی العظیم ووایه، وروسته د سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَه په ویلو سره سر پورته کړه، رَبَّنَا لَكَ الْحَمْد هم ورسره ووایه.

که سړی مقتدي وي (په امام پسې ولاړ وي) یوازې رَبَّنَا لَكَ الْحَمْد کفایت کوي[٢٩]. وروسته آرام ودرېږه، وروسته الله اکبر ووایه سجدې ته ولاړ سه.

زنګنونه پر ځمکه کښېږده بیا لاسونه کښېږده، مخ د ورغوو په منځ کې پر ځمکه کښېږده، په آرامۍ سجده وکړه، پزه او تندی ولګوه.

نس له ورنو[٣٠] څخه لیرې ولره، څنګلې له بغلو څخه ګوښه ولره. دا هغه مهال که ګڼه ګوڼه (ازدحام) نه وو، د خپلو لاسو او پښو ګوتې قبلې ته مخامخ کړه. په سجده کې درې واره سبحان ربی الاعلی ووایه. درې واري کمه اندازه ده.

وروسته الله اکبر ووایه، له لومړۍ سجدې څخه سر پورته کړه، د دوو سجدو تر منځ سپکه آرامه ناسته وکړه، لاسونه پر ورنو کښېږده بیا الله اکبر ووایه بیا دوهمه سجده وکړه، کم تر کمه درې واره سبحان ربی الاعلی ووایه.

وروسته الله اکبر ووایه، پورته سه ودرېږه، پر ځمکه لاسونه مه تکیه کوه، مه کښېنه لومړۍ رکعت بشپړ سو.

په دوهم رکعت کې هغه اعمال تر سره کړه چې په لومړي رکعت کې دې تر سره

---

(٢٩) امام به سمیع الله لمن حمده وایي او مقتدی به ربنا لک الحمد وایي خو منفرد به دواړه وایي.

(٣٠) ښځه به خپل نس په ورنو پورې موښلوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي وه. دومره ده چي غوږ و ته لاسونه مه پورته کوه، سبحانک اللهم مه پټکښي وايه، اعوذبالله مه وايه.

کله چي له دوهم رکعت څخه فارغه سوې چپه پښه وغوړوه پر کښېنه، راسته پښه جګه ودروه، ګوتي ئې د قبلې لوري ته کړه. لاسونه پر ورنو کښېږده، ګوتي وغوړوه.

وروسته هغه التحيات ووايه چي له عبدالله بن مسعود ﷺ څخه نقل سوې ده.

دغه التحيات په دې ډول ده:

[اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَ الصَّلَوَاتُ وَ الطَّيِّبَاتُ، اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ وَ رَحْمَةُ اللهِ وَ بَرَكَاتُهُ. اَلسَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَي عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِيْنَ. اَشْهَدُ اَنْ لاَّ اِلَهَ اِلاَّ اللهُ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُوْلُهُ.]

ژباړه: ژبنيز، بدني، مالي عبادتونه د الله له پاره دي، اې پيغمبره! پر تا دي د الله مهرباني او برکت وي. پر موږ او صالحو بندګانو دي د الله سلامتيا وي، زه شاهد يم چي يوازي يو الله د عبادت وړ دئ او محمد ﷺ د الله بنده او رسول دئ.

د لااله پر مهال د شهادت ګوته پورته کړه، د الا الله پر مهال ګوته کښته کړه. که لمونځ دوه رکعتيز وي لکه د سهار لمونځ تر التحيات وروسته درود ووايه، درود په دې ډول دئ:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ عَلَي آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَي اِبْرَاهِيْمَ وَ عَلَي آلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْد.

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ عَلَي آلِ مَحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَي اِبْرَاهِيْمَ وَ عَلَي آلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْد

ژباړه: اې الله! پر محمد ﷺ او د ده پر کورنۍ رحم وکړه لکه پر ابراهيم عليه السلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د هغه پر کورنۍ چې دي رحم کړی وو، ته حمید او مجید ذات یې.

اې الله! پر محمد ﷺ برکت راوله د ده پر کورنۍ برکت راوله لکه پر ابراهیم علیه السلام او د هغه پر کورنۍ چې دي برکت راوستی وو ته حمید او مجید ذات یې.

وروسته داسې دعا وکړه چې په قران یا سنت کې راغلې وي. لکه اللهم ربنا اتنا فی الدنیا حسنة و فی الاخرة حسنة و قنا عذاب النار.

ژباړه: اې زموږ ربه! موږ ته په دنیا او آخرت کې ښېګڼې نصیب کړه موږ د اور له عذاب څخه وساته.

وروسته دوه واره راسته طرف ته مخ وګرځوه السلام علیکم ورحمة الله ووایه بیا چپه طرف ته مخ وګرځوه السلام علیکم ورحمة الله ووایه په دواړو سلامو کې د موجوده لمونځ کوونکو، ملایکو او مسلمان پېریانو نیت وکړه.

که لمونځ درې رکعتیزه یا څلور رکعتیزه وي په لومړۍ ناسته کې تر التحیات زیاتوالی مه کوه، بلکې کله چې له التحیات څخه فارغه سې الله اکبر ووایه ولاړ سه په دریم رکعت یوازې فاتحه سورت ووایه لکه د ماښام لمونځ.

که لمونځ څلور رکعتیزه وي لکه د ماپښین یا مازدیګر لمونځ په دوو اخیرو رکعتو کې یوازې الحمدلله ووایه.

رکوع او سجده وکړه وروسته په پای کې کښېنه التحیات، درود او دعا ووایه بیان ئې تېر سو.

د جماعت د لمانځه فضیلت

الله جل جلاله ویلي دي: وَٱرۡكَعُواْ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ ﴿٤٣﴾ [البقره: ۴۳]

د رکوع کوونکو سره رکوع وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اکرم ﷺ ویلي دي:

(صَلٰواةُ الجَمَاعةِ تَفضُلُ الصلوة الفذِ بِسَبعٍ وَ عِشرِینَ دَرَجَةً(۳۱))

پر یوازي لمانځه د جماعت لمونځ اوه ویشت درجې ثواب لري.

رسول علیه السلام د خپل ژوند په اوږدو کي پر جماعت همېشه توب کړی وو، نادر وخت که ئې پرې ایښی وي، که نه په ناروغی کي هم جماعت ته حاضرېدی.

اصحابو پر جماعت ټینګار کاوه، یوازي عذر لرونکي یا هغه منافق به جماعت ته نه حاضرېدی چي منافقت به ئې ښکاره وو.

له عبدالله بن مسعود رضي الله عنه څخه روایت نقل سوی دئ، چي:

موږ داسي ګڼل چي معلوم الحاله منافق او ناروغ د جماعت لمانځه ته نه حاضرېږي. ځیني وخت به ناروغ پر دوو کسانو تکیه کړې وه جماعت ته به حاضر سو.

ده وویل: رسول علیه السلام موږ ته د هدایت سنتونه ښوولي وه په هغوی کي دا هم وه چي باید لمونځ په هغه مسجد کي ادا کړل سي چي اذان پکښې کېږي.

جماعت هغه تړاو دئ چي د مقتدي او امام تر منځ موجود وي، جماعت هغه مهال ادا کېږي چي له امامه چپه یو کس بل موجود وي، خو د جمعې د لمانځه له پاره یو کس کفایت نه کوي.

د جمعې له پاره له امامه چپه درې کسان نور ضروري دي.

---

(۳۱) رواه مسلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جماعت د لمانځه حکم

د نارينه وو له پاره د پنځګونو لمونځو له پاره جماعت دومره ټينګ سنت دئ چي واجب ته ورته دئ.

يوازي د شرعي عذر پر مهال جماعت پرېښوول پروا نه لري. که څوک بې له عذره د جماعت پرېښوولو عادت ولري ګناه کار دئ. د جمعې او اختر د لمانځه له پاره جماعت شرط دئ. بې له جماعته نه سهي کېږي.

د تراويح او د لمر د تورېدو د لمونځو له پاره جماعت موکد کفايي سنت دئ. د روژې په مياشت کي د وترو له پاره جماعت مستحب دئ. بې له روژې په دوامداره توګه وتر په جماعت کول تنزيهي مکروه دئ. که يو او دوه واره ئې په جماعت ادا کړي پروا نه لري.

که د نفلي لمانځه د جماعت له پاره خلک راوغوښتل سي بيا په جماعت وسي مکروه دئ، خو که خلک خپله جمع سوی وه بې له راغوښتلو او اعلان څخه ئې نفل په جماعت وکړل، دغه جماعت بې له اذان او اقامت څخه وو نو مکروه نه دئ.

د کلي کوم مسجد چي امام او اذان ولري دوهم جماعت پکښې مکروه دئ، دا هغه مهال که د کلي اوسېدونکو جماعت کړی وو.

خو که دوهم جماعت له لومړي جماعت څخه په جلا بڼه وسي د بېلګي په ډول د دوهم جماعت امام د لومړي امام له ځايه چپه پر بل ځای ودرېږي بيا مکروه نه دئ.

جماعت چا له پاره سنت دئ؟

په کومو کسانو کي چي لاندي شرطونه موجود وي جماعت د هغوی له پاره دومره ټينګ سنت دئ چي واجب ته ورته دئ:

۱. نارينه به وي، د ښځي له پاره سنت نه دئ.
۲. لوی به وي، د کوچني له پاره سنت نه دئ.
۳. عاقل به وي، د لېوني له پاره سنت نه دئ.
۴. عذر به نه لري، د معذور له پاره سنت نه دئ.
۵. ازاد به وي، د مريي له پاره سنت نه دئ. خو که ښځي، کوچني، لېوني، معذور او مريي لمونځ په جماعت ادا کړ لمونځ ئې سهي دئ الله ثواب ورکوي. •

د جماعت لمونځ څه مهال له ذمې اوړي؟

په لاندي عذرونو کي که يو موجود سي د جماعت لمونځ له ذمې اوړي:

۱. کله چي سخت باران وي.
۲. کله چي سخت يخ وي دا بېره موجوده وي که مسجد ته ولاړ سي ناروغه به سي يا به ئې ناروغي زياته سي.
۳. کله چي پر لاري بېره موجوده وي.
۴. کله چي سخته تاريکه وي.
۵. کله چي د شپې له خوا سخت باد وي[۳۲].
۶. کله چي ناروغه وي.
۷. کله چي ړوند وي.
۸. که دومره بوډا وو چي مسجد ته د تللو وس ئې نه درلودی.
۹. کله چي د ناروغ په سرپرستۍ او پالني بوخت وي.

---

[۳۲] د ورځي له خوا سخت باد عذر نه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. کله چي بو لو او صحرا گښت په تکلیف کړی وي.

۱۱. کله چي په بندي خانه کي وي. فرق نه کوي که پر حق بندي وي که ناحقه بندي وي.

۱۲. یوه یا دواړي پښې ئې پرې وي.

۱۳. په داسي ناروغي اخته وي چي تګ ورته ستونزمن وي شل او ګوډ وي.

۱۴. ړوند ی، حاضره سي دی ورډی وي.

۱۵. کله چي د سفر له پاره تیاری نیسي.

۱۶. که دا بېره ورسره وي که په جماعت بوخت سم مال به مي ضایع سي.

۱۷. که دا بېره ورسره وي که په جماعت کولو بوخت سم رېل ګاډی یا طیاره به راڅخه ولاړه سي.

د امامت د سهي کېدو شرطونه

د امامت د سهي کېدو له پاره لاندي شرطونه په کار دي:

۱. نارینه به وي، د ښځي امامت سهي نه دئ.

۲. مسلمان به وي، د کافر امامت سهي نه دئ.

۳. لوی به وي، د کوچني امامت سهي نه دئ.

۴. عاقل به وي، د لېوني امامت سهي نه دئ.

۵. دومره قرائت به ئې یاد وي چي د لمانځه له پاره ضروري دئ، د هغه چا امامت سهي نه دئ چي قرائت ویلای نه سي.

۶. د لمانځه شرطونه به پکښې پوره وي که پاک نه وي یا ئې عورت لوڅ وي او داسي نور امامت ئې سهي نه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. عذرونه به نه لري، لکه دوامداره پزه وینه کېدل او داسي نور.

۸. ژبه به ئې روغه وي حروف به سم تعبیرولای سي، د هغه چا امامت سهي نه دئ چي راء په لام اړوي، سین په ثاء اړوي او داسي نور.

د امامت له پاره تر ټولو ډېر څوک حقداره دئ؟

۱. پاچا او د ده نائب تر ټولو ډېر حقداره دي.

۲. په مسجد کي ټاکل سوی امام د دغه مسجد له پاره تر نورو حقداره دئ.

۳. د کور څښتن که د امامت وړتیا درلوده او جماعت په کور کي کېدی تر نورو حقداره دئ.

۴. که پاچا او نائب همدا ډول ټاکلی امام او د کور څښتن حاضر نه وي بیا هغه څوک د امامت ډېر حقداره دئ چي د لمانځه په احکامو ښه خبر وي.

په دوهمه درجه کي هغه څوک حقداره دئ چي ایاتونه ئې ډېر یاد وي او په احکامو پوه وي.

بیا چي تقوا ئې ډېره وي.

وروسته هغه څوک چي په عمر مشر وي.

که په دې ټولو اوصافو کي سره برابر وي بیا هغه څوک حقداره دئ چي قوم ئې خوښ کړي.

که د قوم په منځ کي اختلاف راسي بیا هغه څوک حقداره دئ چي د قوم ډېر کسان ئې خوښ کړي.

که له حقداره چپه بل څوک د مخه سي گناه کار دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه کسان چي امامت ئې مکروه دئ

۱. د فاسق امامت.

۲. د بدعتي امامت.

۳. د ړانده امامت، که په موجوده خلکو کي دی تر نورو غوره وي بیا مکروه نه دئ.

۴. د ناپوه امامت مکروه دئ فرق نه کوي که صحرایي وي که وطني وي حکم ئې یو دئ.

۵. د هغه چا امامت مکروه دئ چي د خلکو له خوا د یوه کمي په وجه کرکه ځني کېږي (خوښ ئې نه وي).

۶. تر ټاکلي اندازې د جماعت اوږدول مکروه دي.

۷. یوازي د ښځو جماعت مکروه دئ. که بیا هم دوی جماعت کاوه امام به ئې په منځ کي دریږي.

۸. په اوسنۍ زمانه کي ښځو ته مکروه ده چي جماعت ته ولاړي سي، ځکه فتنې ډېري دي.

د مقتدي د دریدو ځای او د صفونو ترتیب

که یو امام یو مقتدی وي، مقتدی دي د امام راسته اړخ ته ودرېږي تر امام دي لږ شا ته سي.

که د امام سره دوه یا ډېر کسان وي ټول دي د امام تر شا ودرېږي.

که د امام سره یو لوی یو کوچنی وي هم دي تر شا ودرېږي.

که نارینه، ښځینه، کوچنیان او نرښځیان ټول موجود وي په لومړي صف کي دي نارینه، په دوهم صف کي دي کوچنیان، وروسته نرښځیان بیا دي ښځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ودرېږي.

ښه دا ده چي غوره خلک په لومړي کتار کي ودرېږي تر څو که اړتیا پیدا سوه د امام خلافت وکړي.

که په خلکو کي یوازي یو کوچنی موجود وو، د لویانو په صف کي دي ودرېږي.

که کوچنیان ډېر وه تر لویانو وروسته دي صف جوړ کړي، د نارینه وو صف دي نه پوره کوي.

که یو څوک راغی امام پر رکوع وو په صف کي ځای موجود وو راغلی سړی دي د صف دباندي په لمانځه کي نه داخلېږي بلکي په صف کي دي داخل سي وروسته دي لمونځ پیل کړي که رکعت ځني تېر سي پروا نه لري.

د اقتداء کولو د سهي کېدو شرطونه

دلاندي شرطو له امله په امام پسي اقتداء سهي کېږي:

۱. د لومړي الله اکبر پر مهال به د امام د متابعت نیت کوي.

۲. کم تر کمه به د دوو پوندو په اندازه به امام تر مقتدي مخکي وي.

۳. لمانځه ته په کتو به د مقتدي لمونځ د امام تر لمانځه قوي نه وي، نو همدا وجه ده چي که امام نفلي مقتدي فرضي لمونځ کاوه اقتداء سهي نه ده، خو که امام فرضي او مقتدي نفلي لمونځ کاوه اقتداء سهي ده.

۴. امام او مقتدي دواړه به د یوه وخت لمونځ کوي. د ساري په توګه که امام د ماپښین مقتدي د مازیګر لمونځ کاوه اقتداء سهي نه ده.

۵. د امام او مقتدي تر منځ به د ښځو صف نه وي.

۶. د امام او مقتدي تر منځ به دومره لویه ویاله نه وي چي کوچنۍ کښتۍ

پکښې چلېږي.

۷. د امام او مقتدي تر منځ به دومره پراخ سړک نه وي چې موټر او کجاوه پکښې تېرېدای سي.

۸. د امام او مقتدي تر منځ به داسي شی موجود نه وي چې د امام انتقالات (رکوع، سجده او نورو ته تلل) مقتدي ته معلوم نه سي.

د هغه چا اقتداء چي اودس ولري په هغه چا پسي سهي کېږي چي تیمم ئې وهلی وي.

د هغه چا اقتداء چي پښې ئې پرېولي وي په هغه چا پسې سهي ده چي پر موزو ئې مسح کړې وي.

د هغه چا اقتداء چي لمونځ په ولاړه کوي په هغه چا پسې روا ده چي لمونځ په ناسته کوي.

د هغه چا اقتداء چي د ملا تیر ئې سیده وي په هغه چا پسې روا ده چي د ملا تیر ئې کوږ وي.

څوک چي لمونځ په اشاره کوي اقتداء ئې په بل اشاره کوونکي پسې سهي ده.

که د یوه سبب په وجه د امام لمونځ فاسد سي د مقتدیانو لمونځ هم فاسد دئ.

پر امام واجب ده چي د خپل لمانځه د فاسدوالي اعلان به کوي مقتدیان به خبروي تر څو هغوی لمونځ راوګرځوي.

مقتدي به څه مهال د امام متابعت کوي څه مهال به ئې نه کوي؟

که امام دریم رکعت ته پورته سو، مقتدي التحیات خلاصه کړې نه وه پر مقتدي د امام متابعت لازم نه دئ، التحیات دي بشپړه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که امام سلام وګرځاوه مقتدي التحيات خلاصه کړې نه وه پر مقتدي د امام متابعت لازم نه دئ التحيات دي بشپړه کړي.

که امام يوې زايدي سجدې ته ولاړ ی پر مقتدي متابعت لازم نه دئ.

که امام تر اخيري ناستي وروسته په سهوه ولاړ سو مقتدي دي متابعت نه کوي.

که امام زايد رکعت وکړ سجده ئې وکړه، مقتدي دي متابعت نه کوي يوازي دي سلام وګرځوي.

که امام د آخري ناستي پر مهال په سهوه ولاړ سو مقتدي دي فتح ورکړي تر ځو امام په خپلي سهوي پوه سي.

مقتدي دي منتظر سي تر ځو امام کښيناستو ته راوګرځي، که امام راونه ګرځي د پنځم رکعت له پاره سجده وکړي مقتدي دي په يوازي توګه سلام وګرځوي.

که مقتدي سلام وګرځاوه امام لا تر اوسه د پنځم رکعت له پاره سجده نه وه کړې د مقتدي لمونځ له منځه ځي (فاسد ګرځي).

که امام له رکوع يا سجدې څخه سر پورته کړ مقتدي درې واره تسبيح پوره کړي نه وه مقتدي به د امام متابعت کوي، تسبيحات دي پرېږدي.

مقتدي ته مکروه د چي تر امام مخکي سلام وګرځوي. که امام التحيات پوره کړې نه وي مقتدي سلام وګرځاوه د مقتدي لمونځ فاسد ګرځي.

د سُترې احکام

رسول عليه السلام ويلي دي: اذا صَلَى احَدُکُم فَلیُصَلِ الی سُتَرَةٍ ولیَدنُ مِنها)[۳۳]

"کله چي په تاسي کي يو څوک لمونځ کوي مخ ته دي سُتره ودروي، سُترې ته دي

[۳۳] رواه ابو داؤد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نژدې ودرېږي".

سُتره هغه شی دئ چې لمونځ کوونکی ئې د لمانځه پر مهال خپل مخ ته دروي، یا یو لرګی وي او یا یو بل داسې شی چې نېزه غوندې وي.

سُتره ددې لپاره ده ترڅو یو تېرېدونکی دده لمانځه ته زیان ونه رسوي.

که د خلګو تګ راتګ زیات وي ښه دا ده چې امام خپل مخ ته سُتره ودروي.

مقتدي اړنه دئ چې ستره ودروي ځکه د امام ستره د ده له پاره هم کفایت کوي.

لمونځ کوونکي دې سترې ته نژدې ودرېږي.

ښه دا ده چې ستره د لمونځ کوونکي د چپه، یا راسته اوږې پر برابرۍ وي، باید خاص د مخ پر برابر نه وي. شرط دا دئ چې ستره به یو شرعي ګز اوږده د یوې ګوتې په اندازه پنډه وي. دا ئې کمه اندازه ده که تر دې زیاته وي هم کفایت کوي.

د لمونځ کوونکي مخ ته د تېرېدو احکام

روا نه ده چې د لمونځ کوونکي د مخ په خوا کې د سجدې له ځایه تر قدمو پورې سړی تېر سي. دا هغه مهال که ئې په لوی مسجد یا پر دښت لمونځ کاوه.

که سړي په کوچني مسجد یا خونه کې لمونځ کاوه روا نه ده چې د ده د قدمو څخه د قبلې خوا ته تر پراته دېوال پورې سړی تېر سي.

سړي ته روا نه ده چې د ازدحام (ګڼې ګونې) په ځای کې بې له سترې لمونځ وکړي.

که یو څوک د لمونځ کوونکي مخ ته تېرېدی لمونځ کوونکي ته روا ده چې د سبحان الله په ویلو یا په اشاره کولو د هغه مخنیوی وکړي. روا ده چې د قرائت په لوړ اواز ویلو هغه پوه کړي. د لاس په ذریعه ئې مخنیوی نه سي کولای.

ښځه دې د لاس په ټکولو او اشاره کولو مخنیوی وکړي. ښځې ته روا نه ده چې د قرائت په زوره ویلو سره د سړي مخنیوی وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وتر درې رکعته دي، په پای کي یو سلام لري.

د ماخستن تر سنتو وروسته وتر ادا کېږي. څوک چي د ولاړي وس ولري په ناسته وتر ورته روا نه دي. که عذر موجود نه وي د سپرتیا پر مهال وتر کولای نه سي. واجب ده چي د نفلي لمونځو غوندي په ټولو رکعتو کي الحمد لله او سورت وویل سي.

تر دوه رکعتو وروسته دي کښېني التحیات دي ووایي بیا دي دریم رکعت ته ولاړ سي، سبحانک اللهم او اعوذ بالله دي نه وایي.

کله چي په دریم رکعت کي له سورت ویلو څخه فارغه سي لاسونه دي د غوږو د برابرۍ پوري پورته کړي.

د پورته کولو ډول ئې داسي دئ لکه د لومړي الله اکبر پر مهال چي دئ.

بیا دي د رکوع څخه مخکي په ولاړه اللهم انا ووایي.

په ټول کال کي په وترو کي اللهم انا لوستل واجب ده. امام، مقتدي د جماعت او انفرادي لمنځونو کي اللهم انا په پټه سره باید وویل سي.

سنت دا دئ چي هغه اللهم انا وویل سي چي عبدالله بن مسعود ﷺ ئې روایت کړی دئ چي هغه په دې ډول ده:

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْتَعِيْنُكَ وَ نَسْتَغْفِرُكَ وَ نُؤْمِنُ بِكَ وَ نَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَ نُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ، وَنَشْكُرُكَ وَ لَانَكْفُرُكَ، وَ نَخْلَعُ وَ نَتْرُكُ مَنْ يَّفْجُرُكَ.

اَللّٰهُمَّ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ لَكَ نُصَلِّيْ وَنَسْجُدُ وَ اِلَيْكَ نَسْعٰي وَ نَحْفِدُ، نَرْجُوْ رَحْمَتَكَ وَ نَخْشٰي عَذَابَكَ اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقْ.

ژباړه: اې الله! موږ ستا څخه مرسته غواړو، ستا څخه بخښنه غواړو، پر تا ایمان لرو، پر تا توکل کوو، ستا ستاینه کوو، ستا شکر کوو، ناشکري نه کوو، له هغه چا څخه ګوښه کېږو چي ستا نافرماني کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اې الله! یوازې ستا عبادت کوو، یوازې ستا له پاره لمونځ کوو، سجده کوو، تا ته درځو، درځغلو، ستا د رحمت هیله لرو، ستا د عذاب څخه بیره لرو، رښتیا ستا عذاب په کافرانو پورې نښلیدونکی دئ.

څوک چې اللهم انا ویلای نه سي اللهم رَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنیَا حَسَنَةً و فِي الآخِرَةِ حَسَنَةً و قِنا عَذَابَ النَّارِ.

دې ووایې، یا دې درې واره اللهم اغفرلي ووایي. یا دې درې واره یا رب ووایي.

که د لمونځ کوونکي اللهم انا هېره سوه، په رکوع کې ئې یاده سوه په رکوع کې دې نه وایي. بیرته دې ولاړې ته نه راګرځي تر څو اللهم انا ووایي. بلکي تر سلام وروسته دې د سهوې سجده وکړي ځکه واجب کار ئې په هېره پرې اېښی دئ.

که تر رکوع وروسته ئې یاده سي همداسي ده. که فرضاً تر رکوع وروسته اللهم انا ووایي رکوع دې نه راګرځوي بلکي په پای کې دې د سهوې سجده وکړي ځکه واجب کار ئې وځنډاوه (په خپل ځای کې ئې ادا نه کړ). که امام رکوع ته ولاړ، مقتدي اللهم انا خلاصه کړې نه وه د امام متابعت دې نه کوي.

بلکي اللهم انا دې بشپړه کړي وروسته دې په رکوع کې ورسره شریک سي. که بیرېدی چې رکوع به تېره سي اللهم انا دې پرېږدي رکوع ته دې ورسره ولاړ سي.

له وترو چپه په نورو لمونځو کې یوازې هغه مهال اللهم انا ویل کیږي چې غمیزه پیښه وي. د غمیزې پر مهال یوازې امام ته سنت ده چې کله له رکوع څخه راپورته سي دعا قنوت دې ووایي. د غمیزې پر مهال دغه دعا قنوت ویل کیږي:

اللهُمَّ اهدِنابِفَضلِکَ فِیمَن هَدَیتَ و عَافنَا فِیمَن عَافَیتَ و تَوَلّنَا فِیمَن تَوَلّیتَ و بَارِک لَنَا فِیمَا اعطَیتَ و قِنَا شَرَ مَا قَضَیتَ فَانَکَ تَقضَی و لا یُقضَی عَلَیکَ انه لاَ یَذِلُ مَن وَالَیتَ ولاَ یَعِزُ مَن عَادَیتَ تَبَارَکتَ رَبَنَا و تَعَالَیتَ و

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلی اللهُ علی سَیِدِنَا مُحَمَدٍ و آلِه و صَحبِه و سَلمَ.

ژباړه: اې الله! موږ ته د خپل فضل له امله د هغه چا په ډله کې هدایت وکړه چې تا هدایت ورکړی دئ. د هغه چا په ډله کې زموږ پالنه وکړه چې تا ئې پالنه کړې ده. په هغه څه کې برکت واچوه چې تا موږ ته راکړي دي. د هغه څه له شره مو خوندي کړه چې تا ئې پرېکړه کړې ده. پرېکړه ته کوې ستا په وړاندي پرېکړه نه سي کېدلای، هغه څوک نه خوارېږي چې ستا سره دوستي ولري. هغه څوک نه غالبه کېږي چې ستا سره دښمني ولري.

اې زموږ ربه! ته مبارک یې ته لوړ یې، د الله ﷻ رحم دي پر محمد ﷺ او د ده پر کورنۍ او اصحابو وي.

کله چې مسبوق خپل امام ته د دریم رکعت په رکوع کې ځان ورساوه په حکمي ډول د دعا قنوت رسوونکی ګڼل کېږي. کله چې وروسته تېر سوي رکعتونه راګرځوي، دعا قنوت دي نه وایي. د روژې په میاشت کې چې په جماعت وتر وکړي تر هغه فضیلت لري، چې د شپې په وروستي برخه کې ئې یوازې کوي، د روژې چپه وتر په جماعت کول مکروه دئ.

سنت لمونځونه

سنت هغه لمونځونه دي چې رسول ﷺ پر فرضو زیات کړي دي. تر څو الله ﷻ ته ځان نژدې کړي.

او رسول ﷺ په ټینګار سره کړي وي خو ځیني وخت ئې پرې ایښي وي کوم لمونځونه چې رسول ﷺ د فرضو تر څنګ په ټینګار سره کړي دي موکد سنت دئ.

هغه لمونځونه چې ځیني وخت ئې کړي وي مستحب او غیر موکد سنت دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه لمنځونه چې موکد سنت دي

۱. د سهار تر فرضو مخکې دوه رکعته.

۲. د ماپښين تر فرضو مخکې څلور رکعته په يوه سلام.

۳. د ماپښين تر فرضو وروسته دوه رکعته.

۴. د ماښام تر فرضو وروسته دوه رکعته.

۵. د ماخستن تر فرضو وروسته دوه رکعته.

۶. څلور رکعته په يوه سلام د جمعې تر لمانځه مخکې.

۷. څلور رکعته د جمعې تر فرضو وروسته[۳۵].

هغه لمنځونه چې غير موکد سنت دي

۱. د مازيګر تر فرضو مخکې څلور رکعته.

۲. د ماښام تر فرضو وروسته شپږ رکعته.

۳. د ماخستن تر فرضو مخکې څلور رکعته.

۴. د ماخستن تر فرضو وروسته څلور رکعته.

سنت لمونځونه د فرضو غوندې دي خو په هر رکعت کې د فاتحې سورت سره بل سورت يو ځای کېږي. که سړي تر دوو رکعتو زيات نفل وکړه په وروستي کې ئې نه کښېناستی، د مکروه والي سره نفل سهي دي.

مکروه ده چې د ورځې لخوا په يوه سلام تر څلورو رکعتو زيات نفل وکړي،

(۳۵) امام ابو يوسف رحمة الله عليه ويلي دي: د جمعې تر فرضو وروسته شپږ رکعته سنت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکروه ده چي د شپې له خوا په يوه سلام تر اته رکعتو زيات نفل وکړي.

د امام اعظم رحمة الله عليه پر مسلک ښه دا ده چي د ورځي او شپې څلور رکعته نفل په يوه سلام وسي.

د يارانو (امام ابو يوسف، امام محمد) پر مسلک ښه دا ده چي د شپې له خوا دوه دوه رکعتونه د ورځي څلور څلور رکعتونه وسي.

په نفلي لمانځه کي ولاړه او قرائت اوږدول تر ډېرو رکعتو ډېر ثواب لري، نفل د شپې له خوا تر ورځي ډېر ثواب لري.

مستحب لمونځونه او شپه په ويښه تېرول

لومړی: څوک چي مسجد ته دننه سي تر ناستي مخکي دوه رکعته نفل کول مستحب دي، د تحية المسجد (د مسجد سلام) په نوم يادېږي. که يو وار کښېني بيا دوه رکعته لمونځ وکړي هم پروا نه لري، که څوک فرضي يا بل لمونځ مسجد ته تر دننه کېدو وروسته ادا کړي د تحية المسجد نيت ونه لري دغه لمونځ د تحية المسجد پر ځای درېږي.

کله چي سړی اودس تازه کړي، د اندامو تر وچېدو مخکي دوه رکعته لمونځ مستحب دئ، دغه لمونځ د تحية الوضوء په نوم يادېږي. د څاښت پر مهال څلور رکعتونه مستحب دي. تر دوولسو رکعتو پوري ئې زياتولای سي. دا د څاښتي لمونځ په نوم يادېږي.

د استخارې لمونځ دوه رکعته دئ، مستحب دئ، د حاجت لمونځ دوه رکعته دئ مسحتب دئ. مستحبه ده چي د روژې د مياشتي وروستی لس شپې په ويښه تېري سي. مستحبه ده چي د لوی او کوچني اختر شپه په ويښه تېره سي، عبادت پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسي. مستحبه ده چي د لوی اختر د میاشتي لومړۍ لس شپې په وینبه تېره سي. مستحبه ده چي د برات شپه په وینبه تېره سي. خو په دغو پورتنیو شپو کي د دعوت پر ډول راټولېدنه مکروه ده، که بې دعوته سره راټول سي مکروه نه ده.

د لمانځه جدول

لمونځ	مخکي مؤکد سنت	مخکي غیر مؤکد سنت	فرض	وروسته مؤکد سنت	واجب	ملاحظات
سهار	۲	۰	۲	۰	۰	۰
ماپښين	۴	۰	۴	۲	۰	په سفر کي فرض دوه رکعتونه
ماځیگر	۰	۴	۴	۰	۰	په سفر کي فرض دوه رکعتونه
ماښام	۰	۰	۳	۲	۰	په سفر کي مکمل درې رکعتونه
ماخوستن	۰	۴	۴	۲	درې رکعته وتر	په سفر کي فرض دوه رکعتونه
جمعه	۴	۰	۲	۴	۰	تر فرضو مخکي خطبه
دوه اخترونه	۰	۰	۰	۰	د اختر لمونځ دوه رکعته	تر لمانځه وروسته خطبه
تراوئح	۰	۰	۰	۲۰	۰	تراویح تر وترو مخکي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ په ناسته کول

څوک چي د ولاړي وس ولري په ناسته فرضي لمونځ ورته روا نه دئ. څوک چي د ولاړي وس ولري په ناسته واجب لمونځ ورته روا نه دئ. څوک چي د ولاړي وس ولري په ناسته نفلي لمونځ ورته روا دئ. خو نفل په ناستي کول نيم ثواب لري.

څوک چي د عذر له امله په ناسته لمونځ وکړي پوره ثواب ورکول کېږي. څوک چي په ناسته لمونځ کوي داسي به کښېني لکه د التحيات له پاره چي کښېني. روا ده چي سړی نفلي لمونځ په ولاړه پيل کړي په ناسته ئې بشپړ کړي.

د سپرتيا پر مهال لمونځ کول

د سپرتيا پر مهال (چي پر حيوان، موټر او بل شي سپور وي) فرضي لمونځ روا نه دئ، واجب لمونځ هم روا نه دئ.

همدا ډول وتر، نذري لمونځ او د هغه نفلي لمانځه قضا چي تر پيل کېدو وروسته فاسد سوی وي د سپرتيا پر مهال روا نه دئ.

که لمونځ کوونکی عذر ولري، د ساري په توګه ېرېدی که کښته سم دښمن به حمله راباندي وکړي يا به مي وحشي حيوان ووژني يا بله ستونزه موجوده وي د سپرتيا پر مهال (د حيوان پر شا) فرضي، نفلي، واجب او نور ټول لمونځونه ورته روا دي.

که دی کښته سوی وای د بيرته سپرېدو وس ونه لري داسي څوک موجود نه وي چي دی پر حيوان سپور کړي ټول لمونځونه د حيوان پر شا کولای سي.

موکده سنت د سپرتيا پر مهال ورته روا دي، خو د سهار سنت به لاندي کوي، ځکه د هغوی ټينګوالی خورا ډېر دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي دی پر حیوان سپور لمونځ کوي له بناره دباندي وي هري خوا ته چي د حیوان مخ وي هغې خوا ته دي لمونځ کوي.

په کښتۍ کي لمونځ کول

د امام اعظم رحمة الله علیه پر مذهب بې له عذره روا ده چي په کښتۍ کي فرضي لمونځ په ناسته وسي. خو امام ابو یوسف رحمة الله علیه او امام محمد رحمة الله علیه ئې بې له عذره روا نه ګڼي. ځوک چي د رکوع او سجدې وس ولري په کښتۍ کي لمونځ په اشاره کول ورته روا نه دئ.

که کښتۍ د دریاب په غنډه کي تړل سوې وي او لمونځ کوونکي د ولاړي وس ولري روا نه ده چي لمونځ په ناسته وکړي.

که چا وس نه درلودی چي له کښتۍ څخه کښته سي کښتۍ که تړل سوې وي که آزاده وي لمونځ پکښې روا دئ.

په ریل ګاډۍ او طیاره کي لمونځ کول

په ریل ګاډۍ او طیاره (الوتکي) کي په ناسته فرضي لمونځ روا دئ. فرق نه کوي که طیاره په هوا کي وي، ریل ګاډۍ روا نه وي دا د امام اعظم رحمة الله علیه مذهب دئ. خو ډېری علماء وایي یوازي هغه مهال په طیاره او ریل ګاډۍ کي په ناسته لمونځ روا دئ چي عذر موجود وي د بېلګي په توګه په ولاړه ئې سر ګرځېدی، یا ریل ګاډۍ داسي لړزه کول چي سړی پر لمانځه درېدلای نه سو.

که سړي په ولاړه لمونځ کاوه د دوو چوکیو تر منځ ولاړ وو سجده ئې پر چوکۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول لمونځ روا دئ، خو په دې شرط که ده د ریل ګاډي پر لاندې فرش سجده نه سوای کولای.

که ریل ګاډی ولاړه وي د ټولو فقهاوو پر مسلک بې له عذره په ناسته لمونځ روا نه دئ. که طیاره پر مځکه ولاړه وي همداسې ده.

که قبلې ته مخامخ ئې لمونځ پیل کړ وروسته ریل ګاډی او طیاره بلې خوا ته وګرځېده د ده مخ بلې خوا ته سو که ده وس درلودی مخ ئې د قبلې خوا ته وګرځوي.

که ئې وس نه درلودی یا ورته معلومه نه وه چې ریل ګاډی او طیاره ګرځېدلې ده لمونځ ئې بې له ګرځېدنې روا دئ.

د تراویحو لمونځ

رسول ﷺ ویلي دي: (مَن قَامَ رَمَضَان ءایمَاناً وَ احتِسَاباً غُفِرلَهُ مَا تَقَدمَ مِن ذَنبِهِ[۳۶])

څوک چې د روژې په میاشت کې د ایمانداری او ثواب له پاره د شپې لمونځ وکړي مخکنې ګناهونه ورته بخښل کېږي.

د تراویحو لمونځ پر نارینه او ښځینه وو موکد سنت دئ. د کلیوالو له پاره تراویح په جماعت کول سنت کفایي دئ[۳۷].

تراویح په لسو سلامونو شل رکعته دي.

د تراویحو وخت د ماخستن تر فرضو وروسته پیلېږي بیا تر سپېدو پورې.

---

[۳۶] رواه البخاري و مسلم.

[۳۷] کفایي سنت دا دي چې که ځینې کلیوال ئې په جماعت ادا کړي د نورو غاړې خلاصېږي، که ئې ټول پرېږدي د ټولو غاړې بندي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه دا ده چي تراويح تر وتر مخکي وسي. روا ده چي وتر تر تراويحو مخکي وسي. ښه دا ده چي تراويح د شپې يوې دريمي ته وځنډول سي. د شپې نيمي ته که وځنډول سي هم ښه ده.

مکروه نه ده که تراويح د شپې په دوهمه نيمايي کي وسي. ښه دا ده چي تر هرو څلورو رکعتو وروسته د څلورو رکعتو په اندازه د راحت ناسته وسي (ځان هوسا کړي).

د پنځمي ترويحې (وروستي څلورو رکعتو) او وترو تر منځ ناسته هم مستحب ده.

په ټوله مياشت کي په تراويحو کي يو وار قرآن ختمول سنت دئ. د قوم د کسالت (سستۍ) له امله يو وار ختم نه پرېښوول کېږي. د قوم د سستۍ له امله په ناسته کي درود نه پرېښوول کېږي.

همدا ډول سبحانک اللهم او د رکوع او سجدې تسبيحات نه پرېښوول کېږي، تر درود وروسته دعا (اللهم ربنا) پرېښوول کېږي. ښه دا ده چي لنډه دعا وسي تر څو سنت پر ځای سي. د تراويحو قضا نه په جماعت نه يوازي راګرځول کېږي.

د مسافر لمونځ

الله ﷻ ويلي دي: وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي ٱلْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَقْصُرُوا۟ مِنَ ٱلصَّلَوٰةِ [النساء: ۱۰۱]

کله چي تاسي په مځکه کي سفر کوئ، پر تاسي ګناه نسته چي لمونځ لنډ کړئ.

بخاري او مسلم له انس رضي الله عنه څخه روايت کړی دئ وايي : خَرَجناَ مَعَ رَسُولِ اللهِ صلي الله عليه وسلم مِن مَدِينَةِ إلِي مَكة فَكَانَ يُصَلِي رَكعَتَينِ رَكعَتَينِ حَتي رَجَعنَا الَي المَدِينَةِ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترجمه: موږ د رسول ﷺ سره له مديني څخه مکې ته ولاړو، رسول ﷺ تر هغه مهاله لمونځ دوه رکعته کوی تر څو بیرته مدینې ته راوګرځیدو.

د هغه سفر چي لمونځ پکښې لنډيږي او د روژې د مياشتي روژې نه پکښي نيول کېږي کمه اندازه ئې دا ده چي د کال په لنډو ورځو کي په پياده تګ سره د درو ورځو مسافه وي، که څوک دغه ټاکلې مسافه په يوه ساعت کي پرې کړي د ساري په توګه په ريل ګاډي يا طياره کي دغه مسافه ژر ووهي حکم نه بدليږي، لمونځ لنډيږي.

پر مسافر د لمانځه لنډول واجب دي، که لمونځ بشپړ کړي ګناه کاره دئ. مسافر به د ماپښين، مازيګر او ماخستن فرض لمونځ لنډوي، دغه لمونځونه به د څلورو فرضو رکعتو پر ځای دوه فرض رکعته کوي. د سهار او ماښام لمونځ بشپړ ادا کېږي.

د سفر د نيت د سهي کېدو شرطونه

د سفر د نيت سهي کېدو له پاره درې شرطونه ضروري دي:

۱. هغه څوک چي د سفر نيت لري بالغ به وي. که کوچنی وو د لمانځه لنډول باندي واجب نه دي.

۲. د سفر نيت لرونکی به په خپل سفر کي خپلواک وي، که د بل داسي چا تابع وي چي د سفر نيت ئې نه وي کړي د لمانځه لنډول باندي واجب نه دي. همدا وجه ده چي که مېرمن د سفر نيت ولري مېړه ئې ونه لري د مېرمني نيت اعتبار نه لري ځکه مېرمن د مېړه تابع ده. همدا ډول خادم او د ده سردار هم دغه حالت لري. همدا ډول که د پوځ قوماندان د سفر نيت ونه لري د پوځيانو نيت اغېز نه لري، ځکه پوځيان د خپل قوماندان تابع وي.

۳. د سفر مسافه به د درو ورځو د پياده تګ څخه کمه نه وي[۳۸].

[۳۸] د سفر مسافه اووه اويا کېلو متره ګڼل سوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه مهال لمونځ لنډیږي؟

لمونځ هغه مهال لنډیږي چې مسافر له کلي څخه ووزي له ابادیو تیر سي. همدا ډول هغه مهال لنډیږي چې له ښاره او د ښار له څنډو ووزي تش د سفر په نیت لمونځ نه لنډیږي.

هغه مهال لمونځ نه لنډیږي چې دی له کوره ووزي خو له ښاره او د ښار له څنډو تیر سوی نه وي.

په هر سفر کي لمونځ لنډیږي فرق نه کوي که سفر د حج، عمرې او جهاد او تجارت له پاره وي که د غلا له پاره وي.

که مسافر لمونځ څلور رکعته بشپړ کړ، د لومړیو دوو رکعتو وروسته کښېناستی لمونځ ئې روا دئ. دوه وروستي رکعتونه نفل ګرځي. خو دا ډول لمونځ مکروه دئ ځکه سلام له خپله ځایه وځنډېدی. که څلور رکعته وکړي د دوو لومړیو رکعتو وروسته ئې ناسته نه وه کړې، لمونځ روا نه دئ ځکه زموږ پر مسلک د لمانځه لنډول واجب دي اختیاري نه دي.

د لنډولو موده

مسافر دې تر هغه مهاله لنډ لمونځ لنډ کوي تر څو بیرته راګرځي ښار ته ننوزي. که په بل ښار او کلي کي د پنځلسو ورځو یا ډېرو ورځو نیت وکړي لمونځ به پوره کوي.

که تر پنځلسو ورځو کم نیت وکړي لمونځ به لنډ کوي. که نیت ونه کړي همداسي بې نیته څو کلونه پاته سي لمونځ به لنډ کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مقیم پسې د مسافر اقتداء کول

په مقیم پسې د مسافر اقتداء روا ده، څلور رکعته به پوره کوي. د امام متابعت به کوي. په مسافر پسې د مقیم اقتداء روا ده.

کله چې مسافر دوه رکعتونه ادا کړي مناسبه ده چې تر سلام ګرځولو وروسته ووایي: خپل لمونځ بشپړ کړئ زه مسافریم. ښه دا ده چې دا خبره تر لمانځه مخکې او وروسته وکړي.

کله چې مقیم مقتدی پورته سي غواړي چې خپل لمونځ بشپړ کړي په ولاړه کې دې قرائت نه وایي بلکې بې له قرائته دې خپل لمونځ پوره کړي.

که په سفر کې څلور رکعتیزه لمونځ قضا سو قضا ئې دوه رکعته راګرځول کېږي فرق نه کوي که قضا په سفر کې راګرځوي که په خپل کور او د اقامت په ځای کې حکم یو دئ.

که د اقامت په ځای کې څلور رکعتیزه لمونځ پاته سو قضا ئې څلور رکعته راګرځول کېږي فرق نه کوي که قضا ئې په سفر کې راګرځوي که د اقامت په ځای کې وي حکم یو دئ.

د وطن ډولونه او احکام

اصلي وطن په اصلي وطن له منځه ځي.

که یو سړی خپل اصلي وطن پرېښووی بل وطن ته ولاړ سي هغه ئې د ځان له پاره وطن وګرځاوه، وروسته د یوه کار له پاره خپل پخواني وطن ته ولاړ سي لمونځ به لنډ کوي، ځکه اوس د ده له پاره وطن نه بلل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موقتي اوسېدني وطن د موقتي اوسېدني په وطن له منځه ځي.

د موقتي اوسېدني وطن هغه مهال هم له منځه ځي چي سړی ځني مسافر سي.

اصلي وطن هغه دئ چي د تل له پاره ئې د اوسېدني له پاره وټاکي فرق نه کوي که واده پکښي وکړي که نه. د اقامت وطن (د موقتي اوسېدني وطن) هغه ځای دئ چي د پنځلسو ورځو یا زیاتو نیت پکښې ولري.

د ناروغ لمونځ

الله جل جلاله ویلي دي: لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا [البقره: ۲۸۶]

الله نفس یوازي په هغه څه مکلف ګرځوي چي وس ئې ولري.

رسول علیه السلام عمران بن حصين رضي الله عنه ته وویل: صَلِّ قَائِماً فان لَم تَستَطِع فَقَاعِداً فان لَم تَستَطِيع فَعَلَي الجَنبِ تُؤمِيء ايمَاءً[۳۹].

لمونځ په ولاړه کوه، که طاقت ونه لري په ناسته ئې کوه، که طاقت ونه لري پر اړخ ئې کوه، اشاره کوه.

لمونځ نه پاته کېږي د ناروغۍ پر مهال هم نه پرېښوول کېږي، که څوک ناروغه وي طاقت نه لري چي لمونځ په ولاړه وکړي لمونځ دي په ناسته وکړي خو سجده او رکوع به کوي.

که د سخت درد او ستونزي له امله مریض درېدلای نه سي لمونځ دي په ناسته وکړي، رکوع او سجده دي کوي که د ناروغ سره بېره وي که لمونځ په ولاړه وکړم ناروغي به مي بیرته راوګرځي، یا به ناروغي نوره سخته سي یا به مي په ځنډ

---

[۳۹] رواه ابو داوُد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

روغتیا په برخه سي لمونځ دي په ناسته وکړي.

که څوک رکوع او سجده نه سي کولای په اشاره دې کوي، څوک چي رکوع او سجده په اشاره کوي د سجدې اشاره دي تر رکوع کښته کوي. که ئې کښته نه کړي لمونځ ئې روا نه دئ.

روا نه ده چي د سجدې له پاره یو شی مخ ته راپورته کړي، که څوک په ناسته لمونځ نه سي کولای پر شا دي پرېوزي پښې دي د قبلې خوا ته وغځوي، زنګنونه دي ودروي سر دي پر بالښت کښېږدي چي مخ ئې د قبلې طرف ته سي رکوع او سجده دي په اشاره کوي.

یا دي پر اړخ پرېوزي رکوع او سجده دي په اشاره کوي، هغه اشاره د رکوع او سجدې ځای نیسي چي په سر سره وي، که په سترګو، وروځو او زړه سره وي لمونځ سهي نه دئ. که څوک د سر د اشارې وس ونه لري یوه ورځ او شپه دي لمونځ وځنډوي.

کله چي روغ سي قضا دې راوړي که تر یوې شپې او ورځي زیات لمونځونه قضا کړي بیرته راګرځول نه غواړي.

که څوک بې هوښه، یا لېونی سو، بې هوښی او لېونتوب یې تر پنځه لمونځو په زیاته موده یا تر دې لږ وخت ونیوی کله چي سم سي د لمونځونو قضا دي راوړي. که سړی لمونځ په ولاړه پیل کړ وروسته له درې دو څخه عاجزه سو که د ناستي وس ولري په ناسته دي لمونځ وکړي. که د ناستي وس ونه لري پر شا دي پرېوزي لمونځ دي په اشاره وکړي.

د قضايي لمونځو قضا راوړل

الله ﷻ ویلي دي: إِنَّ الصَّلَوٰةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَٰبًا مَّوْقُوتًا ﴿١٠٣﴾ [النساء:۱۰۳]

(c) ketabton.com: The Digital Library

رښتیا لمونځ پر مومنانو پر ټاکلي وخت فرض دئ.

واجبه ده چي لمونځ په خپل وخت کي ادا سي.

بې له عذره روا نه ده چي لمونځ له خپل وخت څخه وځنډول سي. که د عذر له امله څوک له خپل وخت څخه لمونځ وځنډوي کله چي عذر پورته سي د دغه لمانځه قضا راګرځول واجب ده. د سنت او نفلي لمونځو قضا یوازي هغه مهال راګرځول کېږي چي یو وار پیل سي وروسته فاسد کړل سي دا مهال قضا راوړل واجب ده.

که سهار مهال سنت او فرض دواړه پاته سي تر زوال مخکي د دواړو قضا راوړل کېږي.

که د سهار سنت یوازي پاته سي قضا ئې نه راوړل کېږي. د وخت د لمانځه او قضایي لمانځه تر منځ ترتیب واجب دئ. تر قضایي مخکي د وخت لمونځ کول روا نه دي.

خپله د قضایي لمونځو تر منځ هم ترتیب واجب دئ. د ماپښین قضایي لمونځ د سهار تر قضایي لمانځه مخکي نه ادا کېږي. د فرضو او وترو تر منځ هم ترتیب واجب دئ: د وترو تر مخه د نن سهار قضایي فرض نه ادا کېږي.

دغه پورتنی ترتیب هغه مهال واجب دئ چي د قضایي لمونځو شمېر شپږو ته نه وي رسېدلی. که د قضایي لمونځو شمېر تر شپږو کم وي باید د ادا کولو پر مهال ترتیب په پام کي ونیول سي، د ساري په توګه: لومړی د سهار، بیا د ماپښین، بیا د مازیګر، بیا د ماښام وروسته د ماخستن قضا راوړل سي.

دلاندي درو شیانو څخه په یوه شي ترتیب له منځه ځي:

لومړی: له وترو چپه که د قضایي لمونځو شمېر شپږو ته پورته سي.

دوهم: کله چي د وخت د تنګی له امله د وخت د لمانځه د قضا کېدو ېېره وي.

دریم: کله چي قضایي لمونځ ئې هېر وي د وخت لمونځ ادا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که شپږم لمونځ وتر وي پر ده لازمه ده چي د نن سهار تر فرضو مخکي د تېري شپې د وترو قضا راوګرځوي.

کله چي د قضايي لمونځو شمېر شپږ سي ترتيب له منځه ولاړ سي، کله چي د ځينو قضايي لمونځو قضا راوړله سوه شمېر ئې تر شپږو کم سو بيرته ترتيب نه راګرځي، ځکه ترتيب له منځه تللی دئ. که سړي د وخت لمونځ ادا کړ قضايي لمونځ ئې په ياد وو د وخت لمونځ ئې سهي نه دي.

خو دا موقوف فساد دئ که ئې پنځه لمونځونه تر قضايي مخکي ادا کړه او قضايي لمونځ ئې په ياد وو د پنځم لمانځه د وخت په تېرېدو سره موقوف فساد له منځه ځي.

پنځه ادا سوي لمونځونه د فرضو پر ځای درېږي.

که د پنځم لمانځه د وخت تر تېرېدو مخکي قضايي لمونځ ادا سو، فرض له منځه ځي، ټوله لمونځونه نفل ګرځي، پر ده لازمه ده چي د دې پنځو ادا سوو لمونځو قضا راوګرځوي.

کله چي قضايي لمونځونه زيات سي تعين ته اړتيا ده. که تعين ورته ستونزمن وي داسي نيت به کوي چي دا لومړی قضايي دئ، دا دوهم قضايي دئ، دا دريم دئ همداسي تر پايه پوري.

فرضي لمونځ په جماعت سره نيول

يو سړي په يوازي توګه فرضي لمونځ شروع کړی وو، سجدې ته نه وو تللی جماعت ودرېدی. سړی دي خپل لمونځ پرېږدي په ولاړه دي سلام وګرځوي په امام پسي دي اقتداء وکړي.

که سړي د سهار يا د ماښام لمونځ شروع کړی وو سجده ئې کړې وه جماعت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ودرېدی خپل لمونځ دي پرېږدي په امام پسي دي اقتداء وکړي.

که سړي څلور رکعتيزه لمونځ شروع کړی وو يو رکعت ئې کړی وو يو بل رکعت دي هم ورسره يو ځای کړي بيا دي سلام وګرځوي په امام پسي دي ودرېږي فرض لمونځ دي د امام سره بشپړ کړي. مخکني دوه رکعتونه نفل ګرځي.

کله چي ده په څلور رکعتيزه لمانځه کي درې رکعته بشپړ کړي وي، څلورم رکعت دي هم بشپړ کړي، وروسته که د ماپښين او ماخستن لمونځ وي د امام سره دي لمونځ ادا کړي د نفلو نيت دي وکړي، که د مازيګر لمونځ وي نيت دي نه کوي ځکه مازيګر تر فرضو وروسته نفل نسته.

کله چي د جمعې په ورځ امام د خطبې له پاره راووزي سړي د سنتو نيت کړی وي، دوه رکعته دي پوره کړي کله چي د جمعې فرض ادا کړي وروسته دي دغه څلور رکعته سنت راوګرځوي.

که يو چا د ماپښين په سنتو شروع کړې وه بيا جماعت ودرېدی نو دوه رکعته دي پوره کړي سلام دي وګرځوي ، په امام پسي دي اقتدا وکړي او تر فرضو وروسته دي د پوره سنتو قضا راوړي.

کله چي سړی مسجد ته ورسي جماعت ودرېدی ځان دي په بل شي نه بوختوي، په جماعت کي دي ورسره داخل سي يوازي د سهار په سنتو ځان بوختولای سي.

که مسجد ته ننوتی د سهار جماعت ودرېدی سنت دي له مسجد څخه دباندي وکړي يا دي د مسجد په يوه کونج کي دا ادا کړي دا هغه مهال که د ده غالبه ګومان وو چي فرض لمونځ په جماعت رسولای سم.

که د فرضي لمانځه پر قضا کېدو يا د جماعت په تېرېدو بېرېدی سنت دي پرېږدي. که چا خپل امام د رکوع په حالت کي ورساوه دغه رکعت ئې رسولي دئ.

که مقتدي رکوع ته تللی نه وو امام سر راپورته کړ دغه رکعت له مقتدي څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېر دي.

که په مسجد کي اذان وسو تر اذان وروسته له مسجد څخه وتل تر هغه مهاله مکروه کار دئ. تر څو دلته لمونځ کوي.

که دغه سړی په بل مسجد کي موذن یا امام وي بیا وتلای سي. که سړي یوازي لمونځ کړی وو اوس د ماپښین یا ماخستن جماعت ودرېدی د نفلو په نیت دي لمونځ ورسره ادا کړي دباندي وتل ورته مکروه دي.

که ده لمونځ کړی وي اوس د سهار یا د مازیګر یا د ماښام جماعت ودرېدی پروا نه لري چي له مسجد څخه ووزي.

د روژې او لمانځه فدیه

که ناروغ د هغه لمونځو د کولو واک پیدا کړ چي ځني قضا سوي وه فرق نه کوي که دغه واک د اشاره کولو پر ډول وي. اوس تر قضا راوړلو مخکي مړ سو پر ده لازمه ده چي د فدیې ورکولو وصیت به کوي.

که ناروغ د هغه روژو د نیولو وس پیدا کړ چي ځني قضا سوي دي اوس تر قضا راوړلو مخکي مړ سو پر ده لازمه ده چي د فدیې وصیت به کوي، که وتر ځني قضا سوي وي اوس ئې د قضا راوړلو وس پیدا کړ خو تر قضا راوړلو مخکي مړ سو پر ده لازمه ده چي د فدیې وصیت وکړي.

د مړي ولي به فدیه د میراث له یوې دریمي څخه ورکوي د لمانځه فدیه د هر وخت پر سر نیمه پیمانه (نژدې ۱۸۰۰ ګرامه) غنم یا پوره پیمانه اوربشي دي یا ئې قیمت دئ.

د روژې فدیه د هري ورځي پر سر نیمه پیمانه غنم، یا پوره پیمانه اوربشي دي یا ئې قیمت دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

روا ده چې د ټولو لمونځو فدیه یوه فقیر (بې وزلي) ته ورکړي، روا ده چې د ټولو روژو فدیه یوه فقیر ته ورکړي.

• خو په یوه ورځ د قسم فدیه تر نیمي پیمانې غنمو زیات یوه فقیر ته نه ورکول کېږي ، که مړي وصیت نه وي کړی اوس د مړي خپلوان د ځانه فدیه ادا کړه د قبلېدو امید ئې سته.

ولي ته روا نه ده چې د مړي د قضايي روژو پر ځای روژې ونیسي. لمونځونه هم نه سي کولای. که ناروغ دومره وس پیدا نه کړ چي لمونځ په اشاره سره وکړي او په داسي حال کي مړ سي چي لمنځونه ئې قضا کړي وي باندي لازمه نه ده چې د فدیې وصیت وکړي.

لمونځونه که لږ قضا سوي وي که ډېر قضا سوي فرق نه کوي. که د روژو د نیولو وس پیدا نه کړي مړ سي همداسي ده. روژې که ډېري وي که لږ وي فرق نه کوي حکم یو دئ.

که مسافر په سفر کي مړ سو پر ده لازمه نه ده چي د خپلو روژو وصیت وکړي.

د سهوي سجدې احکام

که د یو چا څخه د لمانځه رکن (داخلي فرض) پاته سي لمونځ سهي نه دئ بیرته راګرځول غواړي. د سهوي په سجده علاج نه کېږي، فرق نه کوي که رکن په قصدي توګه پاته سوی وي که په سهوه پاته سوی وي.

که څوک واجب کار په قصدي توګه پرېږدي ګناه کار دئ، لمونځ ئې فاسد دئ بیرته راګرځول غواړي. د سهوي په سجده علاج نه کېږي.

که واجب کار په سهوه پاته سي د سهوي سجده باندي واجبه ده د سهوي علاج

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه سجده کېږي.

د سهوي سجده په لاندي صورتو کي لازمېږي:

۱. که د فرضو په دوو لومړيو يا يوه رکعت کي په سهوه الحمدلله ځني پاته سي، که د نفلو او وترو د ټولو رکعتو څخه په هر يوه کي پاته سي همدا سي ده.

۲. که د فرضو په دوو لومړيو رکعتو کي قرائت پاته سو په دوو وروستيو رکعتو کي ئې ووايه هم د سهوي سجده لازمه ده.

۳. که د فرضو په دوو لومړيو رکعتو کي ئې د الحمدلله سره يو ځای سورت ونه وايه، که د نفلو او وترو د ټولو رکعتو څخه په هر يوه کي ئې سورت د الحمدلله سره ملګری نه کړ همدا سي ده.

۴. که په يوه رکعت کي دوه واره الحمدلله ووايي د سهوي سجده لازمه ده ځکه سورت له خپله ځايه وځنډېدی.

۵. که يوه سجده وکړي وروسته ولاړ سي بل رکعت وکړي په دغه کېدونکي رکعت کي ئې دوې سجدې وکړې وروسته ئې پاته سوې سجده وکړه لمونځ سهي دئ خو د سهوي سجده واجبه ده.

۶. که په درې رکعتيزه، يا څلور رکعتيزه لمانځه کي لومړی ناسته پرېږدي فرق نه کوي که دغه پرېښوول سوې ناسته د فرضي لمانځه وي که د نفلي لمانځه وي د سهوي سجده لازمه ده، که په فرض لمانځه اوله ناسته په هېره سره پرېږدي دريم رکعت ته ولاړ سي نو لمونځ دي پوره کړي سجده سهوه دي وکړي ځکه چي واجبه ناسته ئې پرې ايښې وه.

۷. که په سهوه التحيات پاته سوه.

۸. که په وترو کي د دعا قنوت تکبير پاته سو.

۹. که تر رکوع مخکي د دعا قنوت (اللهم انا) ويل پاته سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. که امام په پټو لمونځو کې په زوره قرائت ووایه.

۱۱. که امام په زوره لمونځو کې کرار قرائت ووایه.

۱۲. که په لومړۍ ناسته کې تر التحیات زاید شی لکه درود او نور ووایي، یا د یوې سجدې په اندازه چپ کښېني. په دې ټولو صورتو کې د سهوي سجده لازمه ده.

هغه څه چي د سهوي په سجده پوري اړه لري

د امام په سهوه سره د سهوي سجده پر امام او مقتدي دواړو لازمه ده. که مقتدي په امام پسي ولاړ وي سهوه سي د سهوي سجده نسته، که امام سلام وګرځاوه مقتدي خپل پاته رکعتونه پوره کول پکښي سهوه سو د سهوي سجده باندي سته.

که امام سهوه سو د سهوي سجده ئې کول پر مقتدي لازمه ده چي د امام پیروي وکړي. که پر سړي د سهوي سجده لازمه وه په قصدي توګه ئې پرېښوول ګناهکار دئ، لمونځ به بیرته راګرځوي.

که د سړي څخه د لمانځه ډېر واجب کارونه پاته سوه د سهوي یوه جوړه سجده کفایت کوي.

له چا څخه که لومړۍ ناسته په سهوه پاته سوه، که سیده درېدلی نه وو بیرته دي ناستي ته وګرځي. که ولاړی ته نژدې وو بیا دي د سهوي سجده وکړي، که ناستي ته نژدې وو سجده نسته کښېني دي.

که د سړي څخه په نفلي لمانځه کي لومړۍ ناسته په هېره پاته سوه بیرته دي کښېني، که څه هم ولاړ سوی وي په آخر کي دي د سهوي سجده وکړي. که د سړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه وروستۍ ناسته پاته سوه ودرېدی که ئې د دغه رکعت چي ورته ولاړ سوی دئ سجده نه وه کړې بيرته دي راوګرځي په پای کي دي د سهوي سجده وکړي.

که د سړي وروستۍ ناسته هېره سوه ولاړ سو د دغه رکعت چي پيل کړی ئې دئ سجده ئې وکړه فرضي لمونځ ئې نفل ګرځي، مناسبه ده چي بل رکعت هم ورسره يو ځای کړي په پای کي دي د سهوي سجده وکړي وروسته دي خپل فرضي لمونځ راوګرځوي.

که سړی په وروستۍ ناسته کي کښېناستی التحيات ئې وويل ده ګومان وکړ چي دا لومړۍ ناسته ده ولاړ سو بيرته دي راوګرځي التحيات دي دوهم وار نه وايي.

که يو چا په قصدي توګه د لمانځه څخه د وتلو په موخه سلام وګرځاوه د سهوي سجده باندي پاته وه تر څو په بل کار اخته سوی نه وي د سهوي سجده دي وکړي.

که يو سړي څلور رکعتيزه لمونځ کاوه ده ګومان وکړ چي لمونځ بشپړ سو سلام ئې وګرځاوه، وروسته پوه سو چي ده دوه رکعتونه کړي دي خپل لمونځ ته دي دوام ورکړي په پای کي دي د سهوي سجده وکړي.

د سهوي سجدې د کولو ډول

پر چا چي د سهوي سجده لازمه وي کله چي په وروستۍ ناسته کي له التحيات څخه فارغه سي راسته خوا ته دي يو سلام وګرځوي بيا دي الله اکبر ووايي د لمانځه غوندي دوې سجدې دي وکړي بيا دي کښېني هرومرو دي التحيات ووايي، پر رسول ﷺ دي درود ووايي.

د ځان له پاره دي دعا وکړي بيا دي سلام وګرځوي لمونځ پای ته ورسېدی. که تر لومړي سلام مخکي د سهوي سجده وکړي، لمونځ سهي دئ خو تنزيهي مکروه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سهوي سجده څه مهال له منځه ځي؟

۱. د جمعې په لمانځه کي چي ډېر خلک حاضر وي د سهوي سجده نسته، ځکه پر خلکو اشتباه راځي.
۲. د اختر په لمانځه کي چي ډېر خلک حاضر وي د سهوي سجده نسته.
۳. که د سهار په لمانځه کي تر سلام وروسته لمر راوختی د سهوي سجده نسته.
۴. که د مازیگر تر سلام وروسته لمر سور سو د سهوي سجده نسته.
۵. که تر لمانځه وروسته داسي شی منځته راغی چي د لمانځه سره ټکر لري لکه په سهوه خبري کول د سهوي سجده نسته، په دغه ټولو مواردو کي د لمانځه بیرته راگرځول نه دي واجب.

په شک سره څه مهال لمونځ له منځه ځي څه مهال نه ځي؟

که سړی د لمانځه په منځ کي د رکعتو په شمېر کي شکي سي، دا لومړی وار وو چي شک ورپېښ سوی وو، لمونځ سهي نه دئ بیرته دې راوگرځوي.

که سړی تر سلام وروسته شکي سي لمونځ سهي دئ. که سړی تر سلام وروسته په یقیني توگه باور ولري چي په لمانځه کي ځیني رکعتونه پاته سوي دي که ئې تر سلام وروسته بل منافي کار نه وي کړی خپل لمانځه ته دي دوام ورکړي. که ئې منافي کار (چي د لمانځه سره ټکر ولري) تر سره کړی وي لمونځ دي له سره راوگرځوي.

که سړي ته ډېری وخت شک پېښېدی، شکي کېدل ئې عادت گرځېدلي وه، پر خپل غالب گومان دي عمل تر سره کړي، که غالب گومان ونه لري بیا دي کم ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتبار ورکړي، تر هغه رکعت وروسته دي کښېني چي دی ئې وروستی بولي. د سهوي سجده دي وکړي.

د تلاوت د سجدې احکام

په لاندي دروشیانو کي که یو پېښ سو د تلاوت سجده سته:

لومړی: کله چي د سجدې ایات ولوستل سي تلاوت کوونکی که ئې واوري که نه سجده باندي لازمه ده، که د سجدې آیات یو حرف د مخکي یا وروستي کلمې سره یو ځای کړي هم سجده سته.

دوهم: کله چي د سجدې ایات واوري فرق نه کوي که ئې د اورېدلو قصد درلودی که نه سجده سته.

دریم: که سړي په هغه امام پسي اقتداء وکړه چي د تلاوت آیات ئې لوستی وي، فرق نه کوي که مقتدي ایات اورېدلی وي که نه د تلاوت سجده لازمه ده.

پر بیده، لېوني، کوچني او کافر د تلاوت سجده نسته، پر هغه ښځي هم نسته چي د حیض او نفاس په ناروغۍ کي وي، که مقتدي د سجدې ایات ولوستی پر مقتدي او امام دواړو سجده نسته.

که سړي د سجدې ایات له طوطي څخه واورېدی سجده نه لازمېږي.

که د سجدې ایات له رادیو او ټیپ څخه واورېدل سو سجده نسته، د تلاوت سجده ځیني مهال وخت ولري په سمدستي توګه واجب نه وي، ځیني وخت په سمدستي توګه واجب وي که له لمانځه څخه دباندي د سجدې ایات وویل سو. سمدستي سجده کول لازمه نه ده.

ځنډول ئې روا دي خو تنزیهي مکروه والی لري. که د سجدې ایات په لمانځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي وويل سو سملاسي سجده باندي لازمه ده ځنډ به نه کوي.

د تلاوت او سجدې تر منځ به دومره وخت ځنډ نه کوي چې درې ایاتونه پکښې لوستل کېدلای سي، که د سجدې او د سجدې تر منځ تر دریو ایاتو د ویلو زیات وخت تېر سو نو د سملاسي حکم له منځه ځي.

که د تلاوت سجده ونه کړي فوراً رکوع ته لاړ سي او په رکوع کولو کي د سجدې نیت ولري کفایت کوي. که د تلاوت وروسته سملاسي د لمانځه سجدې ته ولاړ سي هم کفایت کوي فرق نه کوي که د تلاوت د سجدې نیت ولري که ئې ونه لري.

که د سجدې ایات په لمانځه کي ووایي یو ګړی وروسته د لمانځه رکوع یا سجدې ته ولاړ سي، د تلاوت د سجدې له پاره کفایت نه کوي. د لمانځه په جریان کي به بله سجده د تلاوت له پاره کوي.

که لمونځ پای ته ورسوي سجده ونه کړي له لمانځه د باندي به د تلاوت سجده نه کوي ځکه وخت ئې تېر سو.

که د لمانځه له پاره سلام وګرځوي په بل کار اخته سوی نه وي د تلاوت د سجدې قضا راګرځولای سي.

هغه څه چي د تلاوت په سجده پوري اړه لري

که امام او مقتدي له هغه چا څخه د سجدې ایات واورېدی چي د دوی سره په لمانځه کي شریک نه وي دوی دي هغه مهال سجده وکړي چي لمونځ پای ته ورسوي.

که د لمانځه په منځ کي سجده وکړي سهي نه ده خو په دغه سجده سره ئې لمونځ نه فاسدېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که سړي له امام څخه د سجدې ایات واورېدی وروسته ئې په امام پسې اقتداء وکړه، امام سجدې ته تللی نه وو نوی راغلی کس دي د امام سره سجدې ته ولاړ سي.

که یو سړي له امام څخه د سجدې ایات واورېدی وروسته ئې هغه مهال اقتداء پسي وکړه چي امام په دغه رکعت کي سجده کړې وه نوی راغلی کس د سجدې رسوونکی ګڼل کېږي، بله سجده باندي نسته.

که سړي د لمانځه دباندي د سجدې ایات وواېه سجده ئې ونه کړه اوس په لمانځه کي ئې بیا هغه ایات دوهم وار تلاوت کړ، سجده ئې وکړه، دغه سجده د دواړو له پاره کفایت کوي، دا هغه مهال که ځای بدل سوی نه وي (دواړه تلاوتونه پر یوه ځای سوي وي). که یو سړي پر یوه ځای څو واره د سجدې ایات مکرر وواېه یوه سجده کفایت کوي.

که یو سړی یو وار د سجدې ایات وواېه ځای ئې بدل کړ بیا ئې وواېه دوې سجدې باندي سته. د یوې خوني کونجان د یوه ځای حکم لري، خونه که غټه وي که کوچنۍ وي حکم یو دئ.

د مسجد کونجان د یوه ځای حکم لري، مسجد که لوی وي که کوچنی وي حکم یو دئ.

که اورېدونکي ځای بدل کړ مکرري سجدې باندي لازمي دي.

که ویونکي ځای بدل کړی نه وي حکم نه بدلېږي. مکروه ده چي یو څوک هغه سورت وواېي چي د سجدې ایات پکښي سته خو د سجدې ایات پرېږدي.

که اورېدونکی د سجدې له پاره تیار نه وي ښه دا ده چي: ویونکی د سجدې ایات کرار د ځان سره وواېي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تلاوت سجدې د کولو ډول

د تلاوت سجده دا ډول کیږي، چې:

د دوو تکبیرونو په منځ کې دې یوه سجده وکړي.

یو الله اکبر دې هغه مهال ووايي چې تندی پر مځکه ایږدي بل الله اکبر دې د سر را پورته کولو پر مهال ووايي. د الله اکبر د ویلو پر مهال دې لاسونه نه پورته کوي، تر سجدې وروسته التحیات او سلام نسته. د تلاوت سجده یو رکن لري، چې تندی پر مځکه ایښوول دي که ناروغ وي بیا دې اشاره وکړي.

د تلاوت د سجدې له پاره دواړه الله اکبر سنت دئ.

ښه دا ده چې سړی ودریږي بیا د تلاوت سجده وکړي د سجدې د سهي کېدو شرطونه هغه دي چې د لمانځه له پاره وو.

دومره ده چې لومړی الله اکبر د لمانځه له پاره شرط وو. د سجدې له پاره شرط نه دئ.

د تلاوت سجده د قران شریف په څوارلسو ځایونو کې واجبیږي:

۱. الاعراف سورت.

۲. النحل سورت.

۳. مریم سورت.

٤. الفرقان سورت.

٥. الم السجده سورت.

٦. الانشقاق سورت.

۷. الرعد سورت.

۸. الاسراء سورت.

۹. الحج سورت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. النمل سورت.

۱۱. ص سورت.

۱۲. النجم سورت.

۱۳. حم السجدة سورت.

۱۴. العلق سورت.

د جُمعې لمونځ

الله ﷻ ویلي دي: إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوْمِ ٱلْجُمُعَةِ فَٱسْعَوْاْ إِلَىٰ ذِكْرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلْبَيْعَ ذالكم خير لكم ان كنتم تعلمونَ [الجمعة: ۹]

ژباړه: کله چې د جمعې په ورځ د لمانځه له پاره اذان وسي د الله ﷻ يادوني ته لاړ سئ بيع پرېږدئ، دا ستاسي لپاره خير دئ که چيري تاسي پوهېږي.

رسول ﷺ ویلي دي: مَن تَوَضا فَاحسَنَ الوُضُوءَ ثُمَ اَتي الجُمُعَةَ فَاستَمَعَ وَ اَنصَتَ غُفِرَلَهُ مَا بَينَهُ وبينَ الجُمُعَةِ و زِيَادَةِ ثَلاثَةِ ايامٍ وَمَن مَسَ الحَصٰى فَقَد لَغَا.

ترجمه: څوک چي ښه اودس وکړي بيا د جمعې لمانځه ته ولاړ سي خطبې ته غوږ ونيسي. چپ کښېنئ د دوو جمعو تر منځ ګناه وربخښل کېږي درې ورځي نوري ورسره جمع کېږي.

او داغه رنګه رسول الله صلي الله عليه وسلم فرمايي: مَن تَرَكَ ثَلاَثَ جُمَعٍ تَهَاوُنَاً طَبَعَ اللهُ عَلَى قَلبِهِ.

ترجمه: رسول الله ﷺ ويلي دي: څوک چي د بې پروايي پر ډول درې جمعې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ پرېږدي الله ﷻ به ئې پر زړه مهر ولګوي.

خو که څوک کوچنۍ، ډبري سره واړوي دغه بخښنه ئې له لاسه ووته، ، د جمعې لمونځ دوه رکعته دئ په لوړ اواز، د جمعې لمونځ په مستقل ډول عيني فرض دئ. د ماپښين د لمانځه بدل نه دئ خو که د چا څخه د جمعې لمونځ پاته سي په عوض کي ئې د ماپښين څلور رکعته لمونځ کېږي.

د جمعې د لمانځه د فرض کيدو شرطونه

دلاندي شرطو د موجوديت پر مهال د جمعې لمونځ فرضيږي:

۱. نارينه به وي پر ښځي د جمعې لمونځ نسته.

۲. ازاد به وي، پر مريي د جمعې لمونځ نسته.

۳. د ښار او د ښار د څنډو اوسېدونکی به وي، پر مسافر او کليوال د جمعې لمونځ نسته.

۴. روغ به وي پر ناروغ د جمعې لمونځ نسته.

۵. ډاډمن به وي پر هغه چا د جمعې لمونځ نسته چي د ظالم له ظلم څخه پټ وي.

۶. ليدونکی به وي پر ړانده د جمعې لمونځ نسته.

۷. د تللو وس به لري پر هغه چا د جمعې لمونځ نسته چي پر پښو نه سي تللای.

پر هغو کسانو چي د جمعې لمونځ فرض نه وي که ئې ادا کړي لمونځ ئې سهي دئ د ماپښين لمونځ ئې له ذمې اوړي، بلکي د دوی له پاره د جمعې لمونځ مستحب دئ. ښځه دي د ماپښين لمونځ په کور کي ادا کړي ځکه جماعت ته وتلای نه سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې د لمانځه د سهي کېدو شرطونه

د جمعې لمونځ هغه مهال فرضيږي چي لاندي شرطونه موجود سي:

۱. ښار یا د ښار څنډې به وي، په کلیو کي د جمعې لمونځ نسته. روا ده چي په یوه ښار او د ښار په څنډو کي ډېر ځایونه د جمعې لمونځ اداسي.

۲. د جمعې لمانځه ته به پاچا یا د ده نایب حاضر سوی وي.

۳. د جمعې لمونځ به د ماپښین په وخت کي وي مخکي او وروسته روا نه دئ.

۴. خطبه، د ماپښین په وخت کي به تر لمانځه مخکي خطبه ویل سوې وي، د خطبې اورېدو له پاره به کم تر کمه دومره کسان موجود وي چي د جمعې لمانځه له پاره ضروري دي.

۵. عامه اجازه به موجوده وي هر څوک به د ورتلو اجازه لري په هغه سرای کي د جمعې لمونځ روا نه دئ چي دروازه ئې قلف سوې وي.

۶. د جمعې لمونځ به په جماعت سره ادا سوی وي، په انفرادي ډول روا نه دئ کم تر کمه به له امامه پرته درې کسان موجود وي. که مسافر یا ناروغ د جمعې د لمانځه امامت وکړي سهي دئ.

د خطبې سنتونه

لاندي کارونه په خطبه کي سنت دي:

۱. خطبه ویونکی به له مرداری او بې اودسی څخه پاک وي.

۲. د خطبه ویونکي عورت به پټ وي.

۳. تر خطبې مخکي به یو وار خطیب پر منبر کښېني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. موذن به د خطیب په مخکې اذان کوي.

۵. خطبه به په ولاړه وایي.

٦. د خطبې په پیل کې به د الله جل جلاله حمد وایي.

۷. د الله جل جلاله ستاینه به په هغه ډول کوي چې الله جل جلاله ئې وړ دئ.

۸. په خطبه کې به دوه شهادته (اشهد ان لااله الا الله - او - اشهد ان محمداً عبده ورسوله) وایي.

۹. په خطبه کې به درود وایي.

۱۰. په خطبه کې به د وعظ خبرې کوي کم تر کمه یو ایات دې پکښې ووایي.

۱۱. د دوو خطبو په منځ کې به یو وار سپکه ناسته کوي.

۱۲. د دوهمې خطبې په پیل کې به هم حمد او ثنا وایي پر پیغمبر علیه السلام به درود وایي.

۱۳. په دوهمه خطبه کې به د مومنانو له پاره دعا کوي.

۱۴. خطبه به په لوړ آواز وایي تر څو ناست خلک ئې واوري.

۱۵. خطبه دې ډېره نه اوږدوي د طوال المفصل سورت په اندازه دې خطبه اوږده کړي.

هغه څه چې د جمعې په لمانځه پورې اړه لري

تر لومړي آذان وروسته به بیع پرېږدي د جمعې لمانځه ته به ځي، کله چې خطیب د خطبې له پاره راووزي بیا لمونځ او خبري او د سلام جواب ورکول روا نه دي، همدا ډول تریچي کوونکي ته یرحمک الله نه سي ویل کېدلای.

خطیب ته مکروه ده چې خطبه اوږده کړي.

خطیب ته مکروه ده چې د خطبې یو سنت پرېږدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم څوک چي د خطبې اورېدو ته حاضر سوی وي، خوراک، څښاک، شاوخوا کتل ورته مکروه دي. خطیب چي منبر ته پورته سي ناستو خلکو ته دي سلام نه وایي.

څوک چي د التحیات پر مهال یا ئې د سهوي د سجدې پر مهال لمانځه ته حاضر سي، د جمعې لمونځ ئې رسولی دئ دوه رکعتونه دي پوره کړي.

معذوره او بندیانو ته مکروه ده چي د جمعې په ورځ په ښار کي د ماپښین لمونځ په جماعت ادا کړي.

د اخترونو احکام

ابو داود په خپل کتاب کي د انس ﷺ حدیث رانقل دئ. انس ﷺ وویل:

عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِيْنَةَ وَلَهُمْ يَوْمَانِ يَلْعَبُوْنَ فِيْهِمَا فَقَالَ مَا هٰذَانِ الْيَوْمَانِ ؟ قَالُوْا كُنَّا نَلْعَبُ فِيْهِمَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَبْدَلَكُمُ اللهُ بِهِمَا خَيْرًا مِّنْهُمَا يَوْمَ الْأَضْحٰى وَيَوْمَ الْفِطْرِ .

رسول علیه السلام مدینې منورې ته راغی د مدینې اوسېدونکو دوې ورځي درلودې په دغه ورځو کي دوی لوبي کولې.

رسول علیه السلام وویل: دا دوې څنګه ورځي دي؟

د مدینې اوسېدونکو ورته وویل: په دغو ورځو کي موږ د جاهلیت په زمانه کي لوبي کولې.

رسول علیه السلام ورته وویل: الله جل جلاله تاسي ته د دې ورځو په بدل کي دوې نوري ګټوري ورځي درکړي دي یوه د کوچني اختر بله د لوی اختر ورځي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوو اخترو لمونځونه واجب دي، د اختر لمونځ دوه رکعتونه دي، قرائت پکښې په زوره ویل کېږي، هغه مهال ادا کېږي چې لمر یوه نېزه راپورته سي، د اختر په لمانځه کې تکبیرونه سته د زاید تکبیرونو په نوم یادېږي، درې تکبیرونه په لومړي رکعت کې تر سبحانک اللهم وروسته ویل کېږي، درې تکبیرونه په دوهم رکعت کې تر رکوع مخکې ویل کېږي تر لمانځه وروسته خطبه ویل کېږي.

د اختر لمونځ پر چا واجب دئ؟

د اختر لمونځ پر هغه چا واجب دئ چې د جمعې لمونځ باندې فرض وي. نو په دې ډول د اختر لمونځ پر روغ نارینه چې آزاد وي، مقیم وي، په سترګو لیدلای سي، د خطر بېره ورسره نه وي د تللو وس ولري واجب دئ. پر ښځه، ناروغ، مریي، مسافر، ړانده او بېرېدونکي باندې د اختر لمونځ نسته، همدا ډول که څوک د تللو وس ونه لري د اختر لمونځ باندې نسته.

پر کومو کسانو چې د اختر لمونځ نه وي که ئې ادا کړ لمونځ ئې روا دئ.

د اختر د لمانځه د روا کېدو شرطونه

د اختر لمونځ هغه مهال روا کېږي چې لاندې شرطونه پوره وي:

۱. سړی په ښار او د ښار په شاوخوا کې وي.

۲. پاچا یا د پاچا ځایناستی به حاضر وي.

۳. عامه اجازه به وي (یعني عام او خاص به کولای سي چې د اختر په لمانځه کې ګډون وکړي).

۴. لمونځ به په جماعت سره وي . د جماعت له پاره کفایت کوي چې د امام سره یو بل سړی جوړه سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. لمونځ په خپل وخت کې وي، د اختر د لمانځه وخت هغه مهال پيلېږي چې لمر يوه نېزه راپورته سي، د زوال تر وخته دوام کوي، د اختر لمونځ بې له خطبې روا دئ خو مکروه دئ. که خطبه تر لمانځه مخکي وويل سي لمونځ روا دئ خو مکروه دئ.

د کوچني اختر دورځې غوره کارونه

د کوچني اختر په ورځ لاندي کارونه مستحب (غوره) دي:

۱. د ورځې په سبا وون (سپېدو) کې دي له خوبه ويښ سي.

۲. د سهار لمونځ دي د کلي په مسجد کې ادا کړي.

۳. مسواک دي ووهي.

۴. غسل دي وکړي.

۵. په خپلو کاليو کې دي تر ټولو ښه کالي واغوندي.

٦. خوشبويي (عطر) دي استعمال کړي.

۷. عيدګاه ته تر تلو مخکې دي خوراک وکړي.

۸. که سرسايه باندي واجبه وي عيدګاه ته تر تلو مخکي دي سرسايه ادا کړي.

۹. د خپل وس سره سم دي نور خيراتونه وکړي.

۱۰. خوښي دي ښکاره کړي، په غوړېدلي مخ دي د خلکو سره ملاقاتونه وکړي.

۱۱. عيدګاه ته دي پلي (پياده) ولاړ سي، په ټيټ ږغ دي الله اکبر وايي. کله چي عيدګاه ته ورسېدی الله اکبر دي پرېږدي.

۱۲. له عيدګاه څخه دي پر دوهمه لاره راسي، د اختر تر لمانځه مخکي په خپل کور او عيدګاه کي نفلي لمونځ کول مکروه دي. کله چي د اختر لمونځ ادا سي په عيدګاه کي نفلي لمونځ مکروه دئ په کور کي مکروه نه دئ.

د اختر د لمانځه د ادا کولو ډول

:

کله چې ته وغواړې چې د اختر لمونځ ادا کړې، د امام سره ودرېږه د اختر د لمانځه نیت وکړه. د امام د متابعت نیت وکړه. لومړی الله اکبر (تحریمه الله اکبر) ووایه، بیا سبحانک اللهم ووایه، بیا د امام سره یو ځای درې واره الله اکبر ووایه.

د هر وار الله اکبر سره لاسونه تر غوږونو پورې پورته کړه، بیا چپ سه، امام اعوذبالله او بسم الله قرار (پټ) وایي وروسته په لوړ غږ الحمد لله (فاتحه سورت) او یو بل سورت وایي.

ښه دا ده چې امام په لومړي رکعت کي سورت الاعلی ووایي. بیا د امام سره یو ځای رکوع او سجده وکړه، د اختر د لمانځه رکوع او سجده له نورو څخه فرق نه کوي.

کله چې د امام سره یو ځای دوهم رکعت ته پورته سوې، ته چپ سه، امام په کښته اواز بسم الله وایي بیا په لوړ آواز فاتحه سورت او یو بل سورت وایي، ښه دا ده چې امام په دوهم رکعت کي سورة الغاشیه ووایي، کله چې امام له قرائت څخه فارغه سي امام الله اکبر وایي، ته هم الله اکبر ووایه، لاسونه تر غوږو پورې پورته کړه، امام درې واره الله اکبر وایي ته ئې هم ورسره ووایه، هر وار لاسونه تر غوږو پورې پورته کوه، رکوع او سجده وکړه دا لمونځ لکه نور ورځني لمونځونه پوره کړه. کله چې امام له لمانځه څخه فارغه سي امام دوې خطبې وایي.

په دغه خطبو کي دي خلکو ته د کوچني اختر احکام وښیي، په دوهم رکعت کي که زائد تکبیرونه تر قرائت مخکي وویل سوه، لمونځ روا دئ، خو ښه دا ده چې قرائت تر تکبیرونو مخکي سي. که عذر موجود وي روا ده چې د اختر لمونځ دوهمي ورځې ته وځنډوي.

که د یو چا څخه د اختر لمونځ قضا سي د امام سره یو ځای ئې ادا نه کړ قضا باندي نسته، ځکه د اختر لمونځ بې له جماعته روا نه دئ.

د لوی اختر د ورځي احکام

د لوی اختر د ورځي احکام د کوچني اختر د ورځي غوندي دي. د لوی اختر لمونځ د کوچني اختر غوندي ادا کېږي، خو ښه دا ده چي د لوی اختر په ورځ دي خوراک د اختر تر لمانځه وروسته وکړي او پر لاري دي په لوړ آواز الله اکبر وايي او خطیب دي د لوی اختر په خطبه کي د اختري (قرباني) او د تشریق د تکبیرونو په هکله خلکو ته ښوونه وکړي.

که عذر موجود وي روا ده چي د لوی اختر لمونځ دوهمي او دریمي ورځي ته وځنډوي.

واجبه ده چي د عرفات د ورځي د سهار تر لمانځه وروسته یو ځلي تشریق تکبیرونه ووايي، بیا دي تر هر فرضي لمانځه وروسته دغه تکبیرونه د اختر د څلورمي ورځي د مازیګر تر لمانځه پوري په پرله پسې توګه ووايي، فرق نه کوي که سړي په جماعت لمونځ ادا کړی وي که په یوازي توګه، مسافر وي که مقیم وي، نارینه وي که ښځینه وي کلیوال وي که ښاري وي، د ټولو له پاره دغه تکبیرونه واجب دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمر او سپوږمۍ د تورېدو لمونځونه

بخاري له ابوبکر الصدیق رضي الله عنه څخه روایت کړی دئ چي: خسفت الشمس علي عهد رسول الله فخرج یجر رداءه حتي انتهي الي المسجد وثاب الناس الیه فصلي بهم رکعتین فانجلت الشمس فقال ان الشمس والقمر آیتان من ایات الله و انهما لا یخسفان لموت احد و لا لحیاته ولکن یخوف الله بهما عباده فاذا کان ذالک فصلوا حتي ینکشف ما بکم.

د رسول علیه السلام په زمانه کي لمر ترنځي ونیاوه (تور سو). رسول علیه السلام راووتي دوبته ئې پسي کشېدله (پټو)، تر څو مسجد ته ننوتی خلک هم باندي راټول سول. رسول علیه السلام د دوی سره دوه رکعته لمونځ وکړ، لمر روښانه سو.

رسول علیه السلام وویل: لمر او سپوږمۍ د الله د قدرت نخښي دي، د چا د مړیني په وجه نه تورېږي، د چا د زېږېدو په وجه نه تورېږي، بلکي الله جل جلاله د دوی په واسطه خپل بندګان بېروي، کله چي دا ډول پېښه وسي تر هغه لمونځ کوئ چي دوی روښانه کېږي.

کله چي لمر ترنځه ونیسي سنت ده چي دوه یا څلور رکعته لمونځ په جماعت ادا سي.

د لمر د تورېدو له امله جماعت موکد سنت دئ. د سپوږمۍ د تورېدو له امله جماعت سنت نه دئ. بلکي هر سړی دي جلا جلا لمونځ وکړي. د لمر د تورېدو لمانځه له پاره اذان، اقامت او خطبه نسته، بلکي یوازي دي دومره ووایي: الصلوة جامعة، لمونځ کېدونکی دئ.

د امام له پاره سنت دي چي قرائت، رکوع او سجده د لمر د تورېدو د لمانځه پر مهال اوږد کړي. که امام وبېرېدی (چي پر خلکو به درونډ سي) نو اوږده دعا دي وکړي، ناست خلک دي امین ووایي، تر څو په دې ډول لمر روښانه سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استسقاء لمونځ

روي ابو داود في سُنَنِهِ عن عَبدِاللهِ بنِ عَباسٍ ان النبِي صَلي فِي الاِستِسقَاءِ رَكعَتَينِ كَصَلاةِ العِيدِ.

ابو داود له عبدالله بن عباس ﷺ څخه روايت کړی دئ، چي: رسول ﷺ د استسقاء لمونځ د اختر د لمانځه غوندي دوه رکعته وکړ.

استسقاء دا ده چي بندګان له الله ﷻ څخه د سختي اړتيا پر مهال اوبه (باران) وغواړي.

ثابته ده چي رسول ﷺ استسقاء کړې ده، په استسقاء کي ئې دعا وکړه، د امام اعظم رحمه الله عليه پر مسلک د استسقاء لمونځ په جماعت نه ادا کېږي.

ياران (امام ابو يوسف رحمه الله عليه او امام محمد رحمه الله عليه) وايي امام دي خلکو ته دوه رکعته لمونځ په جماعت ادا کړي، قرائت دي په زوره پکښې ووايي، تر لمانځه وروسته دي دوې خطبې ووايي، ښه خبره دا ده چي له ابادو کورو څخه دباندي دري ورځي مسلسل د استسقاء لپاره ووځي.

ښه دا ده چي خلک پياده، په زړو کاليو کي چي پينې ولري په ډېري عاجزۍ په کښته سرونو ووزي.

ښه دا ده چي هره ورځ مخکي تر وتلو خيرات وکړي، ښه دا ده چي خلک روژې ونيسي. استغفار دي ډېر وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه دا ده چې خلک د ځانو سره حیوانان، بوډاګان او کوچنیان وباسي. امام دې د دعا پر مهال مخ د قبلې خوا ته کوي. لاسونه دې پورته کوي. مقتدیان دې په ناسته امین ووایي، مخونه به ئې د قبلې لورې ته وي.

امام به په خپله دعا کې دا الفاظ وایي:

اللهُمَّ اسقِنَا، غَیثاً مُغِیثاً نَافِعاً غَیرَضَارٍ، عَاجِلاً غیرَ اَجِلٍ، اللهم اسقِ عِبَادَکَ و بَهَائِمَکَ وَانشُر رَحمَتَکَ وآحیِ بَلَدَکَ المَیتَ. اللهُمَّ انتَ اللهُ لااِلٰه اِلاَّ انتَ الغَنِیُ و نَحنُ الفُقَرَاءُ انزِل عَلَینَا الغَیثَ وَ اجعَل ما انزَلتَ لَنَا قُوَةً وَ بَلاَغاً اِلٰی حِینٍ.

ژباړه: اې الله! موږ په باران اوبه کړه، په ګټور باران چې ضررمن نه وي. سملاسي وي، وخت پکښې نه وي.

اې الله خپل بندګان او حیوانان اوبه کړه، خپل رحمت وغوړوه، خپل مړ ښار ژوندی کړه.

اې الله! ته الله یې له تا پرته بل معبود نسته، ته غني یې موږ اړمن یو. پر موږ باران واوروه، په اوریدلي باران موږ ته قوت راکړه، موږ تر وخت پورې ورسوه. آمین.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې کتاب

څوک چې مري باید څه ورسره وسي؟

رسول ﷺ ویلي دي: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ . رواه ابوداؤد

د چا چې وروستۍ خبره لا اله الا الله وي جنت ته به ولاړ سي.

پر کوم چا چې د مرګ نخښې ښکاره سي، سنت کار دئ چې پر راسته اړخ ئې پرې باسي، مخ ئې د قبلې لوري ته کړي، دا هم روا ده چې پر شا ئې پرې باسي، پښې ئې د قبلې لوري ته وغوړوي، سر دې لږ پورته کړي، تر څو مخ ئې د قبلې خوا ته سي.

پر کوم چا چې د مرګ نخښې ښکاره سي، ښه دا ده چې دوې د شهادت کلمې ورته وښودل سي، د ده په مخ کي وویل سي، د ښوونې ډول ئې دا دئ چې:

کلمې په داسي ډول ورته وویل سي چې مړ کېدونکی کس ئې واوري. د ویلو امر دې نه ورته کوي، ځکه داسي نه چې مړ کېدونکی کس وو ایي: نه ئې وایم چې بیا بدګوماني منځته راسي. کوم څوک چې د ژوند په اخیرو شیبو کي وي باید هغه کسان ورته را حاضر کړل سي کوم چې پر ده ګران وو او مینه ئې ورسره درلوده.

ښه دا ده چې د ده په وړاندې یسین سورت وویل سي، په حدیث کي راغلي دي چې د هر ناروغ په مخ کي چې یسین سورت ولوستل سي، هرومرو به او به سوی مړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سي (تړی به نه وي). او به سوی به په قبر کي داخل سي. د قيامت په ورځ به او به سوی راپورته سي.

تر غسل مخکي به په مړي څه کوي؟

کله چي سړی مړ سي ښه دا ده چي زامي ئې وتړل سي.

د تړلو ډول ئې دا دئ چي په یوه رښکۍ دي زامي د سر خوا ته وتړل سي، سترګي دي پټي کړل سي.

څوک چي د ده سترګي پټوي دا الفاظ دي ووايي:

بِسمِ اللهِ و عَلٰی مِلَةِ رَسُولِ اللهِ، اللهُم يَسِر عَلَيهِ اَمرَهُ، و سَهِل عَلَيهِ مابَعده واَسعِده بِلقَاءِکَ واجعَل مَاخَرجَ اَلَيهِ خَيراً مِما خَرَجَ مِنه.

ژباړه: د الله په نوم، د رسول ﷺ پر دين، اې الله! د ده کار اسانه کړه، ده ته وروستۍ پېښي اسانه کړه. ده ته ستا د ليدو نېکمرغي ور په برخه کړه. ده ته تر هغه ځای چي دی ځني راغلی دئ هغه ځای ګټور کړه چي دی ورته راغلی دئ.

پر نس دي ئې دروند شی کښېښوول سي تر څو ونه پړسېږي.

لاسونه دي ئې د اړخو سره اوږده کښېښوول سي، پر سينه دي لاسونه نه ورايږدي.

تر غسل ورکولو مخکي د ده په وړاندي د قرآن لوستل مکروه دي، دا هغه مهال که لوستونکی مړي ته نژدې ناست وي، که ليري وي بيا پروا نه لري.

ښه دا ده چي خلک د ده په مړيني خبر کړل سي.

ښه دا ده چي د ښخولو، کفن او غسل ورکولو کار ئې ژر وکړل سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مړي ته د غسل ورکولو حکم

مړي ته غسل ورکول پر ژوندیو خلکو کفایي فرض دئ.

کله چې ځيني کسان غسل ورکړي د پاته خلکو ذمه فارغه ده. که هيچا غسل ورنه کړ، ټوله ګناه کاره دي د لاندي شرطو پر مهال غسل ورکول فرض دئ:

۱. مړی به مسلمان وي، کافر ته غسل ورکول فرض نه دئ.

۲. دا چې د مړي سر او د بدن نيمی یا له نيمي زیاته حصه به له منځه نه وي تللې.

۳. مړی به داسي وژل سوی کس نه وي چې د کلمې د لوړوالي له پاره وژل سوی وي. ځکه دغه ډول شهيد ته غسل نه ورکول کېږي. بلکي د خپلو وينو او کاليو سره يو ځای دفن کېږي.

۴. مړی به داسي يوه ټوټه زېږول سوې غوښه نه وي چې بدني جوړښت ئې پوره نه وي. که ماشوم ژوندی وزېږېدی اوازئې واورېدل سو، يا ئې حرکت وليدل سو غسل ورکول ئې واجب دي. د حمل موده که ئې پوره وي که نه وي فرق نه کوي. که ماشوم مړ وزېږېدی بدني جوړښت ئې پوره وي غسل ورکول کېږي.

د غسل ورکولو ډول

مړی پر هغه تخته اينبوول کېږي، چې درې واره خوشبويي پر کارول سوې وي. عورت ئې له نو (نامه) څخه تر زنګانه پوري پټېږي، بيا ئې کالي ايستل کېږي. بيا د لمانځه غوندي اودس ورکول کېږي. دومره چې خوله او پزه ئې نه پرېول کېږي، بلکي خوله او پزه ئې په لانده ټوکر مسح کېږي. وروسته هغه اوبه پر اچول کېږي چې طبعي بوټي او ګلان پکښې اچول سوي وي.

که طبعي بوټي او ګلان نه وي په خالصو اوبو غسل ورکول کېږي. د مړي سر

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ږیره دي په خطمي او صابون پرېولي، بیا دي مړی پر چپه اړخ پرېباسي او به دي باندي واچوي، دومره اوبه چي لاندي برخي ته ئې ورسېږي، بیا دي په راسته اړخ پرېباسي دومره اوبه دي باندي واچوي چي لاندي برخي ته ئې ورسېږي.

بیا دي راپورته کړي پر نس دې کرار لاس تېر کړي که څه شي ووتی هغه دي پرېولي غسل دي له سره نه راګرځوي، بیا دي په یوه ټوټه ټوکر کي وپېچي، پر ږیره او سر دي خوشبویي استعمال کړي. د سجدې پر غړو دې کافور وکاروي. د مړي نوکان او وربښتان دي نه پرې کوي، د مړي وربښتان او ږیره دي نه ږمونځوي، که سړی پیدا نه سو ښځه خپل مېړه ته غسل ورکولای سي، که ښځه پیدا نه سوه سړی خپلي مېرمني ته غسل نه سي ورکولای، بلکي په ټوکر کي دې وپېچي. سړي ته روا ده چي کوچني هلک او نجلۍ ته غسل ورکړي، ښځي ته روا ده چي کوچني هلک او نجلۍ ته غسل ورکړي.

مړي ته د کفن ورکولو احکام

پر مسلمانانو کفایي فرض د چي مړي ته کفن ورکړي که ځینو کسانو کفن ورکړ د ټولو ذمه فارغه ده. که هیچا ور نه کړ ټوله ګناهکار دي. د کفن کمه اندازه چي مړي ته د هغه په ورکولو سره د مسلمانانو له ذمې څخه کفایي فرض اوړي، هغه ده چي د مړي ټول بدن پټ کړي. د مړي کفن د ده له خپل هغه سوچه مال څخه ورکول کېږي چي د بل چا حق اړه پوري ونه لري.

که مړي مال نه درلودی کفن ئې پر هغه چا لازم دئ چي د ده نفقه باندي لازمه وي. که مړي داسي څوک نه درلودی چي د ده نفقه باندي لازمه وي بیا له بیت المال څخه کفن ورکول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که مسلمانانو بیت المال نه درلودی، یا بیت المال موجود وو خو هغه ته رسېدنه ممکنه نه وه بیا پر هغه مسلمانانو کفن ورکول لازم دي چي وس ئې ولري.

د کِفن ډولونه

د کفن له پاره درې ډولونه دي:

۱. سنت کفن

۲. کفايي کفن

۳. اړين کفن

سنت کفن د نارينه وو له پاره يو قميص، بل لنګ، بله ډوپټه ده. د نارينه له پاره کفايي کفن يو لنګ بله دوپټه ده، تر دې کموالی مکروه دئ.

د نارينه له پاره اړين کفن هغه ټوټه ټوکر دئ چي په سملاسي توګه موجود وي فرق نه کوي که يوازي شرم ځای (عورت) پټ کړي. ښه دا ده چي کفن له سپين پنبي ټوکر څخه وي لنګ به د سر له کله ګي څخه تر پښو (قدمو) پوري وي، دوپټه به تر لنګ يو شرعي ګز اوږد وي، قميص به له غاړي څخه تر قدمو پوري وي، قميص به لستوڼي نه لري.

نارينه ته د کفن ورکولو ډول

نارينه ته د کفن ورکولو ډول دا دئ چي لومړی لفافه هواره کړل سي، وروسته لنګ باندي وغوړول سي، وروسته قميص باندي کښېښوول سي بيا مړی باندي پرېباسي قميص باندي واغوستل سي بيا د لنګ چپه خوا باندي راواړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیادي لنګ د راسته خوا باندي راواړوي، وروسته دوپټه له چپې خوا باندي واچول سي وروسته د راستې خوا څخه باندي واچول سي، د کفن سر او پای وتړل سي تر څو له مړي څخه جلا نه سي.

د ښځي له پاره سنت کفن لنګ، دوپټه، پوړنی، یو ټوټه ټوکر دئ. د ښځي له پاره کفایي کفن یو لنګ، یوه دوپټه، بل پوړنی دئ. اړین کفن د ښځي له پاره دا دئ چي: موجود ټوکر ورکړل سي، ښه دا ده چي ټوکر له سینې څخه تر ورنو پوري اوږد وي. روا ده چي دغه ټوکر له سینې څخه تر نامه پوري وي.

ښځي ته د کفن ورکولو ډول

ښځي ته د کفن ورکولو ډول دا دئ چي لومړی دوپټه بیا لنګ وروسته قمیص وغوړول سي قمیص په واغوستل سي، وروښتان دوې کوڅې سي پر قمیص سربېره پر سینه کښېښوول سي، وروسته پوړنی پر سر کښېښوول سي، پوړنی دې پر سر نه ورپېچي، نه دې غوټه کوي.

بیا لنګ له چپې خوا باندي راواړوي، وروسته دې له راسته خوا څخه باندي راواړوي. بیا دې سینه د ټوکر په ټاکلي ټوټې وتړي بیا دې دوپټه باندي راواړوي.

د جنازې د لمانځه احکام

مړي ته لمونځ ورکول پر مسلمانانو کفایي فرض دئ. که ځینو کسانو د جنازې لمونځ ورکړ د پاتو ذمه فارغه ده، که ټولو ورنه کړ ټول له ګناهکاره دي.

پر هغه چا د جنازې لمونځ واجب دئ چي فرضي لمونځ باندي فرض وي، خو د

مړي په مړیني به خبر وي، که خبر نه وي باندي واجب نه دئ. د جنازې په لمانځه کي دوه رکنونه (داخلي فرضونه) سته:

لومړی: څلور واره الله اکبر ویل. هر الله اکبر د یوه رکعت حکم لري.

دوهم: ولاړه، بې له عذره د جنازې لمونځ په ناسته روا نه دئ.

د جنازې د لمانځه شرطونه

د جنازې لمونځ هغه مهال روا دئ چي لاندي شرطونه موجود وي:

۱. مړی به مسلمان وي، کافر ته د جنازې لمونځ نه ورکول کېږي.

۲. مړی به پاک وي حکمي او حقیقي مرداري به باندي نه وي، تر غسل ورکولو مخکي لمونځ نه ورکول کېږي.

۳. مړی به حاضر وي، غایب ته د جنازې لمونځ نه ورکول کېږي.

۴. مړی به د لمونځ کوونکو د مخ خوا ته وي که شا ته پروت وي لمونځ سهي نه دئ.

۵. مړی به پر مځکه پروت وي، که مړی پر هغه کټ پروت وي چي کټ پر مځکه ولاړ وي هم لمونځ روا دئ. خو هغه مهال روا نه دئ چي پر حیوان بار وي، یا د خلکو پر اوږو پروت وي. که د یو عذر له امله پر حیوان یا د خلکو پر اوږو پروت وي بیا روا دئ.

د جنازې د لمانځه سنتونه

د جنازې په لمانځه کي لاندي کارونه سنت دي:

۱. امام به د مړي د سینې پر برابري درېږي. مړی که نر وي که ښځه وي فرق نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. تر لومړي الله اکبر وروسته سبحانک اللهم ویل کېږي.

۳. تر دوهم الله اکبر وروسته درود ویل کېږي.

۴. تر دریم الله اکبر وروسته مړي ته دعا کېږي.

که مړی لوی نارینه یا ښځینه وي داسي دعا ئې کوي:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا، وَغَائِبِنَا وَصَغِيْرِنَا وَكَبِيْرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا. اَللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيْمَانِ.

ژباړه: اې الله، زموږ مړي او ژوندي وبخښه، زموږ حاضر او غایب وبخښه، زموږ لوی او کوچنیان وبخښه.

زموږ نر او ښځه وبخښه، اې الله په موږ کي چي څوک ژېږي پر اسلام ئې وژېږوه، په موږ کي چي څوک مري پر ایمان ئې مړ کړه.

که مړی کوچنی وي بیا داسي دعا ویل کېږي:

اللهم اجعله لنا فرطاً واجعله لنا اجراً و ذخراً واجعله لنا شافعاً مشفعاً.

اې الله! دی زموږ له پاره مخکښه وګرځوه، دی زموږ له پاره اجر او ذخیره وګرځوه، دی زموږ شفاعت کوونکی وګرځوه، او شفاعت ئې ومنه.

که نجلۍ مړه وي دا دعا کېږي:

اللهمَ اجعَله لَنَا فَرَطاً واجعَلها لَنَا اجراً و ذُخراً وَاجعَلها لنا شافِعةً و مُشَفَعةً.

تر څلرم الله اکبر وروسته دي سلام وګرځوي د اول تکبیر ماسوا په نورو تکبیرونو کي دي لاسونه نه پورته کوي، لمونځ دي پاى ته ورسوي، ښه دا ده چي لمونځ کوونکي دري صفونه، یا پنځه یا اووه او داسي نور طاق صفونه جوړ کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چي د جنازې په لمانځه پوري اړه لري

که د مړي خپلوان (ولي) د جنازې لمونځ ورکړي بیرته نه راګرځول کېږي. که مړی بې له لمانځه دفن سو (ښخ کړل سو) د جنازې لمونځ قبر ته ورکول کېږي، دا هغه مهال که مړی پړسېدلی نه وي که په یو وار ډېري جنازې حاضري سوې، ښه دا ده چي هر یوه ته جلا لمونځ ورکول سي.

دا هم روا ده چي ټولو ته په یو وار لمونځ ورکول سي، که امام ټولو جنازو ته په یو وار لمونځ ورکاوه، مړي دي د مخ په خوا کي په اوږد صف کي کښېږدي لومړی دي د نارینه وو بیا دي د کوچنیانو وروسته دي د ښځو جنازې کښېښوول سي.

کوم کوچنی چي د زېږون پر مهال ژوندی وي (وروسته مړ سي) نوم پر ایښوول کېږي، لمونځ ورکول کېږي. که د زېږون پر مهال ژوندی نه وي، نوم نه پر ایښوول کېږي، لمونځ نه ورکول کېږي.

بلکي غسل ورکول کېږي په یوه ټوټه ټوکر کي پېچل کېږي فن کېږي، بې له عذره مړي ته په هغه مسجد کي لمونځ ورکول مکروه دي چي جماعت پکښې کیږي. که د عذر له امله وي پروا نه لري.

که سړي امام د دوو تکبیرونو تر منځ ورساوه، انتظار دي وکړي، کله چي امام بل تکبیر وو ایه راغلی کس دي لمونځ ورسره پیل کړي، په پای کي دي تېر سوي تکبیرونه او نور راوګرځوي، خو دغه تېر سوي شیان به د جنازې تر پورته کېدو مخکي راګرځوي، که سړي امام تر لومړي الله اکبر وروسته ورساوه، په لمانځه دي پیل وکړي، دوهم تکبیر ته دي انتظار نه کوي، که سړی د جنازې لمانځه ته هغه مهال حاضر سو چي څلور تکبیرونه تېر سوي وه، سلام پاته وو، د جنازې لمونځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځني تېر دئ برخه دي پکښې نه اخلي.

ځوک چي ځان ووژني غسل ورکول کېږي لمونځ ورکول کېږي، هغه چا ته لمونځ نه ورکول کېږي چي په قومي شخړو کي وژل سوي وي، يا ئې خپل مور او پلار په ظلم وژلي وي، يا ئې لار نيولې وي د لار نيولو پر مهال ووژل سي.

د جنازې د لمانځه ډول

د جنازې د لمانځه ډول دا دئ چي امام دي د مړي د سينې پر برابري ودرېږي، مقتديان دي تر شا صف جوړ کړي هر يو دي د جنازې د فرضي لمانځه نيت وکړي او دا چي دا لمونځ د الله له پاره دئ مقتدی دي د دې نيت تر څنګ د امام د متابعت نيت هم وکړي.

بيا دي لاسونه پورته کړي لومړی الله اکبر دي ووايي، وروسته دي سبحانک اللهم ووايي. بيا دي دوهم الله اکبر ووايي، لاسونه دي نه پورته کوي، درود دي ووايي، بيا دي دريم الله اکبر ووايي، لاسونه دي نه پورته کوي، مړي او مسلمانانو ته دي دعا وکړي، بيا دي څلورم الله اکبر ووايي لاسونه دي نه پورته کوي سلام دي وګرځوي، يو وار دي راسته بيا چپه خوا ته سلام وګرځوي، امام دي الله اکبرونه په لوړ آواز وايي، نور شيان (سبحانک اللهم، درود، مړي ته دعا) دي کرار وايي، مقتديان دي ټول الفاظ کرار وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې د وړلو احکام

پر مسلمانانو کفایي فرض ده چې مړی تر قبر پورې ورسوي، د مړي وړل عبادت دي. هر مسلمان باید تلوار وکړي چې د مړي په وړلو کې ونډه واخلي، رسول ﷺ د سعد بن معاذ رضي الله عنه د جنازې په وړلو کې برخه واخیسته. سنت دا دئ چې جنازه څلور کسه یوسي. د جنازې د هر وړونکي له پاره سنت دي چې څلوېښت ګامه جنازه یوسي.

ښه دا ده چې جنازه دومره چابکه یووړل سي چې مړی له ځایه بې ځایه نه سي.

ښه دا ده چې د جنازې تر شا سړی روان وي، مکروه ده چې د جنازې تر ایښوولو مخکې سړی کښېني.

د مړي د ښخولو احکام

سنت دي چې کم تر کم قبر د نیم قامت (کت) په اندازه ژور وکیندل سي، که تر نیم قامت زیات ژور وي ډېر ښه دئ، ښه دا ده چې قبر ته لحد ورکول سي یوازې هغه مهال په منځ کې لحد غوندې کیندنه کېږي چې مځکه سسته وي، مړی د قبلې له لوري قبر ته کښته کېږي.

څوک چې مړی قبر ته کښته کوي دا دعا دې وایي: بِسمِ اللهِ و عَلٰی مِلةِ رَسُولِ اللهِ.

ژباړه: د الله په نوم او د محمد ﷺ پر دین.

په قبر کې دې مړی پر راسته اړخ کړي تر څو مخ ئې د قبلې خوا ته سي، کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مړی په قبر کې کښېښوول سو د کفن غوټې دې خلاصې کړل سي.

که مړی ښځه وي، قبر ته د کښته کولو پر مهال دې پر قبر پرده وغوړول سي، که نر وي پرده نه غواړي، مکروه ده چې لحد ته پخې خښتې، او لرګي کښېښوول سي، بلکې اومې خښتې او نلان دې ورته کښېښوول سي. که اومې خښتې او نلان نه وه بیا پخې خښتې او لرګي مکروه نه دي.

ښه دا ده چې حاضر خلک هر یو درې موټه خاوره قبر ته واچوي د لومړي موټ سره دې دا توري ووايي: مِنها خَلَقناکُم، له دې خاورو څخه مې تاسې پیدا کړي یاست.

د دوهم موټ سره دې دا توري ووايي: وَ فِیهَا نُعِیدُکُم. دې خاورو ته مو ورګرځوو.

د دریم موټ سره دې دا وايي: و مِنهَا نُخرِجُکُم تَارَةً اُخری، له دې خاوري څخه مو بل وار راباسو.

وروسته دې خاوري باندې ور واچوي تر څو قبر ډک سي. قبر دې د اوښ د بوک غوندې جوړ کړي څلور کونجه دې نه جوړوي.

د زینت او فخر له پاره دې پر قبر ودانۍ نه جوړوي. د قبر د ټینګښت له پاره هم ودانۍ نه جوړول کېږي. مکروه ده چې مړی په خونه کې دفن کړل سي، ځکه په خونه کې دفن کېدل یوازې د پیغمبرانو خاصیت دئ.

روا ده که ضرورت وي ډېر مړي په یوه قبر کې ښخ کړل سي، که ډېر مړي په یوه قبر کې دفن کېدل، ښه دا ده چې د دوو مړو تر منځ په خاورو فاصله راوستل سي.

که په کښتۍ کې څوک مړ سي غسل او لمونځ ورکول کېږي په کفن کې پېچل کېږي بیا اوبو ته اچول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه مهال که وچه لیري وي او د مړي د خرابېدو بېره وي.

ښه دا ده چي مړی په هغه ځای کي ښخ کړل سي چي پکښي مړ سوی دئ.

مکروه ده چي مړی تر یوه او دوه میله لیري یووړل سي، که مړی په قبر کي قبلې ته مخامخ نه وو ایښوول سوی او س قبلې ته د مخامخ کولو له پاره قبر نه شنل کېږي. که مړی پر چپه اړخ پرې ایستل سوی وي همداسي ده. که د بیت المال مال ورسره دفن سوی وي بیا شنل کېږي.

د قبرو د زیارت کولو احکام

نارینه وو ته مستحب دي چي د قبرو زیارت ته ولاړ سي. په اوسنی زمانه کي د ښځو له پاره قبرو ته د زیارت له پاره تلل مکروه دي. د قبر د زیارت کولو پر مهال ښه دا ده چي یٰسٓ سورت ولوستل سي. په پښو سره پر قبرونو ختل مکروه کار دئ او پر قبرو باندي خوب کول مکروه عمل دئ دا هم مکروه ده چي له هدیرې څخه درختي او واښه وشکول سي.

د شهید احکام

الله ﷻ ویلي دي: وَلَا تَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ قُتِلُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ أَمْوَٰتًۢا ۚ بَلْ أَحْيَآءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿١٦٩﴾ فَرِحِينَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضْلِهِۦ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِٱلَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا۟ بِهِم مِّنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾ ... [آل عمران: ۱۶۹–۱۷۰]

تاسي پر هغو کسانو د مړو ګومان مه کوئ چي د الله په لاره کي وژل سوي دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی ژوندي دي د الله په وړاندي خواړه خوري، دوی په هغه څه سره خوښ دي چي الله دوی ته ورکړي او دوی زيري کوي پر هغه کسانو چي له دوی سره تر اوسه لا يو ځای سوی نه وي چي پر دوی بېره او غم نسته.

رسول ﷺ ويلي دي: مَا مِنْ أَحَدٍ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يُحِبُّ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا وَأَنَّ لَهُ مَا عَلَى الأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ غَيْرُ الشَّهِيدِ فَإِنَّهُ يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجِعَ فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ لِمَا يَرَى مِنَ الْكَرَامَةِ ».

ترجمه: هيڅوک نسته چي جنت ته ولاړ سي، خوښه ئې وي چي دنيا ته وګرځي يوازي شهيد هيله کوي چي دوهم وار دنيا ته ولاړ سي لس واره ووژل سي ځکه دی د شهادت درناوی ويني.

شهيد هغه مسلمان دئ چي په ظلم ووژل سي، فرق نه کوي که دا وژنه په جنګ کي وي، که د ياغيانو له خوا وي که د قطاع الطريق (لارنيوونکو غلو) له خوا وي.

شهيد درې ډوله دئ:

۱. د دنيا او آخرت دواړو شهيد.

۲. يوازي د آخرت شهيد.

۳. يوازي د دنيا شهيد.

د دنيا او آخرت شهيد چي کامل شهيد ګڼل کېږي هغه شهيد دئ چي مسلمان وي، عاقل وي، بالغ وي، له جنابت څخه پاک وي، تر ټپي کېدو وروسته مړ سوی وي، تر ټپي کېدو وروسته ئې خوراک، څښاک او خوب کړی نه وي، تداوي ئې نه وي کړې، په داسي حال کي چي دی د هوښ په حالت کي وي د يوه لمانځه پوره وخت باندي تېر سوی نه وي.

کامل شهید ته غسل نه ورکول کېږي، په خپلو جامو کي پېچل کېږي، لمونځ ورکول کېږي د خپلو کالیو او وینو سره دفن کېږي. د ضرورت پر مهال ئې کالي زیاتېږي او کمېږي[٤٠].

مکروه ده چي ټولي جامې ئې ځني وکښل سي.

د آخرت شهید هغه څوک دئ چي له اسلامه ماسوا په مخکنیو شرطو کي یو شرط پکښې کم وي[٤١].

په دنیا کي د شهید معامله نه ورسره کېږي، خو په آخرت کي د شهید غوندي اجر تر لاسه کولای سي. دوی ته غسل ورکول کېږي، کفن ورکول کېږي، لمونځ ورکول کېږي. د دنیا شهید هغه منافق دئ چي د مسلمانانو په صف کي ووژل سي، ده ته غسل نه ورکول کېږي، په خپلو کالیو کي پېچل کېږي د کامل شهید غوندي لمونځ ورکول کېږي، ظاهر ته اعتبار ورکول کېږي.

---

[٤٠] په کامل شهید کي هغه کس داخل دئ چي د خپل ځان، مال او عزت په دفاع کي ووژل سي خو شرط دا دئ چي په تېره شی وژل سوی وي.

[٤١] په دې ډول شهید کي هغه څوک داخل دئ چي په اوبو کي ډوب سي، یا په اور وسوځل سي یا د علم په تلاښ وتلي وي مړ سي، او یا په وبا مړ سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روژې کتاب

الله ﷻ ویلي دي: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ١٨٣﴾ [البقره: ۱۸۳]

اې مومنانو! پر تاسي د پخوانيو غوندي روژه فرض سوې ده، تاسي تقوا وکړئ.

الله ﷻ ویلي دي: ﴿شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ﴾

د روژې مياشت هغه ده چي قرآن پکښې نازل سوی دئ، دا قران د خلکو لپاره هدايت او د هدايت نښانې او د حق او باطل په منځ کي جلا کوونکي دئ، کله چي له تاسي څخه څوک د روژې مياشتي ته ورسېږي روژه دي پکښې ونيسي.

رسول ﷺ ویلي دي: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ. رَمَضَانَ متفق عليه

اسلام پر پنځو شيانو بنا دئ:

[يو دا چي] دا شاهدي ادا کول چي د عبادت وړ يوازي الله دئ محمد د الله

رسول دئ.

لمونځ کول، زکات ورکول، حج کول او د روژې په میاشت کې روژه نیول.

ټول امت اتفاق لري چې د روژې په میاشت کې پر مکلف کس روژه نیول فرض عین ده، په دې هکله هیڅوک مخالفت نه لري. روژې تخ په عرب صوم وايي صوم په لغت کې ځان ساتلو ته وايي

په شریعت کې روژه دا ده چې له خوراک، څښاک او جماع څخه د سپېدو له راختلو څخه تر لمر لوېدو پورې ډډه وسي. او د روژې نیت به ئې کړي وي.

روژه پر چا فرض ده؟

د روژې ادا او قضا پر هغه چا فرض ده چې لاندې شرطونه پکښې جمع وي:

۱. لوی وي، پر کوچني روژه فرض نه ده.

۲. مسلمان وي، پر کافر روژه فرض نه ده.

۳. عاقل وي، پر لېوني فرض نه ده.

۴. په اسلامي هیواد کې وي، یا په کفري هیواد کې وي خو د روژې په فرضیت خبر وي.

د روژې ادا پر چا فرض ده؟

۱. د روژې اداء پر مقیم فرض ده پر مسافر ادا نسته.

۲. پر روغ فرض ده، پر ناروغ فرض نه ده.

۳. له حیض او نفاس څخه به ښځه پاکه وي، پر حیض او نفاس لرونکې ښځې ادا نسته، بلکې روژه ورته روا نه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندي شرطو پر مهال ادا سهي کېږي

روژه هغه وخت سهي کېږي چي لاندي شرطونه موجود سي:

۱. هغه وخت چي د روژې نیولو نیت ئې کړي وي، کله چي د نیت د سهي کېدو وخت داخل سي[٤٢].

۲. ښځه به په حیض او نفاس کي نه وي.

۳. روژه نیوونکی به اوس سمدستي په خوراک، څښاک او جماع بوخت نه وي.

۴. د روژې د سهي کېدو له پاره شرط نه دئ چي له جنابت څخه به پاک وي.

د روژې ډولونه

روژه شپږ ډوله ده:

۱. فرض

۲. واجب

۳. سنت

۴. مستحب

۵. مکروه

۶. حرامه

---

(٤٢) د روژې د میاشتي روژه او نفلي روژې نیت تر لمر لوېدو وروسته بیا د ورځي تر نیمی لږ مخکي پوري، د هغه قضائي روژې نیت چي د روژې د میاشتي قضائي وي، په ټوله شپه کي سهي دئ، د سپېدو تر راپورته کېدو وروسته نیت سهي نه دئ. د کفارې او نفلي روژې یوائې د شپې نیت سهي کېدای سي، د ورځي ئې نیت روا نه دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روژې د میاشتي روژه فرض ده.

واجب روژه درې ډوله ده: د نفلي روژې قضا راوړل، نذري روژه، او د کفارې روژه.

د کفارې روژه په لاندي صورتو کي لازمېږي:

بې له عذره د روژې په میاشت کي د ورځي پر مهال روژه په قصدي توګه ماتول. په قصدي توګه د روژې په میاشت کي د ورځي له خوا جماع کول.

د خپلي ښځي سره ظهار کول،

قسم باندي او ښتل،

د احرام پر مهال ځیني حرامي کړني تر سره کول.

په خطا سره قتل کول.

سنت روژه د عاشورا روژه ده، خو نهمه، یا یوولسمه روژه به ور سره جوړه کوي.

لاندي روژې مستحب دي:

۱. په هره میاشت کي درې ورځي روژه نیول، ورځي ټاکلي نه دي.

۲. د میاشتي د دیارلسمي، څوارلسمي او پنځلسمي ورځي روژه نیول.

۳. په هره هفته کي د دوشنبې او پنجشنبې روژه نیول.

۴. د کوچني اختر په میاشت کي شپږ روژې نیول.

۵. د هغه چا له پاره چي حج ته تللی نه وي، د عرفات د ورځي روژه نیول.

۶. د داود عليه السلام غوندي روژه نیول، هغه داسي چي یوه ورځ روژه ونیسي بله ورځ ئې ونه نیسي. دا ډول روژه د الله جل جلاله ډېره خوښه ده.

لاندي ډول روژه مکروه ده:

۱. یوازي د عاشورا په ورځ روژه نیول.

۲. یوازي د شنبې په ورځ روژه نیول.

۳. دوې ورځي پر له پسې روژه نیول چي ماښام روژه ماته نه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندي روژې حرامي دي:

۱. د کوچني اختر په ورځ روژه نيول.

۲. د لوی اختر په ورځ روژه نيول.

۳. د تشريق په ورځو کي چي د لوی اختر د مياشتي يوولسمه، دوولسمه او ديارلسمه ده روژه نيول.

د روژې د نيت وخت

بې له نيته روژه سهي نه ده.

د نيت ځای زړه دئ.

د روژې نيت له شپې څخه بيا د ورځي تر نيمي لږ مخکي سهي کېږي. دا هغه مهال چي د روژې د مياشتي روژه ادا کوي، يا معين نذر پر ځای کوي يا نفلي روژه نيسي.

د روژې د مياشتي روژه په مطلق نيت[٤٢] او د نفل په نيت دواړو سهي کېږي. معين نذر په مطلق نيت او د نفل په نيت دواړو سهي کېږي. د روژې د مياشتي د قضا راوړلو له پاره د نيت تعين او د شپې له خوا نيت کول ضروري دي.

همداسي د نفلي روژې د قضا راوړلو، د کفارې روژې او مطلق نذر له پاره د نيت تعين او د شپې له خوا نيت ضروري دئ.

---

[٤٢] مطلق نيت دا دئ چي د روژې نيت وکړي، واجب، فرض او نفل تعين نه کړي دا هم تعين نه کړي چي دا روژه د روژې د مياشتي روژه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میاشتي لیدل څنګه ثابتیږي؟

رسول ﷺ ویلي دي: صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ فَإِنْ غم عَلَيْكُمْ فَأَكْمِلُوا عِدَّةَ شَعْبَانَ ثَلَاثِينَ يَوما. رواه البخاري.

د میاشتي په لیدو روژه نیسئ، د میاشتي په لیدو روژه ماتوئ، اختر جوړوئ. که میاشت په (ګردونو کي) پټه سوه، د شعبان د میاشتي دېرش ورځي پوره کړئ.

د روژې میاشت په لاندي دوو شیانو کي په یوه ثابتیږي:

لومړی: د میاشتي په لیدلو سره.

دوهم: د برات په پوره کېدلو سره (دا هغه مهال که میاشت ونه لیدل سي) که یوه سړي او یوې ښځي د میاشتي د لیدلو خبر ورکړ منل کېږي، دا هغه مهال که د روژې له پاره وو.

خو د اختر له پاره د دوو نارینه وو یا د یوه نارینه د دوو ښځینه وو شاهدي اړینه ده. دا هغه مهال که په اسمان کي ګرد او غبار وو. که ګرد او غبار نه وي بیا د روژې او اختر دواړو له پاره د داسي ډلي شاهدي په کار ده چي د دروغو احتمال پکښې له منځه تللی وي. د نورو میاشتو په هکله د دوو عادلو نارینه وو، یا د یوه نارینه او دوو ښځو شاهدي کفایت کوي، خو پر دوی به د قذف حد عملي سوی نه وي.

کله چي د میاشتي لیدل په یوه ځای کي ثابت سي، د نورو ځایو پر اوسېدونکو هم روژه فرضیږي، دا هغه مهال چي د دوی په ګاونډ کي وي او مطلع (د میاشتي ښکاره کېدو ځای) ئې سره یو وي او په واجبوونکي ډول د میاشتي د لیدو خبر ور ورسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که یو سړی په یوازي توګه د روژې میاشت ولیده د ده شاهدي نه منل کېږي خو دی به یوازي روژه نیسي.
که د اختر میاشت ویني، شاهدي ئې نه منل کېږي، خو دی به روژه نیسي اختر به نه جوړوي.

د شک په ورځ روژه نیول

د شک ورځ هغه ورځ ده چي د برات نهه ویشت ورځي پوره سي، میاشت ونه لیدل سي معلومه نه وي چي میاشت راختلې ده که نه؟ د فرض په نیت د شک روژه مکروه ده، که د نفل او فرض په منځ کي شکمن وي هم مکروه ده.
که یوازي په یقیني توګه د شک په ورځ نفلي روژه ونیسي پروا نه لري، که څوک د روژې او اختر په منځ کي شکمن وي روژه ئې سهي نه ده.
مفتي ته په کار ده چي عامو خلکو ته ووایي چي: نژدې تر غرمې پوري انتظار وکړئ (شی مه خورئ) د روژې نیت مه کوئ، که د روژې معلومات ونه سو بیا خوراک وکړئ، که سړي د شک په ورځ د نفلو په نیت روژه نیولې وه وروسته معلومه سوه چي د دغه ورځي روژه ده دغه روژه د فرضي ځای نیسي قضا باندي نسته.

هغه شیان چي روژه نه ماتوي

لاندي شیان روژه نه ماتوي:

۱. په هېره خوراک کول.
۲. په هېره څښاک کول.

۳. په هېره جماع کول.
۴. چي ځان او ورېښتان غوړ کړي.
۵. که سترګي توري کړي.
۶. که وينه وکاږي.
۷. چي د يو چا غيبت وکړي.
۸. چي د خوړلو نيت ئې کړی وي خو شی ونه خوري.
۹. که ئې په خوله ګرد ننوتی فرق نه کوي که د ژرندي ګرد وي.
۱۰. که ئې په خوله په غير قصدي توګه دود ننوتی.
۱۱. که ئې په خوله مچ ننوتی.
۱۲. که جنابت ورپېښ سو. که ټوله ورځ پر جنابت پاته سي هم روژه نه فاسدېږي، خو دغه کار تحريمي مکروه دئ ځکه فرضي لمونځ پکښې پاتېږي.
۱۳. که په وياله کي غوټه (ډوب) سو غوړ‌ږو ته ئې اوبه ننوتې.
۱۴. که پزي ته ګرنګ داخل سوه وروسته ئې کش کړه تېر ئې کړه.
۱۵. که قی ورغلی خو بيرته په غير قصدي توګه وګرځي لږ او ډېر يو حکم لري.
۱۶. قصدي قی ووهي په تشه خوله يو څه په غير قصدي توګه ځني تېر سي.
۱۷. په غاښو کي ئې تر نخود لږ شی بند وي او س ئې تېر کړي.
۱۸. د يوې کونجدي په اندازه شی وخوري په ستوني کي ئې خوند معلوم نه سي.
۱۹. په ستني سره روژه نه ماتېږي ستن که په رګ کي ولګول سي که په غوښه کي وي يو حکم لري.
۲۰. که لړګی په غوږ کي ووهي خيره په را وکاږي پروا نه لري، که دا عمل څو څو واره تکرار کړي هم پروا نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه مهال قضا او کفاره دواړه لازمېږي؟

په لاندې صورتو کي کفاره او قضا دواړه لازمېږي:؛

۱. کله چي داسي شی وخوري چي طبع ليوالتيا ورته ولري او د نس شهوت پر ځای کېږي.

۲. کله چي د شرعي عذره پرته دوا وخوري.

۳. کله چي روژه لرونکي کس اوبه يا بل مشروب وڅښي.

۴. کله چي روژه لرونکی کس جماع وکړي.

۵. کله چي د باران څاڅکي تېر کړي.

۶. کله چي غنم وخوري په غاښونو ئې وژووي.

۷. کله چي د غنم داني ژوندۍ تېري کړي.

۸. کله چي د کونجدي داني وخوري.

۹. کله چي مالګه وخوري.

۱۰. کله چي چلم او سګرېټ وڅکوي.

۱۱. کله چي د خاورو د خوړلو عادت ولري خاوره وخوري. که عادت ونه لري بيا کفاره باندي نسته.

د کفارې دوجوب شرطونه

دلاندي شرطو پر مهال کفاره لازمېږي:

۱. د روژې د ادا پر مهال خوراک، څښاک کول، که د روژې په مياشت کي نه وي کفاره نسته، همداسي که ادا نه وي قضا راګرځوي کفاره نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. چي خوراک، څښاک په قصدي توګه وي، که په هېره وي کفاره نسته.
۳. خوراک، څښاک په تېروتنه نه وي، که سړي ګومان کاوه چي شپه پاته ده خوراک او څښاک ئې وکړ وروسته معلومه سوه چي سپيدې راپورته سوي دي کفاره باندي نسته.
۴. خوراک او څښاک ته اړ سوی نه وي که ورته اړ سوی وو کفاره باندي نسته.
۵. که خوراک او څښاک ته اړ ایستل سوی نه وو، که د بل له خوا اړ ایستل سوی وو کفاره باندي نسته.

د کفارې بیان

کفاره په لاندي ډولونو ادا کېږي:

لومړی: مریی آزادول، کافر او مسلمان دواړه کفایت کوي.

دوهم: پرله پسې دوې میاشتي روژه نیول په منځ کي به روژه نه خوري، په داسي وخت کي به د کفارې روژې نیسي چي په دغو شپېتو ورځو کي به د اختر او د تشریق ورځي نه وي.

دریم: شپېته مسکینانو ته میانه خواړه ورکول.

کفاره په لوړ ترتیب ادا کېږي. که چا د مریي د آزادولو وس نه درلودی، دوې میاشتي پرله پسې روژه دي ونیسي، که څوک د روژې نیولو وس ونه لري شپېته مسکینانو ته دي خواړه ورکړي، دومره خواړه چي دوه وخته ښه په ماړه سي، د مسکینانو په ډله کي به داسي څوک نه وي چي پر ده ئې نفقه لازمه وي لکه مور او پلار، مېرمن او نور. که ئې مسکینانو ته غله ورکول نو هر مسکین ته دي نیمه پیمانه غنم یا اوړه ورکړي یا دي قیمت ورکړي، یا دي پوره پیمانه اوربشي، یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خرما ورکړي، يا دي د دوی قيمت ورکړي[٤٤].

څه مهال قضا بې له کفارې لازمېږي؟

په لاندې صورتو کې روژه فاسدېږي، قضا لازمېږي کفاره نسته.

۱. کله چې روژاتي د شرعي عذر له امله روژه ماته کړي، مسافر سي، يا ناروغ سي، يا حيض او نفاس، لېونتوب او بېهوښي ورپېښه سي.

۲. روژاتي داسي شی وخوري چې په عادت کي د خوړلو له پاره نه وي لکه د شرعي عذر پر مهال دوا خوړل، وچ او لانده اوړه خوړل، په يو وار ډېره مالګه خوړل، پنبه خوړل، کاغذ خوړل، د خرما مندکه خوړل، ختې خوړل چې د ختو د خوړلو عادت ونه لري.

۳. کله چې روژاتي لاندې شيان تېر کړي: کوچنۍ ډبره، اوسپنه، سره او سپين زر، ژړ او نور قضا سته کفاره نسته.

۴. کله چې روژاتي د بل چا له خوا خورک، څښاک ته اړ ايستل سي او خورک او څښاک وکړي.

۵. کله چې روژاتي خورک، څښاک ته اړ سي (مجبور سي)، خورک يا څښاک وکړي.

۶. کله چې روژاتي تېر وزي ګومان وکړي چې شپه پاته ده يا لمر لوېدلی دئ خو وروسته معلومه سي چې شپه تېره سوې وه، يا لمر لوېدلی نه وو.

۷. کله چې خوله او پزه پرېولي او به څنې تېري سي.

۸. کله چې په قصدي توګه په ډکه خوله قي وکړي (خواګرځي وکړي).

---

[٤٤] پوره پيمانه درې کېلو او شپېته ګرامه، (۳۰۶۰) ګرامه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. کله چي د باران څاڅکي، یا د واوري ټوټه ئې خولې ته ولوېږي په غیر قصدي توګه ځني تېر سي.

۱۰. کله چي د روژې میاشت نه وي سړی خپله روژه فاسده کړي.

۱۱. څوک چي په قصدي توګه دود کش کړي.

۱۲. کله چي د غاښو په منځ کي پاته سوی شی چي د نخودو د دانې غوندي وي وخوري.

۱۳. کله چي سړی یو وار په هېره خوراک وکړي وروسته په قصدي توګه خوراک پسي وکړي.

۱۴. د روژې نیت ئې د ورځي کړی وو د شپې ئې نه وو کړی او س ئې روژه ماته کړه.

۱۵. مسافر راغی مقیم سو یو وار ئې روژه ونیول وروسته ئې خوراک وکړ.

۱۶. مقیم سړي روژه نیولې وه وروسته مسافر سو خوراک ئې وکړ.

۱۷. د روژې نیت ئې کړی نه وو خو ټوله ورځ ئې خوراک، چښاک ونه کړ.

۱۸. کله چي په غوږ کي اوبه یا دوا وڅڅوي.

۱۹. کله چي په پزه کي دوا وڅڅوي.

۲۰. کله چي پر هغه ټپ دوا واچوي چي په نس کي وي یا پر هغه زخم دوا واچوي چي په دماغ کي وي دوا نس ته ورسېږي. په دغو یادو سوو صورتو کي که روژه د روژې په میاشت کي فاسده سوه یوازي قضا سته کفاره نسته.

هغه څه چي د روژاتي له پاره مکروه دي

لاندي شیان د روژاتي له پاره مکروه دي باید ډډه ځني وسي:

لومړی: بې له ضرورته د شي خوند څکل او ژوول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نارې په خوله کې جمع کول بيا تېرول.

هر هغه کړنه چې دې کمزوري کوي لکه وينه کښل او نور.

هغه څه چې د روژاتي له پاره مکروه نه دي

لاندې کارونه په روژه کې مکروه نه دي:

لومړی: د برېتو او ږيرې غوړول.

دوهم: سترګې تورول.

دريم: د يخوالي له پاره لمبېدل.

څلورم: د يخوالي له پاره په لندو جامو کې ځان پېچل.

پنځم: بې اوداسه، پزه او خوله پرېولل.

شپږم: د ورځې په پای کې مسواک وهل بلکې د ورځې په پای کې مسواک د ورځې د لومړيو غوندې سنت دئ.

هغه څه چې د روژاتي له پاره مستحب دي

لاندې کارونه د روژاتي له پاره مستحب دي:

۱. پېشلمې کول.

۲. پېشلمې د شپې وروستۍ برخې ته ځنډول خو مناسبه ده چې تر سپېدو (سباوون) څو دقيقې مخکې خوراک او څښاک ودرول سي.

۳. کله چې په يقيني توګه لمر ولوېږي، پر روژه مات دې تلوار کوي (ځنډ دې نه کوي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. تر سپیدو مخکي د جنابت له امله غسل کول تر څو د عبادت له پاره تیاری ونیول سي.

۵. ژبه باید له درواغو، غیبت، چوغلګرۍ او بنکنځلو څخه بنده کړل سي.

۶. د روژې په میاشت کي باید په هر فارغه وخت کي د الله ذکر وسي د قرآن تلاوت او استغفار وسي.

۷. غوسه باید ونه کړل سي.

۸. له شهوتونو څخه باید لیریوالي وسي فرق نه کوي که حلال شهوتونه وي.

هغه عذرونه چي د روژې ماتول روا کوي

اسلام فطري دین دئ، انسان د وس سره سم مکلف ګرځوي، الله ﷻ مهربانه دئ، که بنده عذر ولري ورته روا کړې ئې ده چي اوس روژه وخوري بل وخت ئې قضا را وګرځوي.

په لاندي صورتو کي روژه پرېښوول روا دي:

۱. د ناروغ له پاره، چي د تاوان بېره ولري، یا د ناروغۍ د ډېرښت احتمال موجود وي.

۲. که سړی په هغه سفر تلی چي لمونځ لنډ کوي.

۳. که سړی ډېر وږی یا تږی سو، د ده غالب ګومان وو که روژه ونه خورم مرم.

۴. امیدواري ښځي ته یا د دې په نس سوي کوچني ته که روژې تاوان کاوه.

۵. تي ورکوونکي ښځي ته کله چي د روژې نیول دې او د تي ماشوم ته تاوان کاوه.

۶. کله چي ښځي ته حیض او نفاس پیښ سي، بلکي دا وخت روژه ماتول واجب ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. هغه بوډا ته چي د روژې نيولو وس ونه لري، پر دغه ډول بوډا قضا نسته بلکي فديه سته.

۸. که سړي نفلي روژه نيولې وه اوس ئې بې له عذره ماتولای سي بلکه ورځ به قضا راوړي.

۹. هغه چا ته چي د دښمن سره په جګړه بوخت وي، پر هر چا چي د روژې قضا پاته وي بايد د قضا په راوړلو کي تلوار وکړي، خو که قضاء وځنډوي هم روا ده، قضايي روژې په پرله پسې او جلا ډول دواړو نيول کېدلای سي. که پر سړي قضايي روژه پاته وي د روژې مياشت راورسېږي د روژې د مياشتي روژه به مخکي نيسي، د ځنډ په وجه فديه باندي نسته.

څه وخت په نذر وفا کول واجب دي؟

رسول ﷺ ويلي دي: مَن نَذَرَ ان يُطِيعَ اللهَ فليطِعهُ و مَن نَذَرَ ان يَعصِيهُ فلا يَعصِهِ. رواه البخاري.

که چا د عبادت کولو په موخه نذر وکړ عبادت دي وکړي. که چا د ګناه کولو په موخه نذر وکړ ګناه دي نه کوي.

کله چي درې شرطونه جمع سي په نذر وفا کول واجب ګرځي:

لومړی: کله چي نذر سوی کار په خپل جنس کي فرض ولري لکه لمونځ او روژه چي نذر کړي.

دوهم: کله چي نذر سوی کار په خپل ځان کي مقصود وي.

دريم: کله چي تر نذر کېدو مخکي نذر سوی کار واجب نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدا وجه ده چې د مريي آزادول، اعتکاف کول، لمونځ کول او روژه نيول سړی نذر کولای سي.

خو اودس نذر کولای نه سي، ځکه اودس ځاني مقصود والی نه لري، د تلاوت سجده نذر کولای نه سي ځکه هغه تر نذر مخکي واجب ده، د ناروغ پوښتني ته ورتلل نذر کېدلای نه سي، ځکه په خپل جنس کي واجب نه لري.

که سړي د اختر د ورځي یا د تشريق د ورځي روژه نذر کړه نذر سهي دئ، خو واجب ده چې په دغو ورځو کي به روژه نه نيسي، ځکه روژه پکښې منع سوې ده، وروسته دي قضا راوګرځوي.

اعتکاف

اعتکاف دا دئ چې سړی په هغه مسجد کي چې جماعت پکښې کېږي د اعتکاف په نيت څنډ وکړي (پکښې پاته سي).

اعتکاف درې ډوله دئ:

لومړی: واجب، دا ډول اعتکاف هغه دئ چې نذر سوی وي.

دوهم: موکد کفايي سنت، دغه اعتکاف د روژې د مياشتي په لسو وروستيو ورځو کي دئ.

دريم: مستحب، دا هغه اعتکاف دئ چې نذر سوی نه وي او د روژې په وروستيو کي نه وي.

د اعتکاف موده

د اعتکاف د ډولونو په اعتبار د اعتکاف موده فرق کوي، د نذر سوي اعتکاف موده هغه ده چې ده ښوولې وي، د روژې د مياشتي اعتکاف لس

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستۍ ورځې دي، د نفلي اعتکاف موده تاکلې موده نه لري خو یوه شېبه ئې کمه موده ده.

اعتکاف یوازې په هغه مسجد کي سهي کېږي چي جماعت پکښې ادا کېږي، امام او مؤذن ولري.

ښځه به د خپلي خوني پر هغه ځای اعتکاف کوي چي د لمانځه له پاره ئې ټاکلی دئ.

د نذري اعتکاف له پاره روژه ضروري ده.

د سنت او نفلي اعتکافونو له پاره روژه ضروري نه ده.

د اعتکاف فاسدوونکي شیان

په لاندي شیانو اعتکاف فاسدېږي:

لومړی: کله چي بې له عذره له مسجد څخه ووزي.

دوهم: کله چي حیض او نفاس ورپېښ سي.

دریم: کله چي جماع وکړي، یا په شهوت څوک مچ کړي یا لاس ور وړي.

هغه عذرونه چي له مسجد څخه د وتلو له پاره روا کوونکي دي

د لاندي درو عذرونو له امله له مسجد څخه وتل روا کېږي:

لومړی: طبعي عذرونه لکه بولي، صحرا گښت، لمبېدل، او نور، ځکه معتکف اړ دئ چي د انساني حاجت او د جنابت له امله د غسل کولو له پاره له مسجد څخه ووزي خو یوازې د اړتیا په اندازه به د باندي پاته کېږي.

دوهم: د شرعي عذرو له امله لکه د جمعې د لمانځه له پاره دا هغه مهال که د اعتکاف په او سني مسجد کي د جمعې لمونځ نه ادا کېدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم: د ضروري عذرونو له امله لکه پر ځان بېرېدل پر خپل سامان بېرېدل او داسي نور.

که مسجد ونړېدی هم وتل روا دي، خو بل مسجد ته به سملاسي ځي هلته به د اعتکاف نیت کوي.

معتکف په مسجد کي خوراک، څښاک کولای سي، د خپلي اړتیا شیان رانیولای سي، خو رانیول سوی شی به د رانیولو پر مهال مسجد ته نه دننه کوي.

هغه څه چي د معتکف له پاره مکروه دي

لومړی: معتکف ته مکروه ده چي د سوداګری په نیت په مسجد کي د بیع عقد وکړي، که مبیعه حاضره کړي که نه فرق نه کوي حکم یو دئ.

دوهم: معتکف ته مکروه ده چي د خپلي اړتیا شیان د عقد پر مهال مسجد ته حاضر کړي.

دریم: معتکف ته مکروه ده چي خبري نه کوي (ګونګه روژه ونیسي). دا هغه مهال که چوپتیا عبادت وګڼي که ئې عبادت ونه ګڼي بیا مکروه نه ده.

د اعتکاف کولو اداب

په اعتکاف کي لاندي کارونه مستحب دي:

لومړی: یوازي به ګټوري خبري کوي.

دوهم: د خپل اعتکاف له پاره دي تر ټولو غوره مسجد انتخاب کړي، لکه د مکې د اوسېدونکي له پاره مسجد حرام، د مدینې د اوسېدونکي له پاره نبوي مسجد، د بیت المقدس د اوسېدونکي له پاره مسجد اقصیٰ او مسجد جامع (چي د جمعې لمونځ پکښې ادا کېږي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم: د قرآن په تلاوت، شرعي اذکارو، درودونو دي ځان بوخت کړي، دیني کتابونه دي وګوري.

سرسایه

سرسایه واجب ده، سرسایه هغه شی دئ چي مسلمان ئې له خپل مال څخه د ځان پاکولو په موخه اړمنو ته ورکوي. تر څو د هغه جرم علاج وګرځي چي په روژه کي د بدو او بې ګټو خبرو له امله ئې دی مرتکب سوی دئ.

عبدالله بن عباس ﷺ ویلي دي: فَرَضَ رَسُولُ اللهِ زَكَاةَ الفِطرِ طُهرَةً لِلصائِمِ من اللغو والرفث وطعمه للمساكين. رواه احمد.

رسول ﷺ سرسایه د روژاتي د پاک کولو په موخه واجب ګڼلې ده، تر څو د بدو خبرو او بښکنځلو ناولتیا پرېمینځي او د اړمنو له پاره یوه ګوله ډوډۍ سي، سرسایه واجب ده.

سرسایه پر چا واجب ده؟

سرسایه پر هغه چا واجب ده چي لاندي شرطونه پکښې موجود وي:

۱. مسلمان وي، پر کافر سرسایه نسته.

۲. آزاد وي، پر مریي سرسایه نسته.

۳. د نصاب مالک وي، نصاب د ده تر پورونو او ضروري اړتیاوو زیات وي، که زیات نه وي سرسایه باندي نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې شیان په ضروري او اصلي اړتیاوو کې داخل دي

۱. د اوسېدو ځای.

۲. د کور سامان.

۳. د اغوستو کالي.

۴. د سپرتیا شی، موټر، موټرسایکل.

۵. هغه سامان آلات چې د کار کولو له پاره کار ځني اخلي (لکه کولنګ، بېلچه، د کروندې تکتور او نور).

د سرسایې د وجوب له پاره شرط نه دئ چې پر نصاب کال تېر سي، که سړی تر سپېدو مخکې د اختر په ورځ د نصاب مالک سي سرسایه باندې لازمه ده، د سرسایې له پاره شرط نه دي چې مالک به عاقل او بالغ وي، بلکې کوچنی او لېونی که د نصاب مالک وي سرسایه ئې ایستل کېږي.

سرسایه څه مهال واجبېږي؟

سرسایه د کوچني اختر په سهار د سپېدو (سباوون) د راختلو پر مهال واجبېږي.

که سړی تر سپېدو مخکې مړ سي یا مسکین سي سرسایه باندې نسته، که تر سپېدو وروسته کوچنی وزېږېدی یا کافر مسلمان سي یا سړی د نصاب خاوند سي سرسایه باندې نسته، روا ده چې: سرسایه تر وخت مخکې او وروسته ادا سي.

خو ښه دا ده چې تر عیدګاه، د اختر تر لمانځه مخکې ادا کړل سي. که سړي سرسایه په روژه کې ادا کړه روا ده، بلکې فضیلت لري تر څو بې وزله مسکین د اختر له پاره جامې او نوري اړتیاوې پوره کړي، که سړی سرسایه د اختر تر لمانځه وروسته ادا کړي مکروه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوم چا له خوا سرسایه ادا کېږي؟

واجب ده چي سرسایه د ځان له خوا او ېې وزله کوچنیو اولادو له خوا ورکول سي.

که کوچني اولادونه مال ولري، د دوی له خپل مال څخه ادا کېږي. که پلار د ځوانۍ پر ډول د دوی سرسایه ادا کړي روا ده، پر پلار لازمه نه ده چي د خپلو لوی اولادونو سرسایه ادا کړي که د ځوانۍ پر ډول ئې ادا کړي روا ده.

که لوی اولادونه بې وزله لېونیان وي بیا به پلار د دوی سرسایه ادا کوي.

د سرسایې اندازه

په نص کي د سرسایې په ضمن کي څلور شیان یاد سوي دي:

غنم، اوربشي، خرما او اوڅکي.

یو سړی به د غنمو نیمه پیمانه (نژدې ۱۸۰۰ گرامه) غنم یا غنمین اوړه یا یوه پیمانه (نژدې ۳۶۰۰ گرامه) اوربشي، یا خرما یا اوڅکي په سرسایه کي ورکوي، که قیمت ورکړي هم روا ده.

که یو سړی نور حبوبات (غله دانه) لکه ماش، جواري او نور په سرسایه کي ورکړه قیمت ئې د غنمو یا اوربشو تاکلي اندازې ته رسېدی کفایت کوي.

سړی کولای سي چي هر ډول سکه (نقدي) په سرسایه کي ورکړي بلکي نقدي فضیلت لري ځکه د مسکین له پاره گټه لري.

یو سړی کولای سي چي د یوه کس سرسایه څو کسانو ته ورکړي. دا هم روا ده چي د ډېرو کسانو سرسایه یوه کس ته ورکول سي. هغه چا ته سرسایه ورکول کېږي چي زکات ورکول کېدلای سي، دغه کسان په آیات کي داسي ښوول سوي دي:

انما الصدقات للفقراء ... ریښتیا زکاتونه یوازې د فقیرانو، مسکینانو او ...

له پاره دي دغه ډلي به وروسته په تفصیلي ډول وپېژنو انشاءالله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زکات کتاب

الله ﷻ ویلي دي: وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَقْرِضُواْ ٱللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا [المزمل: ۲۰]

لمونځ ادا کړئ، زکات ورکړئ الله ﷻ ته حسنه قرض ورکړئ، هغه نېکي چي تاسي د ځانو لپاره مخکي کړي وي هغه به د الله ﷻ سره تر لاسه کړئ، هغه ستاسي لپاره ګټور دي او په اجر کي لوی دي.

الله ﷻ ویلي دي: وَٱلَّذِينَ يَكۡنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلۡفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرۡهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٖ ﴿٣٤﴾ يَوۡمَ يُحۡمَىٰ عَلَيۡهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكۡوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمۡ وَجُنُوبُهُمۡ وَظُهُورُهُمۡۖ هَٰذَا مَا كَنَزۡتُمۡ لِأَنفُسِكُمۡ فَذُوقُواْ مَا كُنتُمۡ تَكۡنِزُونَ ﴿٣٥﴾ [التوبه: ۳۴-۳۵]

ژباړه: کوم کسان چي سره او سپین زر ذخیره کوي د الله ﷻ په لار کي ئې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لګوي پر هغوی د دردوونکي عذاب زیری وکړه په هغه ورځ چي دغه خزانې په اور کي تودې کړل سي بیا د دوی تندي، اړخونه او شاوي داغ کړل سي، دا هغه څه دي چي تاسي ځانو لپاره ذخیره کړي وه. نو هغه څه وڅکئ چي تاسي ذخیره کړي وه.

رسول ﷺ ویلي دي: مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مُثِّلَ لَهُ مَالُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَقْرَعَ لَهُ زَبِيبَتَانِ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُ بِلِهْزِمَتَيْهِ يَعْنِي بِشِدْقَيْهِ ثُمَّ يَقُولُ أَنَا مَالُكَ أَنَا كَنْزُكَ ثُمَّ تَلَا { لَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ } الْآيَةَ . رواه البخاري .

چا ته چي الله ﷻ مال ورکړی وي زکات ئې ادا نه کړي مال ئې د قیامت په ورځ د یک مار په بڼه سي، د سترګو پر لوړه برخه ئې دوه تور ټکي وي، سړی تر باړخو ګانو ونیسي وایي: زه ستا خزانه یم، ته زما مالک یې.

وروسته رسول ﷺ دغه آیات تلاوت کړ: ولا تحسبن الذين يبخلون بما اتاهم من فضله ...الايه

پر هغو کسانو ګومان مه کوئ چي الله ﷻ د خپلي مهربانۍ په وجه مال ورکړی وي دوی بخیلي کوي...

زکات په لغت کي پاک کولو او ډېرولو ته ویل کېږي.

په شریعت کي مخصوص مال د خپلو شرطونو سره حقدارانو ته په ملکیت ورکولو ته زکات ویل کېږي.

زکات د اسلام مهم رکن دئ، په دې ډول بې وزلي او بدبختي له منځه وړل کېږي، د خلکو تر منځ مینه او محبت منځته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زکات د فرض کېدو شرطونه

دلاندې شرطو پر مهال زکات فرضېږي:

۱. اسلام، پر کافر زکات نسته، اصلي کافر او مرتد دواړه یو دي.

۲. آزادي، پر مریي زکات نسته.

۳. لوی والی، پر کوچني زکات نسته.

٤. عقل، پر لېوني زکات نسته،

٥. بشپړ ملکیت، بشپړ ملکیت دا دئ چې مملوک مال د ده په لاس کې وي، که سړی د شي مالک سي خو قبض کړی ئې نه وي لکه د ښځې مهر زکات باندې نسته. پر هغې ښځې زکات نسته چې مهر ئې تر لاسه کړی نه وي، پر هغه سړي هم زکات نسته چې مال ئې په لاس کې وي خو مالک ئې نه وي پور کړی ئې وي.

٦. مملوک مال به نصاب ته رسېدلی وي که نه وي رسېدلی زکات نسته. مال ته په کتو نصاب فرق کوي.

۷. مال به تر اصلي اړتیاوو زاید وي، همدا وجه ده چې د اوسېدو په کورونو، د اغوستو په کالیو، د کور په سامان، د سپرتیا په حیوان (موټر او موټرسایکل) او د استعمال په وسیله کې زکات نسته، په هغه سامان کې هم زکات نسته چې د کار له پاره کارول کېږي (لکه ټکټر، لاسي ګاډی، د خرادۍ ماشین او نور). په علمي کتابو کې چې د سوداګرۍ له پاره نه وي زکات نسته، ځکه دا ټوله په اصلي اړتیاوو کې داخل دي.

۸. مال به له پوره فارغه وي. که پر سړي دومره پور باندې وي چې شته مال ټوله پکښې ځي زکات باندې نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. مال به نما (ډېرښت) کوي فرق نه کوي، که ډېرښت حقیقي وي که حکمي وي، حکم یو دئ. په پسو کي ډېرښت او زیاتوالی حقیقي دئ، په سرو او سپینو زرو کي زیاتوالی حکمي دئ، زر که سیکې وي که لوښي او زېورات وي حکم یو دئ. په جواهرو، قیمتي ډبرو، ملغلرو، یاقوتو او نورو کي چي د سوداګرۍ له پاره نه وي زکات نسته، ځکه حقیقي او تقدیري زیاتوالی نه لري.

زکات څه مهال ادا کېږي؟

د زکات د ورکولو له پاره شرط دئ چي قمري (سپوږمیز) کال به پر مال تېرېږي. مانا د کال په سر او پای کي به نصاب بشپړ وي. د کال په منځ کي د نصاب بشپړوالی شرط نه دئ. که سړی د کال په سر کي د نصاب مالک سي، پوره یو کال نصاب پوره وو زکات واجب دئ. که د کال په سر کي نصاب پوره وو، د کال په منځ کي کم سو، د کال په وروستیو کي بیرته نصاب پوره سو زکات واجب دئ، که سړی د کال په سر کي د نصاب مالک سي د کال په اوږدو کي د مال له جنس څخه نور مال وګټي نوی ګټل سوی مال د اصلي مال سره یو ځای کېږي.
زکات پر ټوله مال واجب دئ، فرق نه کوي که ګټل سوی مال په سوداګرۍ تر لاسه سوی وي، که په میراث او سوغات تر لاسه سوی وي.

د زکات ورکړه څه مهال سهي کېږي؟

د زکات ورکړه هغه مهال سهي کېږي چي د ورکولو پر مهال د زکات نیت ولري. که وکیل د ورکولو پر مهال یا د زکات د جلا کولو پر مهال د زکات نیت ولري زکات

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهي دئ. که فقير ته ئې مال ورکړ نيت ئې نه درلودی وروسته ئې د زکات نيت وکړ زکات سهي دئ خو شرط دا دئ چې مال به د بې وزلي فقير په لاس کي پاته وي.

د زکات د سهي کېدو له پاره شرط نه ده چې فقير د ده په نيت خبر وي چې راکړل سوی مال زکات دئ.

که يو سړي يوه مسکين ته مال ورکړ ويل: دا ډالۍ او سوغات دئ يا پور دئ، خو په نيت کي ئې زکات وو زکات سهي دئ، که يو چا خپل ټوله مال خيرات کړ زکات ئې له ذمې اوړي، که د مال يوه برخه له منځه ولاړه په هغه اندازه زکات له منځه ځي، يو سړي زر درهمه درلوده پنځه ويشت درهمه زکات باندي سته.

خو که دوه سوه درهمه له منځه ولاړه زکات پنځه درهمه کمېږي.

د يو چا پر مسکين پور باندي وي اوس ئې د زکات په نيت وروبخښي د زکات ځای نه نيسي، ځکه مال په ملکيت ور نه کړل سو، بې له تمليکه زکات سهي نه دئ.

د سرو او سپينو زرو زکات

په سرو او سپينو زرو کي هغه مهال زکات سته چې نصاب ته ورسېږي. د سرو زرو نصاب شل مثقاله دئ (د پنځه اتيا ګرامو سره مساوي دئ).

د سپينو زرو نصاب دوه سوه درهمه دئ (د پنځه سوه پنځه نيوي ګرامو سره برابر دئ) څوک چې د نصاب مالک سي د سرو او سپينو زرو څخه دي دلسمي يوه څلورمه چې (يوه روپۍ په څلوېښتو روپيو کي ده). ورباسي.

له شل مثقالو څخه نيم مثقال زکات ورکول کېږي، له دوه سوه درهمه څخه پنځه درهمه زکات ادا کېږي.

هغه سره او سپين زر چې ډېر صفا نه وي د سوچه زرو حکم لري دا هغه وخت که

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زرو ارخ غالبه وي.

که د غشو (فضله موادو) ارخ ډېر وي بيا سره او سپين زر د عروضو (سامانو) غوندي دي.

کله چي مال تر نصاب زيات سي هغه مهال زکات پکښې سته چي د نصاب يوې پنځمي ته ورسېږي. دا د امام اعظم رحمة الله عليه مسلک دئ.

د امام ابو يوسف رحمة الله عليه او امام محمد رحمة الله عليه مسلک دا دئ چي: کوم مال چي پر نصاب زيات سي يوه ځلوېښتمه پکښې سته فرق نه کوي که يوې پنځمي ته ورسېږي که نه، فتوا د دوی (امام ابو يوسف او امام محمد) پر مسلک ورکول کېږي.

د سرو او سپينو زرو د نصاب مالک اختيار لري که د زرو يوه ټوټه په زکات کي ورکوي، که رواجي قيمت ورکوي او که بل سامان او وزني او پيمانه ئې شی ورکوي ټول سهي دي.

د سامان زکات

له سرو او سپينو زرو او حيوانانو چپه نور ټول اجناس عروض (سامان) ګڼل کېږي. په سامان کي هغه مهال زکات سته چي لاندي شرطونه موجود سي:

لومړی: د سامان د مالک سره به سامان د سوداګری په نيت وي.

دوهم: د سامان قيمت به د سرو يا سپينو زرو نصاب ته رسېږي. مسلمان سوداګر به د کال په پای کي خپلو ټولو سوداګريزو شيانو ته حساب کوي که د بازار د نرخ سره سم د دې شيانو قيمت نصاب ته ورسېدی زکات دي ادا کړي، که نصاب ته ونه رسېدی زکات نسته، د دوکان سامان چي د سوداګری له پاره نه وي نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې حسابیږي. که سرې مځکه، حیوان یا بل غیر منقول مال درلودی او س ئې د سوداګرۍ نیت ورته وکړ هغه مهال ئې د زکات له پاره کال پیلیږي چې عملي سوداګري پیل کړي.

د پور زکات

د زکات په وړاندې پور درې ډوله دئ:

لومړی: قوي (ځواکمن) پور.

دوهم: منځنی پور.

دریم: کمزوری پور.

ځواکمن پور هغه پور دئ چې د پور یا د تجارتي مال په بدل کې پر سړي پاته سوی وي او پوروړی هم اقرار په کاوه فرق نه کوي که مفلسه وي. که پوره وړی انکار کاوه خو پور ورکوونکي شاهدان درلوده هم پور ځواکمن دئ.

که پور قوي وو پر پور ورکوونکي لازمه ده چې د خپل پور زکات ادا کړي. دا هغه مهال چې له پور څخه څلوېښت درهمه قبض کړي هر وار چې څلوېښت درهمه قبض کړي زکات به ادا کوي که کم وي زکات باندې نسته. دا د امام اعظم رحمه الله علیه مسلک دئ.

امام ابو یوسف او امام محمد رحمه الله علیه وایي: په قبض سوي پور کې که لږ وي که ډېر وي زکات لازم دئ.

په قوي پور کې د کال تېرېدل د نصاب د ملکیت له وخته څخه اعتبار لري، د پور د قبض له وخته څخه ئې نه لري د تېرو کلونو زکات باندې لازمېږي، خو هغه مهال چې یو وار پور قبض کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنی پور هغه پور دئ چي د سوداګریز مال پور نه وي. بلکي د خپلو اصلي اړتیاوو (حوائج اصلیه وو) څخه ئې یو شی پلورلی وي لکه د اوسېدو کور، د اغوستو کالي او نور، پور د رانیوونکي پر ذمه پاته سوی وي، په منځني پور کي هغه مهال زکات لازم دئ چي پوره نصاب قبض کړي.

که پر پوروړي زر روپۍ پاته سي پور ورکوونکی دوه سوه درهمه ځني قبض کړي پنځه درهمه زکات باندي لازم دئ، که تر نصاب کم قبض کړي زکات باندي نسته. دا د امام اعظم رحمه الله علیه مسلک دئ.

یاران (امام ابو یوسف رحمه الله علیه او امام محمد رحمهما الله) وایي: په قبض سوي کي که لږ وي که ډېر وي زکات سته.

په منځني پور کي د کال تېرېدل د نصاب د مالک کېدو څخه پیلېږي د قبض له وخت څخه نه پیلېږي.

د تېرو کلونو زکات لازم دئ خو ورکړه ئې هغه مهال لازمه ده چي قبض کړل سي.

دریم کمزوری پور هغه دئ چي د مال بدل نه وي لکه مهر، ځکه مهر د مال بدل نه دئ، همداسي د خلع بدل د وصیت او سولي بدل.

په کمزوري پور کي هغه مهال زکات لازمېږي چي بشپړ نصاب قبض سي او د قبض له وخت څخه کال تېر سي، په کمزوري پور کي د تېرو کلو زکات نسته.

د ضمار مال زکاة

ضمار مال هغه مال دي چي د تل لپاره په ملکیت کي وي خو تر لاسه کېدلای نه سي.

که د یو سړي پر بل چا مال باندي وي خو ځني تر لاسه کولای ئې نه سي، شاهدان باندي تېرولای نه سي، خو وروسته ئې مال تر لاسه کړ، یا مال ځني ورک وو وروسته ئې پیدا کړ یا بل چا ځني غصب کړی وو، وروسته ئې ورکړ، یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت مال څني مصادره کړ (څني وائې خیستی) وروسته ئې بیرته ورکړ یا ئې مال په دښت کي پټ کړی وو اوس ئې ځای څني ورک وو، وروسته ئې پیدا کړ. په دغو ټولو صورتو کي د تېرو کلو زکات لازم نه دئ.

هغه څوک چي زکات ورکول کېږي

الله ﷻ ویلي دي: إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱلۡعَٰمِلِينَ عَلَيۡهَا وَٱلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمۡ وَفِي ٱلرِّقَابِ وَٱلۡغَٰرِمِينَ وَفِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِۖ فَرِيضَةٗ مِّنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ﴿٦٠﴾ [التوبه: ٦٠]

زکاتونه یوازي د فقیرانو، مسکینانو، او هغو کسانو دي چي د زکات راټولو کار کوي او هغه کسان چي زړونه ئې رامات سي او هغه مریان چي ځانونه په آزاد کړي او پوره وړو او د الله په لار کي مجاهدینو او مسافرو ته ورکول کېږي. دا د الله فرض دئ الله د پوهي او حکمت څښتن دئ.

په قرآن کي اته صنفه یاد سوي دي چي زکات ورکول کېږي. خو حضرت عمر رضي الله عنه له هغه چا څخه زکات راوګرځاوه چي د زړه جلب ولو له پاره ورکول کېدی. ځکه اسلام پیاوړی سو اصحابو د ده دغه کار بد ونه باله، نو دغه راګرځونه په اجماع ثابته سوه.

اووه صنفه پاته سوه هغوی ته زکات ورکول کېږي، د هر صنف بشپړ بیان به وروسته راسي:

لومړی: فقیر، هغه څوک دئ چي تر نصاب کم مال ولري روا ده چي هغه چا ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

زکات ورکړل سي چي تر نصاب لږ مال ولري فرق نه کوي که کسبکاره روغ سړی وي.

دوهم: مسکین، مسکین هغه څوک دئ چي: هیڅ مال ونه لري.

دریم: عامل، عامل هغه څوک دئ چي زکاتونه او عشرونه راټولوي، ده ته د خپل عمل په اندازه له زکات څخه مال ورکول کیږي.

څلورم: هغه مکاتب مریان دي چي د ځان ازادولو هڅه کوي دغه صنف په اوسني عصر کي نسته که فرضاً دغه صنف موجود سي زکات ورکول کیږي.

پنځم: پوروړي، دا هغه څوک دي چي پور باندي پاته وي خو د پور ورکولو وس ونه لري نصاب ونه لري. دغه ډول پوروړي ته زکات ورکول کیږي تر څو خپل پور ادا کړي دا تر هغه ښه دئ چي فقیر ته ورکول سي.

شپږم: د الله په لار کي وتلي کسان، هغه څوک دي چي: د الله جل جلاله په لار کي د جهاد له پاره وتلي وي له خپلي کورنۍ څخه لیري وي. همدا ډول هغه حاجیان هم پکښې داخل دي چي د حج په نیت وتلي وي خو کعبې شریفي ته رسیدلي نه وي لګښت ئې خلاص سوی وي.

اووم: مسافر، مسافر هغه څوک دئ چي په خپل وطن کي مال ولري خو اوس په سفر کي ئې مال خلاص سوی وي، زکات ورکول کیږي تر څو دی دومره وس پیدا کړي چي خپل وطن ته ځان ورسوي.

پر کوم سړي چي زکات فرض وي روا ده چي دغه ټولو صنفو ته زکات ورکړي.

دا هم روا ده چي یوازي یوه صنف ته ئې ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څوک چې زکات نه ورکول کېږي

۱. زکات کافر ته نه ورکول کېږي.

۲. شتمن ته زکات نه ورکول کېږي.

۳. کوچني چې شتمن وي (سرمايه داره وي) زکات نه ورکول کېږي.

۴. بني هاشمو (سيدانو) او د دوی ازاد سوو مريانو ته زکات نه ورکول کېږي.

۵. د نصاب مالک خپل پلار او نيکه ته زکات نه سي ورکولای.

۶. د نصاب مالک خپلو اولادونو، لمسيانو، ته زکات نه سي ورکولای.

۷. د نصاب مالک خپلي مېرمني ته زکات نه سي ورکولای. مېرمن خپل مېړه ته زکات نه سي ورکولای خو نورو قريبانو ته زکات ورکول غوره کار دئ.

۸. د زکات په مال مسجد، مدرسه، پل او سړک نه سي جوړېدلای. مړي ته کفن نه سي ورکول کېدلای، د مړي پور نه سي په ادا کېدلای، ځکه په دغو ټولو صورتو کي تمليک نسته زکات بې له تمليکه روا نه دئ. ښه دا ده چي زکات خپلوانو ته ورکول سي وروسته همسايه ګانو ته ورکول سي، مکروه ده چي يوه سړي ته پوره نصاب زکات ورکول سي. د ساري په توګه دوه سوه درهمه، يا شل مثقاله سره زر يوه سړي ته په زکات کي ورکول سي، خو که داسي پوره وړي ته د پور د ادا کېدو لپاره تر نصاب زيات زکوة ورکړئ چي تر نصاب ډېر پور دي پر باندي وي مکروه نه دئ.

مکروه ده چي بې له ضرورته زکات له يوه ښاره بل ته يوووړل سي، د قريبانو لپاره بل ښار ته د زکات نقلول مکروه نه دئ او چي د بل ښار خلک تر دې ښار مسکينان او محتاجه وي زکات نقلول مکروه نه دئ. که د يوه کټور او ښه کار له پاره لکه د ديني مدرسو او نورو له پاره يوووړل سي پروا نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج كتاب

الله ﷻ ويلي دي: وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًاۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩٧﴾ [آل عمران: ۹۷]

د الله له پاره پر خلكو د كعبې حج سته پر هغه چا چي وس ئې ولري، كه څوك كافر سي ربنتيا الله نړيوالو ته اړ نه دئ.

رسول ﷺ ويلي دي: مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ . متفق عليه

څوک چي د الله له پاره حج وكړي بدي خبري ونه كړي بد كارونه ونه كړي، كله چي كور ته ګرځي داسي به وي لكه په هغه ورځ چي مور زيږولی وو.

حج په لغت كي لوی كار ته د هوډ كولو په مانا دئ.

په شريعت كي د مخصوصي خوني (كعبې) او نورو ليدلو ته په مخصوص په وخت كي حج ويل كيږي.

ټول امت د حج پر فرضيت اتفاق لري هيڅوک اختلاف نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج د فرض کېدو شرطونه

حج په ژوند کې يو وار عيني فرض دئ پر هر هغه نارينه او ښځينه فرض دئ چې لاندې شرطونه ولري:

۱. مسلمان وي، پر کافر حج نشته.

۲. بالغ وي، پر کوچني حج نشته.

۳. عاقل وي، پر لېوني حج نشته.

۴. ازاد وي، پر مريي او مينځې حج نشته.

۵. وس به لري، د خپلې کورنۍ له پاره به تر بيرته راتلو پورې نفقه لري، د تګ او راتګ له پاره به خرڅه لري.

د حج د ادا کولو د واجبېدو شرطونه

هغه مهال د حج ادا کول واجب ګرځي چې لاندې شرطونه موجود وي:

۱. په بدن به روغ وي، څوک چې شل وي، فلج وهلی وي، ډېر بوډا وي، د سفر وس ونه لري حج باندې نشته.

۲. حج ته د تلو مانع (خنډ) ونه لري، پر بندي او هغه چا حج نشته چې له پاچا څخه ېرېږي.

۳. لار به خوندي وي، که لار خوندي نه وي حج باندې نشته.

۴. د ښځې له پاره به محرم يا مېړه موجود وي چې د حج په سفر کې د دې ملتيا وکړي ځوانه او سپين سرې يو حکم لري که مېړه يا محرم ونه لري پر ښځې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حج نسته[٤٥].

۵. ښځه به په عده کي نه وي، که په عده کي وي حج باندي نسته.

د حج د ادا کولو د سهي کېدو شرطونه

د حج ادا ینه هغه مهال سهي کېږي چي لاندي شرطونه موجود سي:

لومړی: احرام، بې له احرامه حج نه ادا کېږي.

احرام د حج هغه نیت دئ چي د تلبیې د ویلو سره مل وي، احرام باید د میقات څخه وسي، نارینه دي کنډلي جامي وباسي او نا ګنډلي جامې دي پر ځان وپیچي، ښه دا ده چي لنګ او دوپټه پر ځان واچوي.

تلبیه په دې ډول ویل کېږي: لَبَّيْكَ اللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ.

ژباړه: اې الله! خدمت ته دي حاضر یم، خدمت ته دي حاضر یم، خدمت ته دي حاضر یم، ستا له پاره شریک نسته.

خدمت ته دي حاضر یم، ستاینه او نعمت ستا له پاره دي، پاچهي ستا له پاره ده، ستا له پاره شریک نسته.

دوهم: خاص وخت، حج تر خپلو مخصوصو میاشتو پرته په نورو کي نه سهي کېږي.

د حج میاشتي یوه د کوچني اختر، بله د میانۍ میاشت بله د لوی اختر د میاشتي لومړۍ لس ورځي دي (ټوله اویا ورځي کېږي). که څوک تر دغو میاشتو مخکي طواف او د صفا او مروا سعی وکړي نه سهي کېږي.

---

[٤٥] محرم د ښځي هغه خپلوانو ته ویل کېږي چي د نسب یا زوم والي له امله یا د رضاعت له امله ئې نکاح ورسره رواه نه وي، لکه اکا، ماما، د مېړه پلار، زوی، لمسی، ورور، خور او یا د لور مېړه.

تر ټاکلو میاشتو مخکې احرام روا دئ خو مکروه دئ.

دریم: حج باید پر مخصوصو ځایونو لکه عرفات، مسجد حرام او نورو وسي.
د هغه چا حج سهي نه دئ چې عرفات ته تللی نه وي، که طواف زیارت ته ولاړ نه سي (طواف زیارت ونه کړي) حج سهي نه دئ.

د احرام تړلو ځای

میقات - هغه ځای دئ چې هغه حاجیان چې له نورو ځایونو څخه مکې ته د حج په نیت راځي بې له احرامه له دغه ځایه تېرېدلای نه سي. د مځکې د څلورو خواوو له امله میقاتونه فرق کوي.

د یمنیانو او هندیانو له پاره میقات یلملم دئ(۴۶)..

د مصریانو، شامیانو، غربیانو له پاره میقات الجحفة ده(47)..

د عراقیانو او د نورو شرقي هیوادونو له پاره میقات ذات عرق دئ(48)..

د مدینې د اوسېدونکو له پاره میقات ذوالحلیفه ده(49)..

د نجدیانو له پاره میقات قرن دئ(50)..

هر هغه څوک چې له دې ځایو څخه تېرېږي، د حج نیت ولري احرام باندي واجب دئ، ده ته روا نه ده چې بې له احرامه تېر سي، د مکې د اوسېدونکو له پاره میقات خپله مکه ده فرق نه کوي که د مکې اصلي اوسېدونکي وي که اوس هلته اوسېږي.

---

(۴۶) یَلَملم: د میم په سکون د دواړو لامونو په زور د تهامة له غرونو څخه یو غر دئ له مکې څخه دوه منزله لیري.

(۴۷) الجُحفَة: د جیم په پېښ د حاء په سکون د یوه کلي نوم دئ له مکې څخه دوه منزله لېري دئ.

(۴۸) عِرق: د عین په زیر د راء په سکون د یوه کلي نوم دئ له مکې څخه دوه منزله لېري.

(۴۹) ذَوالحُلیفة: د حاء په پېښ د لام په زور د بني جشم د اوبو ځای ور له مکې څخه دوه منزله لېري.

(۵۰) قَرن: د قاف په زور د راء په سکون د یو غره نوم دئ، عرفات ته نژدې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم کسان چې د مکې او میقاتو تر منځ اوسېږي د هغوی له پاره زمین میقات دئ (زمین حل هغه ځای دئ چې له مکې څخه د میقاتو تر شا وي) دغه سړی به تر زمین حرم ها خوا ته یا له خپله کوره احرام تړي.

د حج ارکان - داخلي فرضونه

حج دوه رکنونه لري:

لومړی: د لوی اختر د میاشتې په نهمه ورځ به تر زوال وروسته بیا تر سپیدو پورې عرفات ته ورځي په دغه موده کې که یو ګړی پر عرفات ودرېږي کفایت کوي.

دوهم: تر عرفات وروسته به پر کعبې شریفې اووه واره راګرځي (طواف به کوي) دغه طواف د طواف زیارت په نوم یادېږي. طواف افاضه هم بلل کېږي.

د حج واجبونه

د حج واجبونه ډېر دي:

۱. له میقات څخه به احرام تړي.

۲. پر مزدلفه به یو څه وخت پاته کېږي.

۳. د مزدلفې وخت د لوی اختر په لومړی ورځ د سهار تر لمانځه وروسته بیا تر لمر راختو پورې دئ.

۴. طواف زیارت به د لوی اختر په ورځو کې کوي.

۵. د صفا او مروا تر منځ به اووه واره تګ راتګ کوي. پیل به له صفا څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، پر مروا به ئې ختم وي.

۶. څوک چې د مکې او سېدونکی نه وي طواف الصدر به کوي.

۷. تر هر طواف وروسته به دوه رکعته لمونځ کوي.

۸. د لوی اختر په ورځو کې به درې جمرات (شیطانان) ولي.

۹. د لوی اختر په ورځو کې به په حرم کې وربښتان خریي یا کوچني کوي.

۱۰. د طواف او صفا او مروا پر مهال به له جنابت او بې اودسۍ څخه پاک وي.

۱۱. له ممنوع شیانو څخه به ډډه کوي، ګنډلي کالي، د سر او مخ پټول، ښکار، وژل، بدي خبري او جنجال کول به پرېږدي.

د حج سنتونه

په حج کې ډېر سنتونه سته:

۱. د احرام له پاره لمبېدل یا اودس کول.

۲. نوی لنګ او دوپټه اغوستل، رنګ به ئې سپین وي. که نوي نه وي پرېولل سوي به وي.

۳. د احرام تر نیت وروسته به دوه رکعته لمونځ کوي.

۴. تلبیه به ډېره وايي.

۵. څوک چې د مکې او سېدونکی نه وي طواف قدوم به کوي.

۶. کله چې په مکه کې وي طوافونه دي ډېر کوي.

۷. د طواف تر پیلېدو مخکې دي د دوپټې راسته څنډه تر راسته اړخ لاندي واړوي تر څو راسته اوږه ښکاره سي.

۸. په لومړیو درو شوطو کې دي اوږې ښوروي ګامونه دي لنډ اخلي.

۹. د صفا او مروا تر منځ دي د دوو شنو میلانو تر منځ په تلوار او وارو کې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

منڼه ځغلي.

۱۰. د طواف د هر وار ګرځېدو په پای کې دې حجر اسود مچوي یا دې لاس وروړي.

۱۱. د اختر شپې دې په منی کې تېرې کړي.

۱۲. د افراد حج له پاره دې هدیه (ژوندی حیوان) د ځان سره بوزي.

هغه څه چې په حج کې منع دي

لاندې کارونه د محرم له پاره روا نه دي ډډه دې ځنې وکړي، تر څو حج په بشپړه توګه ادا سي:

۱. جماع (جنسي مقاربت) او هغه څه چې سړی جماع ته هڅوي.

۲. ناروا کړنه.

۳. ښکنځل او جنجال کول.

۴. خوشبویي کارول.

۵. د نوکانو پرې کول.

۶. د نارینه وو له پاره ګنډلي جامې لکه قمیص، پرتوګ، چپنه او موزه اغوستل.

۷. سر او مخ پټول.

۸. د ښځې له پاره مخ او لاسونه پټول.

۹. د سر، ږیرې، تخرګونو، زیرناف (تر نامه لاندې) ورېښتان لیرې کول.

۱۰. د بدن او وریښتانو غوړول.

۱۱. د حرم د درختو او واښو پرې کول.

۱۲. د ځکې وحشي حیوان ښکارول فرق نه کوي که غوښې ئې خوړل کېږي که نه حکم یو دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حجر اسود په مچولو دي طواف پای ته ورسوي. بیا دي دوه رکعته لمونځ وکړي.

دغه طواف د طواف قدوم په نوم یادیږي، دغه طواف سنت دئ. بیا دي صفا ته ولاړ سي، د صفا غره ته دي پورته سي. کعبې ته دي مخامخ سي الله اکبر او لا اِلا الله دي ووایي، پر رسول ﷺ دي درود ووایي.

دعاوي دي وکړي، بیا دي راکښته سي، د مروا پر لور دي روان سي، مروا ته دي پورته سي، هغه کار چي په صفا کي ئې کړی وو دلته دې هم وکړي، یو شوط (دور) پوره سو. بیا دي صفا ته ولاړ سي بیرته دي مروا ته ولاړ سي، په دې ډول دي اووه نوبته پوره کړي. په هر وار کي دي د دوو شنو میلانو تر منځ تلوار کوي.

کله چي د لوی اختر د میاشتي اتمه ورځ سي د سهار لمونځ دي په مکه کي وکړي بیا دي منی ته ولاړ سي هلته دي شپه تېره کړي، کله چي په نهمه ورځ لمر راپورته سي له منٰی څخه دي عرفات ته ولاړ سي، هلته دي پاته سي الله اکبر او لا اله الا الله دي ووایي. پر رسول ﷺ دي درودونه ووایئ، دعاوي دي وکړي. تر زوال وروسته دي پاچا (یا د پاچا نایب) خلکو ته د ماپښین په وخت کي د ماپښین او مازیگر لمونځونه په جماعت ورکړي، یو اذان دوه اقامته دي وکړي، تر لمر لوېدو پوري دي په عرفات کي پاته سي بیا دي د مکې پر لاره روان سي، د اختر شپه دي په مزدلفه کي تېره کړي، پاچا (یا د پاچا نایب) دي د ماښام او ماخستن لمونځونه په یوه آذان، یوه اقامت د ماخستن په وخت کي ادا کړي.

کله چي سپیدې راپورته سي د لوی اختر سهار سي، پاچا دي د سهار لمونځ په تاریکۍ کي ادا کړي. بیا دي پاچا (یا نایب) د خلکو سره یو ځای ودرېږي دعاوي دي وکړي بیا دي تر لمر راختلو مخکي د مزدلفې څخه ولاړ سي، کله چي وروستي ځلي (لوی شیطان) ته ورسېږي په اوو کوچنیو ډبرو دې وولي د لومړي ویشتلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره دي تلبيه پرېږدي.

بيا دي پسه حلال کړي بيا دي سر وخريي، يا دي وربېښتان لنډ کړي، بيا دي د اختر په درو ورځو کي يو وار مکې ته ولاړ سي طواف زيارت دي وکړي، بيرته دي مِنٰی ته راوګرځي په منی کي دي واوسېږي، کله چي د اختر دوهمه ورځ سوه لمر تر سر واوښتی، درې سره څلي (درې شيطانان) دي وولي.

لومړی دي هغه څلی وولي چي خيف مسجد ته نژدې دئ په اوو کوچنيو ډبرو دې وولي، د هر وار ويشتلو سره دي الله اکبر ووايي، بيا دي ودرېږي دعا دي وکړي.

بيا دي منځنی څلی وولي هلته دي ودرېږي.

وروسته دي وروستی څلی وولي هلته دې نه درېږي.

کله چي د اختر دريمه سوه، لمر له سره واوښتی، بيا دي درې سره څلي د تېر په څېر وولي. د شيطانانو د ويشتلو پر مهال دي په منٰی کي اوسېږي، بيا دي مکې ته ولاړ سي يو ګړی دي په المحصب کي پاته سي، بيا دي مکې ته داخل سي.

پر کعبه دي اووه واره راوګرځي اوږې دي نه ښوروي. وروسته دي صفا او مروا ته نه ځي دا طواف د طواف وداع يا طواف صدر په نوم يادېږي، تر طواف وروسته دي دوه رکعته لمونځ وکړي، بيا دي زمزم ته ورسي د زمزم اوبه دي په ولاړې وچښي.

بيا دي ملتزم ته ورسي الله ﷻ ته دي عاجزي وکړي، بېلابېلي دعاوي دي وکړي.

کله چي د کور اراده وکړي بايد په لندو سترګو د ژړا په حالت کي له مکې ووزي د کعبې پر جلا والي دي ورته افسوس ودرېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قران حج

قِران په لغت کي د دوو شیانو یو ځای کول او ته ویل کېږي.

په شریعت کي قران دا دئ چي سړی له میقات څخه د حج او عمرې دواړو نیت وکړي، زموږ پر مسلک قران حج تر تمتع حج فضیلت لري. تمتع حج تر افراد حج فضیلت لري.

د قران حج کوونکي به داسي دعا کوي: اللهُمَ اِنی اُرِیدُ العُمرَةِ وَالحَجَ فَیسرِهُمَا لِی وَ تَقَبلهُمَا مِنی.

اې الله! زه د عمرې او حج اراده لرم، دواړه راته اسانه کړه، دواړه راڅخه قبول کړه، بیا دي تلبیه ووایي.

کله چي مکې د قِران حج کوونکی ورسي لومړی دي د عمرې طواف وکړي، په درو لومړیو شوطو (ګرځېدو) کي دي اوږې وښوروي، بیا دي دوه رکعته نفل د طواف وکړي، د صفا او مروا تر منځ به سعی کوي، د شنو میلانو تر منځ به په ډېر تلوار حرکت کوي، اووه نوبته به پوره کوي، دا د عمرې افعال سوه، وروسته دي د حج په کارونو پیل وکړي، د حج له پاره دي د قدوم طواف وکړي. بیا دي په هغه ډول د حج اعمال تر سره کړي چي مخکي ئې تفصیل تېر سو.

کله چي د اختر په ورځ لوی شیطان وولي، د پسه ذبح باندي واجب ده. که د ذبح له پاره ئې حیوان پیدا نه کړ تر اختر مخکي دي درې روژې ونیسي، کله چي د حج له مناسکو څخه فارغه سي اووه روژې دي نوري ونیسي.

دی اختیار لري که پاته روژې په مکه کي نیسي که په خپل کور کي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمتع حج

تمتع حج دا دئ چي سړی یوازي د عمرې نیت وکړي. د احرام تر دوه رکعته لمانځه وروسته دي داسي ووایي: اللهُمَ اِنِی اُرِیدُ العُمرَةِ فَیسرِهُمَا لِی وَ تَقَبَلهُمَا مِنِی.

اې الله! زه د عمرې اراده لرم، راته اسانه ئې کړه، راڅخه قبوله ئې کړه. بیا دي تلبیه ووایي، کله چي مکې ته ولاړ سي د عمرې له پاره دي طواف وکړي، د طواف په لومړیو کي دي تلبیه پرېږدي په درو لومړیو شوطو کي دي اوږې ښوروي بیا دي د طواف دوه رکعته لمونځ وکړي.

بیا دي د صفا او مروا تر منځ اووه شوطه سعي وکړي بیا دي سر وخریي یا دي وریښتان لنډ کړي، په دې ډول له احرامه ووتی.

دا هغه مهال که ئې له ځانه سره هدیه بېولې نه وه، که ئې هدیه بېولې وه بیا نه وزي.

کله چي د میاشتي اتمه ورځ سي له حرم څخه دي د حج له پاره احرام وتړي بیا دي د حج اعمال تر سره کړي، کله چي د اختر په لومړۍ ورځ وروستی ځلی (لوی شیطان) وولي د پسه یا اوښي حلالول باندي لازمېږي. که ئې وس ونه لري درې ورځي تر اختر مخکي اووه ورځي وروسته به روژه نیسي.

که ئې درې ورځي روژه نیولې نه وه، د لوی اختر ورځ راورسېده، هرومرو به پسه یا اوښ حلالوي. روژه کفایت نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمره

په ژوند کي یو وار عمره موکد سنت ده، دا هغه مهال که هغه شرطونه موجود وي چي د حج له پاره ضروري دي، عمره په ټول کال کي کېدلای سي.

خو د عرفات په ورځ، د لوی اختر په ورځ، د تشریق په ورځو کي د عمرې له پاره احرام تړل مکروه دي.

په عمره کي څلور افعال سته:

۱. احرام
۲. طواف
۳. د صفا او مروا تر منځ تګ کول.
۴. سر خریل یا کوچنی کول.

که څوک د عمرې اراده ولري، د حرم له مځکي څخه دي حلالي مځکي ته ولاړ سي، دا هغه مهال که عمره کوونکی د مکې اوسېدونکی وي یا اوس په مکه کي اوسېږي. څوک چي له مکې څخه دباندي لیري اوسېږي د عمرې له پاره دي له میقات څخه احرام تړي.

بیا دي د عمرې له پاره طواف او د صفا او مروا تګ راتګ وکړي، بیا دي د سر وربښتان وخریي یا دې کوچني کړي، ځان دي له احرامه خلاص کړي.

جنایتونه او سزاوي

جنایت هغه کړنه ده چي کول ئې منع وي.

جنایت دوه ډوله دئ:

لومړی: د حرم په هکله جنایت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم: د احرام په هکله جنایت.

د حرم په هکله جنایت دا دئ چي:

د حرم ښکار ووژني، یا ئې د وژلو اشاره وکړي، یا ئې نورو ته وښیي. یا د حرم درختي ته لاس واچوي (ښاخونه ئې پرې کړي) یا ئې واښه پرې کړي.

دا جنایت دي محرم او غیر محرم دواړه ځني منع دي. که هر چا دغه جنایت تر سره کړ سزا باندي سته.

که یو چا د حرم د مځکي وحشي حیوان ښکار کړ حلال ئې کړ، خوړل ئې روا نه دي، مردار لاښ ګڼل کیږي، فرق نه کوي که محرم ذبح کړی وي که غیر محرم.

که حلال سړی (غیر محرم) د حرم حیوان ښکار کړ، قیمت باندي لازمیږي، مسکینانو ته به ئې ورکوي. د قیمت پر ځای روژه کفایت نه کوي. که سړي د حرم واښه یا درختي پرې کړې قیمت باندي لازمیږي، محرم او غیر محرم یو حکم لري.

که د حرم واښه د خېمې د درولو له پاره یا د اور لګولو د ځای کیندلو له پاره پرې کړي پروا نه لري ځکه له دې ډول تعرض څخه ډډه کول امکان نه لري.

د احرام په هکله جنایت دا دئ چي: محرم د خپل احرام پر مهال هغه کار تر سره کړي چي په حج کي منع دئ، یا واجب کار پرېږدي.

د احرام په هکله جنایت شپږ ډوله دئ:

لومړی: هغه جنایت دئ چي په کولو سره ئې حج فاسدیږي، د پسه حلالول کفایت نه کوي، روژه کفایت نه کوي، صدقه کفایت نه کوي، دا جنایت تر عرفات مخکي جماع کول دي، که سړی تر عرفات مخکي جماع وکړي حج فاسدیږي.

پسه به ذبح کوي په راتلونکي کال کي به دوهم وار حج کوي.

دوهم هغه جنایت دئ چي په کولو سره ئې د اوښ ذبح کول لازمیږي:

دا ډول جنایتونه دوه دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: که سړی تر عرفات وروسته تر سر خریلو مخکې جماع وکړي اوښه به حلالوي که نه غوا به حلالوي.

دوهم: که طواف زیارت په جنابت وکړي همداسي ده.

دریم: هغه جنایت دئ چي په کولو سره ئې د پسه یا اوښي ذبح کول لازمېږي، دغه ډول جنایتونه لاندي ډولونه لري:

لومړی: داسي کړنه چي سړی جماع ته هڅوي، لکه په شهوت مچول، لاس وروړل.

دوهم: بې له عذره ګنډلي جامې اغوستل. ښځه به هغه جامې اغوندي چي خوښي ئې وي خو خپل مخ به په داسي ډول نه پټوي چي حجاب باندي موښتلی وي.

دریم: کله چي د ږيري او سر وربښتان لیري کړل سي عذر موجود نه وي.

څلورم: کله چي محرم بشپړه ورځ خپل مخ پټ کړي.

پنځم: کله چي محرم په لوی بدني غړو کي یو غړی په پوره توګه خوشبویه کړي، عذر موجود نه وي. د ساري په توګه ورون، پونډی، مړوند، مخ او سر خوشبویه کړي، که یوه بشپړه ورځ خوشبویه کالي واغوندي همداسي ده.

شپږم: کله چي د یوه لاس یا پښې نوکان پرې کړي.

اووم: کله چي طواف الصدر پرېږدي.

څلورم: هغه جنایت دئ چي په کولو سره ئې صدقه لازمېږي، کمه اندازه ئې نیمه پیمانه غنم یا ئې قیمت دئ، دا جنایت لاندي ډولونه لري:

لومړی: کله چي محرم د سر تر یوې څلورمي کم سر، یا ږیره وخریي.

دوهم: کله چي یو یا دوه نوکان پرې کړي د هر نوک په عوض کي نیمه پیمانه غنم لازمېږي.

دریم: کله چي تر یوه اندام کم خوشبویه کړي.

څلورم: کله چي تر یوې ورځي کم ګنډلي یا خوشبویه کالي واغوندي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم: کله چي تر يوې ورځي کم سر او مخ پټ کړي، که بې اودسه طواف صدر وکړي همداسي ده.

اووم: کله چي په درو شيطانانو (ځلو) کي يو تر اووه واره يوه ډبره کم وويشتل سي.

پنځم ډول جنايت هغه دئ چي په کولو سره ئې تر نيمي پيمانې کمه صدقه لازميږي.

دا ډول جنايت دا دئ چي شپږه يا ملخ ووژني يوه کمه اندازه صدقه به ادا کوي.

که دوه دوه، يا درې درې ووژني يو موټ غنم دي په صدقه کي ورکړي. که تر دې زيات ووژني نيمه پيمانه غنم به صدقه کوي.

شپږم ډول جنايت هغه دئ چي په کولو سره ئې قيمت لازميږي، دا ډول جنايت د مځکي (وچي) وحشي حيوان وژل دي، که محرم د وچي حيوان (چي دريابي نه وي) ښکار کړي يا ئې ذبح کړي يا د ښکار کولو اشاره وکړي يا ئې بل چا ته ځاى وښيي قيمت باندي لازميږي، فرق نه کوي که د ښکار سوي حيوان غوښي خوړل کېدلې که نه حکم يو دئ.

ښکار سوي حيوان ته به دوه عادلان قيمت ږدي. که د ښکار سوي حيوان قيمت د هديې قيمت ته ورسېدی محرم اختيار لري يا دي هديه رانيسي په حرم کي دې حلاله کړي يا دي خواړه رانيسي پر مسکينانو دې ووېشي، هر مسکين ته دي نيمه پيمانه ورکړي.

يا دي د هري نيمي پيمانې په عوض کي يوه روژه ونيسي. که ئې قيمت د هديې قيمت ته نه رسېدی، محرم اختيار لري يا دي خواړه رانيسي پر بې وزلو دې ووېشي، يا دي د هري نيمي پيمانې په عوض کي يوه روژه ونيسي. په ضررې خزندو لکه غالبوزي، لړمانو او نورو کي شى نسته، د مار، موږک، حمله کوونکي سپي په وژلو کي شى نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدیه

هدیه هغه حیوان دئ چي حاجي ئې حرم ته بوزي، هدیه به هرومرو پسه، غویی، یا اوښ وي. پسه د یوه کس له پاره کفایت کوي.

اوښ او غویی د اوو کسانو له پاره کفایت کوي، په دې شرط چي د یوه برخه به تر یووې اوومي کمه نه وي.

هدیه به هم د اختري غوندي له عیبونو څخه سالمه وي. بُزې به هرومرو یو کلني وي، پسه به هرومرو د شپږو میاشتو وي، خو غوښن به وي. غویی به هرومرو دوه کلونه بشپړ کړي وي.

اوښ به هرومرو پنځه کلونه بشپړ کړي وي، نفلي، د قران او تمتع هدیه د لوی شیطان تر ویشتلو وروسته ذبح کېږي د اختر درې ورځي ئې وخت دئ. پاته هدیې تا کلی وخت نه لري. هره هدیه په حرم کي ذبح کېږي.

سنت دئ چي هدیې د اختر په ورځو کي په منی کي ذبح کړل سي. د هدیې څښتن ته روا ده چي د هدیې غوښي وخوري دا هغه مهال که نفلي، یا د قران او تمتع له پاره وو. بداې (شتمن) سړی ئې هم خوړلای سي.

که نفلي هدیه په لار کي هلاکه سي د هدیې څښتن دې غوښي نه خوري، بل شتمن دې هم نه خوري. بلکي دغسي حلال سوی دې پرېږدي، غاړه کی (د غاړې تناو) دې په وینو ورولړي.

د نذري هدیې خوراک د هدیې څښتن او بل بداې ته روا نه دئ ځکه نذر صدقه ده، د مسکینانو حق دئ، د جنایاتو هدیه د مالک او بل بداې له پاره روا نه دي، چي وئې خوري.

ځکه دا هدیه د حج د یوه کمي د پوره کولو له پاره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رسول ﷺ د قبر لیدو ته ورتلل

رسول ﷺ ویلي دي: من زَارَ قَبرِي وَجَبَت له شَفَاعَتِي. رواه طبراني.

څوک چې زما د قبر لیدو ته راسي د هغه له پاره زما شفاعت واجب دئ.

رسول ﷺ ویلي دي: من حج البیت ولم یزرني فقد جفاني.

څوک چې د کعبې حج وکړي زما زیارت ته رانه سي زما سره ئې جفا وکړه.

په مستحباتو کې د رسول ﷺ زیارت تر ټولو ډېر فضیلت لري. الله ﷻ چې چا ته د حج توفیق ورکړي مدینې منورې ته دې ولاړ سي، د رسول ﷺ زیارت دې وکړي.

کله چې د مدینې منورې نیت وکړي پر رسول ﷺ دې درودونه ډېر وایي کله چې مدینې منورې ته نژدې سي غسل دې وکړي ځان دې خوشبویه کړي، ښه کالي دې واغوندي، تر څو د رسول ﷺ درنښت وسي.

لومړی دې په ډېري آرامۍ او احترام نبوي مسجد ته ورسي، د مسجد په احترام دې دوه رکعته لمونځ ادا کړي. دعاوې دې وکړي، بیا دې قبر ته ورسي. د قبر په مخکي دې په ډېري عاجزۍ او کامل ادب کښېني سلام دې ووایي، درود دې ووایي، بیا دې هغه سلامونه ورسوي چې نورو کسانو د ده له پاره لېږلي وي، بیا دې نبوي مسجد ته ولاړ سي، دومره لمونځ دې وکړي چې دی ئې غواړي، د ځان، مور او پلار، او نورو مسلمانانو او هغو کسانو له پاره دې دعاوې وکړي چې له ده څخه ئې غوښتنه کړې وي.

هلته په مدینه کې دې څو شپې وکړي، د شپې له خوا دې ډېر عبادتونه وکړي، د رسول ﷺ زیارت ته دې ډېر ورځي، تسبیحات او لا اله الا الله محمد رسول الله،

(c) ketabton.com: The Digital Library

استغفار دي ډېر وايي.

ښه دا ده چي جنت البقيع ته ورسي تر څو د اصحابو، تابعينو او صالحانو قبرونه وګوري.

ښه دا ده چي تر څو په مدينه منوره کي وي لمونځ دي په نبوي مسجد کي کوي، کله چي وطن ته راګرځي ښه ده چي له نبوي مسجد څخه په دوه رکعتو لمونځ سره رخصت واخلي.

د رسول عليه السلام قبر ته دي ورسي سلام وصلات دي ووايي، بيا دي د ژړا په حالت کي روان سي له رسول عليه السلام څخه پر جلا کېدو دي افسوز کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اختري کولو کتاب

الله جل جلاله ويلي دي: [فصل لربک وانحر] د خپل رب لپاره لمونځ وکړه، ذبح وکړه.

رسول عليه السلام ويلي دي: قَالَ « مَا عَمِلَ آدَمِيٌّ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنْ إِهْرَاقِ الدَّمِ إِنَّهَا لَتَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا وَأَظْلاَفِهَا وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللَّهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ مِنَ الأَرْضِ فَطِيبُوا بِهَا نَفْسًا ». رواه ترمذي.

د لوی اختر په ورځ داسي کار نسته چي د الله جل جلاله دي تر اختري کولو ډېر خوښ وي.

د قيامت په ورځ به اختری د خپلو ښکرو، وربښتانو او ښونګرو سره راسي وينه ئې تر مځکي مخکي خپل ځای ته رسېږي نفس خوشبويه کوي.

رسول عليه السلام ويلي دي: قَالَ « مَنْ كَانَ لَهُ سَعَةٌ وَلَمْ يُضَحِّ فَلاَ يَقْرَبَنَّ مُصَلاَّنَا ».رواه ابن ماجه

څوک چي وس ولري اختری ونه کړي زموږ عيدګاه ته دي نه راځي.

اضحيه د همزې په پېښ او زېر دواړو ويل کېږي، ياء په تخفيف او تشديد دواړو ويل کېږي. هغه حيوان ته ويل کېږي چي د لوی اختر په ورځ قرباني سي. په شريعت کي اضحيه هغه حيوان دئ چي په مخصوص وخت کي د عبادت په نيت

(c) ketabton.com: The Digital Library

حلال کړل سي.

د امام اعظم رحمة الله علیه پر مسلک اضحیه (اختری) واجب دئ فتوا د ده پر مسلک ده.

امام ابو یوسف رحمة الله علیه او امام محمد رحمة الله علیه ئې موکد سنت ګڼي.

اختری پر چا واجب دئ؟

اختری پر هر هغه چا واجب دئ چي لاندي شرطونه پکښې موجود وي:

۱. مسلمان به وي، پر کافر اختری نسته.

۲. ازاد به وي، پر مریي اختری نسته.

۳. مقیم به وي، پر مسافر اختری نسته.

٤. شتمن به وي (سرمایه به لري) پر بې وزلي (مسکین) اختری نسته.

دا شرط نه دئ چي پر نصاب به کال تېر سوی وي.

بلکي کوم څوک چي مسلمان وي د لوی اختر په ورځ د نصاب مالک وي نصاب تر اصلي اړتیاو زیات وي اختری باندي واجب دئ.

د اختري کولو وخت

د لوی اختر د میاشتي د لسمي ورځي له سپېدو څخه د اختري وخت پیلېږي بیا د دوولسمي ورځي تر لمر لوېدو پوري دوام کوي.

دومره ده چي د ښارونو او لویو کلیو اوسېدونکي به د اختر تر لمانځه مخکي اختری نه حلالوي. د کوچنیو کلیو اوسېدونکي چي په کلي کي ئې د اختر لمونځ نه کېږي کولای سي چي تر سپېدو وروسته دستي اختری ذبح کړي. ښه دا ده چي اختری د لوی اختر په لومړۍ ورځ ذبح سي بیا دوهمه وروسته دریمه ورځ فضیلت

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري.

ښه دا ده چي اختری په خپل لاس ذبح کړل سي.

که څوک حیوان په سمه توګه نه سي ذبح کولای بیا دي له بل کس څخه مرسته وغواړي، خو مالک دي د ذبح پر مهال هلته حاضر اوسي.

ښه دا ده چي اختری د ورځي له خوا ذبح کړي. که ئې د شپې ذبح کړي روا ده خو مکروه ده.

که د یوه سبب په وجه د اختر لمونځ بلي ورځي ته پر ښوول سو تر زوال وروسته د اختر ذبح روا ده.

که په یوه ښار کي د اختر لمونځ څو ځایه کېدی روا ده چي اختری تر لومړي لمانځه وروسته ذبح کړل سي.

هغه حیوان چي د اختري له پاره کفایت کوي او هغه چي کفایت نه کوي

د اختر له پاره یوازي اوښ، غویی، ګامېښه، پسه او بوزه کفایت کوي، وحشي حیوان کفایت نه کوي.

مېږه د یوه، اوښه او غوا د اوو کسانو له پاره کفایت کوي.

که په اوو کسانو کي د یوه شریک برخه تر یوې اوومي ۷/۱ کمه وي د ټولو له پاره کفایت نه کوي.

غوا، اوښه، ګامېښه د اوو کسانو له پاره کفایت کوي، خو ټوله به د قرباني (اختري) نیت لري. که د یوه د غوښو نیت وي د ټولو اختری روا نه دئ.

پر بوزې به یو کال تېر سوی وي په دوهم کال کي به داخله سوې بیا د اختري په

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیت ذبح کېدلای سي.

خو پسه به تر شپږو میاشتو اووښتی وي، دومره به چاغ وي چي د یوه کلن سره برابر وي.

د غوایي او ګامېښي به دوه کلونه پوره وي، په دریم کي به داخل وي د اوښ به پنځه کلونه پوره وي، په شپږم کال کي به داخل وي.

ښه دا ده چي کوم حیوان چي اختری کېږي باید چاغ او له عیبونو څخه روغ وي.

که هغه حیوان اختری کړل سي چي پیدایشي ښکرونه ونه لري روا دئ.

که ئې د ښکرو یوه برخه پرې سوې وي هم روا دئ. که دومره په بیخ کي پرې سوي وي چي مغزو ته رسېدلي وي بیا روا نه دئ.

که خصي (چي خایې ئې کښل سوي وي) اختری کړل سي روا دئ، بلکي فضیلت لري ځکه غوښې ئې خوږې وي. که حیوان دومره لېونی وي چي څر کولای سي په اختري کي روا دئ، که ئې څر کولای نه سو روا نه دئ.

هغه حیوان په اختري کي روا نه دئ چي دواړې سترګې ئې لید (دید) نه کوي. که ئې یوه سترګه ړنده وي هم روا نه دئ. چي پښې ئې کږې وي د ذبح ځای ته تللای نه سي هم روا نه دئ.

که د حیوان درې پښې سمي وي یوه پښه ئې کږه وي پر مځکه ئې لګوي په اختري کي روا دئ.

که حیوان دومره ډنګر وي چي په هډوکي کي ئې مغز پاته نه وي روا نه دئ. که ئې غوږونه یا لکۍ پرې وي روا نه دئ. که ئې د غوږو او لکۍ ډېره برخه پرې وي روا نه دئ. که ئې د غوږ یا لکۍ دوې دریمي پاته وي یوه دریمه ئې پرې وي روا دئ.

که ئې غاښونه مات وي روا نه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که ډېرې غاښونه ئې پاته وي روا دئ.
که پیدایشي غوږونه ونه لري روا نه دئ.
که ئې د تیو سرونه پرې وي روا نه دئ.

د اختري غوښې او پوستونه چا ته ورکول کېږي؟

روا ده چې اختري کوونکی د خپل اختري غوښې وخوري، روا ده چې نورو مسکینانو او شتمنو ته ئې ورکړي.

ښه دا ده چې غوښې درې برخې کړل سي. يوه دريمه دې ووېشي، يوه دريمه دې د خپلې کورنۍ له پاره راوګرځوي. يوه دريمه دې خپلوانو او انډيوالانو ته ورکړي. که ټوله غوښې ووېشي ډېر فضيلت لري.

که ټوله غوښې د ځان له پاره راوګرځوي هم پروا نه لري، که اختری نذر سوی وي ټوله غوښې به وېشي خوړاک ورته روا نه دئ.

سرې ته روا ده چې د خپل اختري پوست د خپل کار له پاره وکاروي بل شتمن ته ئې هم ورکولای سي.

که ئې خرڅ کړي هرومرو به ئې ثمن خيراتوي. قصاب ته د اختري له غوښو څخه اُجوره (مزدوري) نه ورکول کېږي، پوست هم نه ورکول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صداقت خپرندویه ټولنه - کندهار

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library